

yitiksöz

SANAT, EDEBİYAT VE DÜŞÜNCE DERGİSİ

Sayı:3 Şubat-Mart 2021

**Çıksam baksam
görünür mü**
Başkonuş'un dağı şimdi
Âşık Hazeri

Arif Ay ile
Söyleşi
ALİ KARAÇALI

Bilimsel Devrimden Sonra
Gramere Ne Oldu?
MEHMET ULUKÜTÜK

Capcanlı Her
Şeyiyle
MEHMET AYCI

TIPKIBASIM
NİSAN 1985
EKİM 1994

İKİNDİYAZILARI

Kahramanmaraş
Büyükşehir Belediyesi

yitiksöz

SANAT, EDEBİYAT VE DÜŞÜNCE DERGİSİ

Sayı:3 Şubat-Mart 2021

İçindekiler

MEHMET NARLI Sarmal	4
MEHMET AYCI Capcanlı Her Şeyiyle	5
İSMAİL KARAKURT Kabuk	6
ADEM TURAN Hâfızın Seyir Günlüğü -2-	7
İBRAHİM GÖKBURUN Nefes Takvimi	8
MUSTAFA RUHİ ŞİRİN İstanbul Şairleri	9
KÂMİL EŞFAK BERKİ Kaside	10
YAVUZ AHMET Asansör Önü	12
NURETTİN DURMAN İşler Güçler	15
ALİ NECİP ERDOĞAN Taht Kurmuşsun Kalbime	16
İSMAİL KILINÇ Nokta	22
HAYRULLAH KAPLAN Ayağına Diken Batan Serçe ve Kar Ana	25
ÖMER YİĞİT DEMİR Karlı Bir Gecenin Rüyası	26
TUĞÇE GÖK Kırmızı Ringa	30
MEHMET ULUKÜTÜK	
Bilimsel Devrimden Sonra Gramere Ne Oldu?	32
MURAT ENGİZEK Ota Benga	35
ALİ KARAÇALI Arif Ay'ın Şiir Yüklü Denemeleri: Şiirin Gölgesinde ve Dik Durmak	36
KONUŞAN: ALİ KARAÇALI	
Arif Ay'la Şiirin Gölgesinde ve Dik Durmak Dolayımında Söyleşi	40
ÖMER AKSAY Sâlihlerin Bahçelerinde Soluklanmak	44
DAVUT GÜNER Kış Kar Kardan Adam	47
AKİF GÜLMEZ Böyledir	48
AHMET DOĞAN İLBEY	
"Maraş Maraş Derler de Uy Amman Amman"	50
İNCİ OKUMUŞ Maraş'a Benziyorum Git Gide	53
M. ENES ANLAMAZ Edebiyatın İyileştirici Gücü	54
SELVİGÜL KANDOĞMUŞ ŞAHİN İnsan Niçin Yazar?	56
AHMET TEPE Görür Gibi	59
RAMAZAN AVCI Abdurrahim Karakoç'un Şiirlerinde İmge	60
ALİ SALİ Edebiyat neyimiz olur?	66
ZEYNEP KARACA Ulak Nerede	69
SULTAN POLAT	
Evliya Çelebi'nin Hayatına Yön Veren Üç Rüya ve Üç Tavsiye	70
ERTUĞRUL AYDIN	
Kıbrıs'ta Bir Kahramanmaraşlı: Cahit Zarifoğlu	74
HÜSEYİN CÖMERT Bir Zamanlar Dünyada	78
EMRE BİRHAN Yazmak	80
JERHRETTA DAFINA SUITE Hayku	81
MURAT k. MURAT İlk Kitap İlk Heyecan	82
MUSTAFA UÇURUM Şairin Hikâyesi	84
HÜSEYİN GÖK Mağseri Yalnızlık	87
SEMİHA KAVAK	
Türk-İslâm Düşüncesinin Kültürel Dayanaklarına Yolculuk	88
ÜMİT PARLIL	
Sanatta Görsel Algılamamın Önemi Üzerine Kısa Bir Değerlendirme	90
MEHMET AKİF ŞAHİN Öksüz Akan İrmaklar	93
FEYZA KARTOPU Ayrık Otları, Filler ve Hikâyeler	94
EBUBEKİR YILDIZ Şairin Savunması	96
YAŞAR ERCAN Çağın Rafa Kaldırıldığı Edebi Eser: Mektup	98
FURKAN EREN Kahve Kokusu	100
MAŞİDE DİNÇER Masadaki Sır	103
İMDAT AKKOYUN Suların Rengi	104
MEHMET MORTAŞ Düştü Günün Yüzü	107
SAİT ALTIN Mahkûm	108
SALİH GEBEL Büyük Kaplumbağa Ülkesine Yolculuk	110
HÜSEYİN BURAK US Öğün Atlayan Baba	Arka Kapak

Kelimelerin Ruhü

İnsan, hayata yeni bir ruhla katılmalı. Varoluş hakikatine yabancılaşmamak için çabalamalı. Zorlu şartlarla yüzleşse de yaratılış gerçekliğini ıskalamamak için güçlüklerle katlanmalı. Evini, ocağını sağlam kurmalıdır. Özgünlüğün bu topraklarda filizlenmesi için çırpınmalı. Gelişigüzel adımların maceracılığına soyunmamalı. Olanlar kadar olacak olana da odaklanmalı. Her zorluğun ardından zuhur eden kolaylıktan şifa ummalı. Bir işi bitirir bitirmez yenisine başlamalı. Eskimeyen yürüyüşlerin güzergâhında koşmalı. Hayatın her karesinde dokunulmuş bir alan bırakmamalı. Aşkla ve umutla kalmalı, kolaycılığa kaçmamalıdır.

Kısaca insan, *insan olma* sorumluluğunu kuşanmalıdır.

Okumak ve yazmak; insan olma sorumluluğunu omuzlamak, birlikte yola çıkmaktır.

Okumak ve yazmak; bir anlam arayışıdır, varlığımızın mütemediyen yoklanmasıdır.

Okumak ve yazmak; topraktaki köklerle gökteki anlamı buluşturur.

Okumak ve yazmak; çoraklaşmayı önlemek için bir temenni ve duadır.

Okumak ve yazmak; safları sıklaştırmak, yola girmek ve yolda olmaktır.

YitikSöz, bir anlam arayışı olarak kendi yolunda ilerliyor. Ayrım gözetmeden, yola yeni çıkanlarla yolda olanları buluşturmaya devam ediyor. Yola çıkmayı düşünenlere de yol güzergâhını işaret ediyor. *YitikSöz* istiyor ki, emekle karılmış şiiirlerin ve yazıların harman yeri olsun, kelimelerin ruhuyla yeni baharlar kurulsun.

Daha güzel sayılarda buluşmak umuduyla...

Duran BOZ

yitikSöz
SANAT, EDEBİYAT VE DÜŞÜNCE DERGİSİ
Sayı 3 Şubat-Mart 2021

İKİ AYLIK SANAT, EDEBİYAT VE
DÜŞÜNCE DERGİSİ

SAYI: 3

Şubat-Mart 2021

Yayın türü: Yerel Süreli

ISSN: 2718-0670

Kahramanmaraş Büyükşehir
Belediyesi Adına İmtiyaz Sahibi
Hayrettin Güngör

Yazı İşleri Müdürü
Duran Doğan

Genel Yayın Yönetmeni
Duran Boz

Yayın Kurulu
Mehmet Narlı
Mehmet Özger
Selim Somuncu
Erdoğan Aydoğan
Mustafa Köneçoğlu
İnci Okumuş

Ön Kapak
Büyüamin K.

Arka Kapak
Ümit Parsıl

Tasarım
Pınar Arın

Son Okuma
Erdoğan Aydoğan

Sosyal Medya
twitter: @yitiksoz
facebook: @yitiksozdergisi
instagram: yitiksozdergisi

Yönetim Yeri ve Yazışma Adresi
Kahramanmaraş
Büyükşehir Belediyesi
İsmetpaşa Mahallesi
Azerbaycan Bulvarı, No: 25.
Dulkadiroğlu/Kahramanmaraş

e-posta
yitiksoz@gmail.com

Baskı
Kültür Sanat Basım Evi
Maltepe, ZB7-ZB11 2. Matbaacılar Sitesi,
Litros Yolu Sk, 34010
Zeytinburnu/İstanbul
Sertifika No: 44153

Sarmal

| MEHMET NARLI

Yeryüzü, sana yöneldiğim yer, ömürlük
Ölüm, hayat veren varlık yeryüzünde

Mesafe, varlıkta mündemiç açık yara
Aşk, mesafenin büyüttüğü kendiliğinden

Sevda, aşkın mecnun rengi kara
Zaman, sevdanın göğe akışı yerden

Su, akışın sonsuz bilgeliği
Haber, suyun anlaşılmasın için söylediği

Kalp, haberi bekleyen rüzgâra açık
Anlam, kalbin kapanması kendi üstüne

Dağ, anlamın bıraktığı şuramda sadece kendi

Capcanlı Her Şeyiyle

| MEHMET AYCI

Her an kansız bir devrim bakışlarında
İmgeler kılıç yapıyor ay ışığından
Darağaçların sümbül, sana yakından
Bakınca anlıyoruz dünya çok güzel
Şarkın da...

Güneş doğana kadar doğurduğumuz ırmak
Taşıyor içimize yataklarından...

Kabuk

| İSMAİL KARAKURT

bir ağaçtan birkaç kabuktan
kulak kabartıp
kendi çıtırtısında dönüp duran bir alev
dalgın ezgisini dinliyorum

ormanda rüzgârın sustuğu an
düş kırıcı bir şey oluyor
bir geyiğin af dilemesi gibi bir şey
avcıdan
arzunun hissi
güz odağı yahut kızıl küf tetikte

kabuk gözdür, görür beni
seni de
başkalarını da görür
yarasını gösterir kıvranan gövdesinde
tarazlanmış bir göğüsten
görmüş göreceklarını
bir insanla böyle görür

hani şu bildiğiniz ağacın
biraz buda kısmıdır kabuk
yahut peygamber
ateş görmezse
soğuğu kapı dışarı eden
söylemiş söyleyeceğini
vitriini kesilmiş ahalesine

kabukta gördüklerimiz
daha çok kendimiz

Hâfızın Seyir Günlüğü -2-

| ADEM TURAN

Bir Ömür Hep Kederle

*Bize miras kalan hep sonsuz keder oldu
Rüzgâr esince toprağımızdan senin kokun gelir
-Hâfız-*

a.

Sonra dağılır ve kaybolursunuz o çok sevdiğiniz duvarlar arasında
Saatin çalmasını beklersiniz, orada, korkularınızın dinmesini bir ömür

Ama nasıl da boz bulanık şimdi burası, bir masa yetmez ve siz anlamıyorsunuz!
İnsan acı bir sessizliktir diyorum çeşmeler kadar, upuzun bir yalnızlıktır içine doğru

Tuzu anlamıyorsunuz, taştaki hüznü anlamıyorsunuz, şu geçip giden günleri de!
Dinleyin öyleyse: uzaklara dalıp zikredin, bekleyin biraz, biraz daha! Sonra kalkıp
gidersiniz.

Yahut şu bizim kıylara vuran çocuk bedenlerimizi alıp kefenleyin huşu ile dualarla
Gün boyu kederlenip durmasın evlerinde teyzeler ve amcalar ve uluslararası komşu-
lar lar lar lar...

b.

Meşaleyi yaktın mı Hâfız, testileri doldurup mumları tazeledin mi?
Tut şimdi nefesini; bir iki üç, başlıyorum: *kederlenme* sakın ve akşamı bekle!

Akşamlar çünkü bereketiyle iner Hâfız
Keder dediğince dağılıp gider *rüzgârlarla...*

Nefes Takvimi

| İBRAHİM GÖKBURUN

Tetik parmağına yaslanmış bir tüfeğin ucunda
Sıcak bir yaz, kurak bir kış geçirdim
Kurumuş ağaçlar, varlığından habersiz otlar
Kurnaz ve onursuz adamlar tanıdım

Dünyayı, öksürürken gördüm bütün yıl
Takvim dışında bir zaman: iki bin yirmi
Milattan sonra ilk değil bu, muson değil
Tetik parmağına yaslanmış bu felaket
Belki şimdi çekilir aramızdan cesaret

Kafesteki kuş bilir gökyüzünü
Taşın ne kadar yumuşak
Suyun ne kadar sert olduğunu bilir ispinozlar
Ağır ve sağır uykusu dünyanın uyandırdım
Aynı taş, aynı mezar, aynı telaş ...

Geçtiğim yerler ürküyor hallerimden
Nefes bile dokunuyor adama bu yıl
Göğsüme kapanıyor denizler ve dağlar
Her gün mezarımı kazıyor kör bir defineci

Dünyayı, üzülürken gördüm bütün yıl
Herkes tedirgin kedi gibi dolaşüyor şehri
Bir nehri zapt edecek kadar susabilirim
Sözü oruç gibi tutan şairler tanıdım
İnadına üzenğine asıldım hayatın
Yılkı atlar kadar göğe koşabilirim...

İstanbul Şairleri

| MUSTAFA RUHİ ŞİRİN

*Öyle tek bir incidir ki
iki deniz arasında
Yeridir dünyanın parlayan
güneşi ile tartılsa, demiş
Büyük İstanbul şairi
Nedim dedemiz*

*Benzetmiş Yahya Kemal
bir sentimi sevmeyi
bir ömrü yaşamaya*

*Ya ne demeli öğrencisi
Ahmet Hamdi Tanpınar'a
bir rüyann ortasındayım
iki sevgilim Paris ve İstanbul*

*Seslenir Tanpınar'a
İstanbul çocukları
-Hiç benzemez ki
İstanbul
Paris'e!
Bütün ülkelerin başkentidir
İstanbul
Boğaziçi'nden
Göklere kadar*

Kaside

| KÂMİL EŞFAK BERKİ

Tükenen zamanda, çaturdayan
çatı altında
çatır çatır bulan kelimeleri
sözü buldu tözden ve özden

ancak gönül gözünün göreceği kelimeleri
bir bir dizerek şiirin bekleyen ipine
gizli bir yol eden bize şiirini
apaçık çölde o yüce gizli geçidi

biz o hıyabânda ilk yürüyenlerin
ayağının tozu yuz şimdi o
başı açık yalnayak tırmanıyor Himalayalara
ardında elest kabaran göğsünde büyük gün

imgeler üstüne çığ gibi gelirken
aşırıyordu Hâmid'i
Bir'den gelen, Bir'e kulaçlarla yaklaşan
bütün renkleri aşmış aşkıyla
içinde o konuşturma kudreti

hani annesi ona:
-Sen şairmişsin, öyle mi?
-Eloğlu bu! Söylerler, inanma anne
uzun uzun baktıydı oğluna
-Hayır Âkif, dizmişsin
incesini ipe, kalınını sapa

Kimi ağaçkakan gibi dıştan
kimi virüs gibi içerden çalışıyor
Avrupaya kendini beğendirmek illeti
tazeledi kendini. İlet oluyorlar ona
uzak düşüyorlar, dışında kalıyorlar Millet'in
ego kalesinin içinde olduklarını göremezler

o ki imânın devinimiyle ördü şiirini
onun şiirinde sınıandı sınıanan
onun ufuklarıyla başa çıkamadılar
hor görmek kolay göründü onu hor gördüler
devrim, devrim! diyenler onu deviremediler

Öyle bir Dil bulmuş ki
hayretin pençesinden kurtuluş yok!
anladım o öfkeye ermek için terketmişti
O'nda yeni bir derinlik bulan Gazel'i

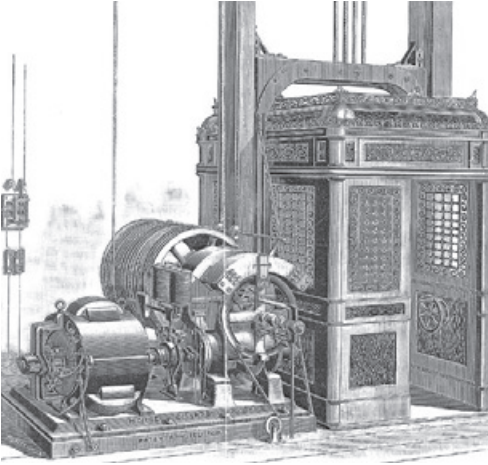
insan okudukça açılıyor onun şiiri
amansız sığağında çölün o soğukkanlı
kaynayış? Avrupa belli etmeyecek
onun şiirindeki antikite başarısını

“Zebunküş Avrupa” şaşakalacak
Sfenks karşısındaki söz ziyafetine
o *transandantal* açılış ve o yargı karşısında
ey büyük Âkif “güneş bir çocuk” demek
mertebesinde vedâ ettin sen bu dünyaya
kim istismar edebilir ki seni!..

Asansör Önü

| YAVUZ AHMET

M. Ş. E'ye saygıyla...

Sami'ye annesi ne vakittir söylenip duruyordu: Memuriyete başlayalı yedi yıl olmuş. Kendi boyunda yeğenleri varmış. Akranları çoktan evlenip çor çoluğa kavuşmuşlar.

Şu sekizinci kattaki Adnan Bey'in kızı Dudu, iyi bir kızmış. Gerçi biraz tembelce sayılırmış, eli ev işine pek yanaşmazmış ama hele bir kendi evinin kadını olsun, elbet yaparmış. Sami bir düşünseymiş Dudu'yla evlenme işini.

Sami, annesinin onca söylemesine rağmen aklına bile getirmede. Yok, bir defasında, "Dudu diye isim mi olurmuş Allah aşkına!" diyerek şöyle bir düşünmüştü.

Apartmanın giriş kapısından geçip asansörün önüne geldiğinde, o kırmızı lambada sekiz rakamını okuyunca, annesinin sözlerini hatırladı. Hatırlamakla kalmadı, önce Dudu'yu düşündü, ardından; istemeydi, sözdü, nişandı, düğündü derken Dudu'yla evlenmiş buldu kendi-

ni. Dahası otuz yıldır evliyediler ve ikisi de ellili yaşların ortasına gelivermişti.

Dudu Hanım, birkaç yıldır sürekli bir yerlerinin ağrımasından şikâyet ederdi. Dizlerindeki, sırtındaki, şakaklarındaki ağrılar konusunda; galiba fakülteden mezun olurken doktorlara, hiçbir şey yapmamaları için Hipokrat yemini ne benzer bir yemin ettirmişlerdi. Zaten Dudu Hanım, içinde doktorlara yönelik bir güvensizlik olduğundan, hastaneye gitmezdi. Bu güvensizlik garipti. Çünkü Dudu Hanım onca tahlil, tetkik sonucu doktorların dilinde beliren "Bir şeyiniz yok, biraz egzersiz yapmanız gerekiyor; o kadar." teşhisine sinir olurdu fakat mesela kuafördeyken duyduğu herhangi bir tavsiyeden hareketle, ağrıdığı iddia ettiği tüm o yerlere; içine ebegümece, haşhaş tohumu, zerdeçal, kişniş ve daha bir ton baharat katılmış karışımları sürmekten, günlerce evin içinde sargılı sargılı dolaşmaktan yüksünmezdi. Bir anlamda o, teşhislerle değil de telkinlerle yaşamayı felsefe edinmişti. Telkin etmek yerine tedaviyi amaçlayan tıp bilimi, bu noktada herhâlde işlevsiz kalacaktı.

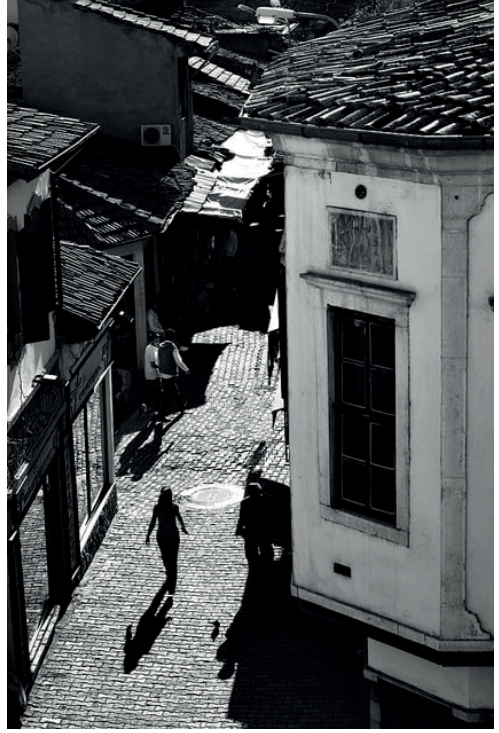
Sami Bey, karısının şikâyetlerini ilk zamanlar ciddiye almış ve ciddiyetini göstermek için iş yerinde ona buna sormuştu. Üşenmemiş, birkaç defa da ağrıyan o yerleri kendisi omuştu. Hatta kapılarına dayanan bir satıcıdan, düğmesine basınca titreyen bir masaj aleti almıştı. Sonunda Sami Bey, karısının tüm hastalık şikâyetlerinde asıl sorumlunun kendisi olduğu sonucuna ulaşmıştı. Zavallı Dudu Hanım, kendini bayağı akıllı bir adam sanan kocası yüzünden o ağrıları çekmek zorunda kalıyordu.

Şöyle ki...

Evlendiklerinde, hayli eski ama bakımlı bir eve taşınmışlardı. Ankara gibi bir şehirde ve merkeze yakın bir yerde, memur maaşıyla geçinmeyi kafaya koyanlara başka türlü mümkün görünmüyordu. Sami Bey, kayın validesinin onca cafacalı sözlerle cilaladığı Dudu'nun, tıpkı kendi annesinin söylediği gibi biraz tembel tabiatlı olduğunu daha ilk hafta anlamıştı. Gerçi bulaşık tezgâhı kap kacaklarla dolup taşmıyordu. Bulaşık makinesi icat olmuştu nasılsa. Yemek şöyle böyle pişiyor, çamaşır, haftada bir de olsa makineye atılıyordu. Ne var ki iş; evin silinmesi, süpürülmesi kısmına gelince Dudu Hanım'ın eli, bir türlü elektrikli süpürge'nin düğmesine basmaya yanaşmıyordu. Keşke Japonlar daha büyük evlerde yaşıyor olsalardı. Kısa boylu olduklarından ve bir adada yaşadıklarından bu Japon milletinin, evleri küçük olurmuş. Dolayısıyla evlerin temizliği, dert edilecek mesele sayılmazmış. O yüzden, düğmesine basınca kendi kendine evi silip süpüren makineyi icat etmezlermiş de yine peşinde insan dolaşacak makineyle yetinirlermiş. Bu düşünceyi Dudu Hanım, hemen her misafirlikte ya da misafir kabulünde birilerine ciddi ciddi söylerdi.

Ancak o eski ama bakımlı evde, Dudu Hanım'ın tembelliğine bir bahane vardı sonuçta: Ev eskiydi. Şöyle ağızlı yüzlü yeni bir evde otursalar, o da temizlik yaparmış. Şimdi ne yaparsa yapsın, ev yine dağınık ve bakımsız görünüyormuş.

Aynı bahanelerle yirmi yıl geçti. Dudu Hanım ne vakit bunalacak olsa, tembelliğinin suçluluğunu yaşamak yerine, ihaleyi hepten Sami Bey'e yükledi. Millet'in kocası çoktan müdür olup amir karısı kesilirken ve de güzel güzel evlere taşınırken, onun ne talihsiz başı varmış ki şu ahırdan hallice daireye ve pısrık Sami'ye mecbur kalmış. Mesela İsmet Bey'in karısı Fiğen, ikinci daireyi aldıklarını söylemiş geçende.

Üstelik iki çocuklarından her birine birer daire bırakabilecekleri için Allah'a şükrederken, öyle mütevazı bakıyormuş ki insanın o bakışlara acıyası geliyormuş.

Sami Bey, aynı sözleri hemen iki güne bir duymak kaydıyla, memuriyette yirminci yılını doldurunca, yeni bir daire alacak parayı biriktirebilmişti. Aylar süren araştırmalarının ardından, Batıkent'te sıfır bir daire aldı. O günler, Sami Bey'in en mesut zamanlarıydı. İlk kez dert dinlemediği bir Dudu vardı evin içinde. Fakat uzun sürmedi. Çünkü eski ya da yeni olsun, evler kirlenirdi. Koltuk altları toz tutmaya başlar, bu tozlar birike birike pamuk bağlardı. Camlar lekelenir, perdeler sararırdı amansızca. O vakit Dudu Hanım bir debelendi, iki debelendi; ellerinden ve kollarından ziyade dili, çaresiz kalakaldı öylesine. Şikâyet etmeyi abartmıştı demek ki. Şayet Balgat'taki

evde oturuyor olsalar, tembelliğinin bahanesi hazırdı muhakkak. Şimdi ne yapacaktı?

Böylece bir yerleri ağrımaya başladı. Evi süpürcekmış ama dizleri öyle bir tutulmuş ki yapamamış. Pencereleri silecekmiş ne var ki sırt ağrıları yüzünden yataktan bile çıkamamış. Sami Bey'se karısının -nedense- yatma vakti birden ağrımaya başlayan başına zaten alışkındı ya şimdi bütün şiddetiyle hücumu geçmiş bu yeni ağrılar karşısında, şaşırarak dışında çok da bir şey yapamamıştı.

O nedenle, hele bir ağrıların geçsin, siler süpürürsün telkinleriyle o da tembellik bahanelerinin bir yanına el atmayı tercih etti. Bir yandan da Dudu Hanım'ın, hep o ağrıları bahane ederek ölüme bile yanaşmayacağına, bu sayede uzun bir ömür süreceğine inanıyordu. Hatta kendisi öldüğünde, ayda yılda bir kez olsun kocasına Fatıha okumak için mezarına bile gelmezdi bu kadın. Elbette Sami Bey, karısından erken öleceğine emindi. Zira onun gibi aklını çalıştıran, düşünen insanları çabuk öldürdü. Galiba öte tarafta beyin göçüne ihtiyaç hep ola gelmişti.

Katlarda dura dura bir türlü gelmeyen asansör

nihayet zemin kata inmeye tenezzül edebildi. Kapı açıldı, içerden, Adnan Bey çıktı. Sami, sanki Adnan Bey o an kızı Dudu'yu düşündüğünü ve hayalinde Dudu'yla evlenip dert dinlediğini anlayacakmış gibi biraz kızardı. Adnan Beyse Sami'yi görmesine sevinmişti:

“Öğlen sizin zile bastım kaç kez, herhâlde valide hanım namaz kılıyordu; kapıyı açan olmadı.”

“Olabilir. Bazen beni de bekletiyor annem.” dedi Sami.

Adnan Bey, koltuğunun altına sıkıştırdığı mağaza poşetinden bir davetiye çıkarıp Sami'ye uzattı.

“Önümüzdeki hafta sonu merasimimiz var.”

“Geliriz muhakkak.” dedi Sami.

Asansörle çıkarken zarfı açtı. Beşinci katta inip kapının ziline basmadan önce davetiyeyi okudu: Babası Adnan olan Dudu'yla; Hakan adında, Sami'nin tanımadığı birisinin düğünlerini haber veriyordu davetiye. Dudu-Hakan çifti, bu mutlu günlerinde Sami'yle annesini de aralarında görmekten mutluluk duyacaklarmış.

İşler Güçler

| NURETTİN DURMAN

Yok elbet hüznün gölgesi yok
Gül koklamaya ne dersiniz
İkindiyi serinletmeye.

Bu sokağı dönünce nereye çıkar
Yolu yordamı bilmek
Tebessümü gezdirmek için.

Bir yol var yolların içinde.

Gidelim biraz çalı çırpı toplayıp
Biraz lavanta çiçeği koklayalım
Bu ne çelişki diyeceksiniz.

Zaten hayat şöyle böyle geçmekte
Bir de kendiyle zıt tarafı çıksın ortaya
Dünyanın sonu değil ya!

Nasıl olsa misafirlik var dünyada!

Taht Kurmuşsun Kalbime

| ALİ NECİP ERDOĞAN

Fotoğraf: Yasın Mortaş

Onu eski bir şarkımın içinde kaybolmuşken bulduk. Bulduk diyorum çünkü bunu tek başıma yapabilecek zekâya ve kapasiteye sahip değilim. Üstelik hareket kabiliyetim de sınırlı. Aslına bakarsanız zaten benim herhangi bir katkı da olmadı. Özkan bütün bunları tek başına yaptı ve istese beni hiç dâhil etmeyebilirdi.

İki gün önce cumartesi sabahı saat dokuzda telefonum çaldı, arayan Semih'in annesiydi, hızlıca Semih'i en son ne zaman gördüğümü hatırlamaya çalıştım, iki hafta kadar önce adliyede karşılaşmıştık, elinde çantasıyla muhtemelen geç kaldığı duruşmaya koşturuyordu, yanımdan geçerken kolundan tuttum, öfkeyle döndü, beni görünce yüzündeki gerginlik yumuşadı, zoraki

bir gülümsemeye selamlayıp duruşmaya geciktim, dedi, buraladaysan duruşmadan çıkınca arayayım seni. Tamam dedim, gitti ama aramadı, sonra ben de işe güce dalıp unuttum onu aramayı. Bütün bunlar zihnimden hızlıca geçti ve telefonu beşinci çalışında açtım. Cemile annenin sesindeki kaygı daha adımı söylerken hissettirdi kendini, Emin, oğlum nasılsın, Cemile ben, Semih'in annesi. Biliyorum dedim, telefonunuz kayıtlı bende, iyiyim şükür, sizler nasılsınız? Oğlum, dedi Cemile anne, Semih üç gündür eve gelmiyor, telefona da cevap vermiyor, biraz önce aradım telefonu kapanmış, senin bir haberin var mı?

Geçen hafta dedim (İki hafta demeye dilim var-

madı) adliyede görmüştüm, sonra karşılaşmadık hiç, belki şehir dışı bir duruşması vardır, seni aramaya fırsat bulamamıştır, ben sorup sorduğurayım sizi haberdar edeyim, merak etmeyin (kendimi temize çıkaran bu dili nasıl da hızlıca kurmuştum, sanki onu hiç yalnız bırakmıyormuşum hissi yaratarak.) diyerek kapattım telefonu.

Semih'in bürosu Maltepe'de Çatal sokaktaydı, bizim büronun tam aksi istikamette, cumartesi olduğu için ya öğle vakitlerinde gelecekti büroya ya da hiç gelmeyecekti ama ortağı Özkan kesinlikle büroda olmalıydı zira işine âşık bir adamdı. Aynı fakültedeydik, bizden yani Semih'le benden iki sınıf üstteydi. Meslekteki tecrübesi de bizden katbekat fazlaydı, sadece iki yıl değildi fark, zira öğrenciyken de çalışmıştı. Son derece akıllı, zeki, çalışkan biriydi. Mantığıyla hareket eder, duygusal savrulmalara kapılmazdı hiç. Üçüncü sınıfta görüşmeye başladığı bizim sınıftan bir kızla da, ki biz o zaman birinci sınıftaydık, mezun olmaz evlenmişti. Kısa dönem askerlik sonrası Sıhhiye'de büro açmış ve meslekte hızlıca yükselmişti.

Kapıyı Özkan açtı ve beni görür görmez Semih gelmiyor kaç gündür, dedi, duruşmalarını da bana yıktı, biraz önce bir dava ile ilgili bilgisine başvurmak için aradım ama telefonu kapalıydı. Biliyorum dedim, Cemile anne aradı beni, nerede olduğu hakkında bir tahminin var mı? Belki, dedi, Rana'yı tanıyorsun herhalde, ona âşık olmuş. Nasıl yani, dedim, evet Rana'yı biliyorum ama öyle çok konuşmuşluğum yok, biraz takıntılı bir kız ama çok akıllı ve çalışkan biri, bildiğim kadarıyla baro çalışmalarında da çok etkin, ailesi de zenginmiş, Semih'in o kızla ne işi olur? Salı günüydü galiba, dedi Özkan, saat 15.30 gibi geldi, kötü gözüküyordu, neyin var dedim, o zaman bahsetti biraz. Tuhaf, dedim, Rana gibi biriyle Semih'i düşünmek oldukça zor. Sorun şu ki, dedi Özkan, Rana önümüzdeki cumartesi nişanlanıyormuş. Yani dedim, Semih kızı âşık olduğunda kız zaten biriyle görüşüyormuş öyle mi? Galiba

dedi Özkan, ama bir süredir kafayı takmış Rana'ya, bu hafta başı nişanlanacağını öğrenince de eli kolu bağlanmış, ben çok ciddiye almamıştım ama anlaşılan mesele ciddi, sen gelmeseydin ben arayacaktım seni, Hamamönü'nde bir yer var Kızılçam diye bir kafe, eski plaklar çalıyor, Yeşilçam filmleri müziği filan, eşimle birkaç kez biz de gitmiştik, o da seviyor nostaljik şarkıları, gerçekten enteresan bir havası var, Semih'te orayı seviyordu, dediğine göre Rana'yı ilk kez orada görmüş, geçmişteki bir tecrübem nedeniyle de orada olabileceğini tahmin ediyorum, insanlar kederli anlarında şarkıların içinde kaybolabiliyor ve kaybolan herkes başlangıç noktasına muhakkak döner, birlikte gidip bir bakalım, dedi. Hadi o zaman dedim ve çıktık, taksiye binip Kızılçam kafeye doğru giderken, tecrübem nedeniyle orada olabileceğini tahmin ediyordum dedim, ne demek bu? Bir keresinde dedi, bir şarkının içinde kayboldum, sürekli aynı şarkıyı dinliyordum, zihnim öylesine bulandı ki mekân ve zaman algımı yitirdim, çok kötü bir deneyimdi. Buna inanmam, dedim, senin gibi biri nasıl olurda kendini kaybeder? İnsan kendini kaybetmeden kim olduğunu bulamıyor, inan bana, dedi. Gülmsemekten kendimi alamadım.

Saat on biri geçiyordu. Henüz hiç müşteri yoktu. Mutfakta çalışan bir kadınla, elindeki bezle masaları silen, etrafı derleyip toparlayan bir garson vardı. Biz içeri girince garson bizi karşılayıp bir masaya oturttu. Burası gerçekten de eski gramofonların, plakçalarının olduğu, 60'ların 70'lerin müziklerinin çaldığı antika eşyalarla dolu bir yerd. Garson çaylarımızı masaya bırakırken Özkan, cep telefonundan Semih'in resmini gösterip bu kişiyi gördün mü diye sordu. Garson, elbette dedi, birkaç gündür geliyordu, dün akşam da buradaydı, Esengül'ün taht kurmuşsun şarkısını üst üste çalmam için bana 100 TL verdi. Dördüncü kez çalarken bir müşteri aynı şarkıyı çalıyorum diye itiraz edip değiştirmemi istedi, ben de resmini gösterdiğiniz kişiye durumu anlatınca, son bir kez daha çal sonra ne istersen

onu çal, dedi. Ben de beşinci kez çalıp sıradaki şarkıdan devam ettim ama bir süre sonra resimdeki bu adamın masasında olmadığını gördüm, hesabı ödmeden gitmişti, adisyonu kasanın yanında, gidip adisyonu getirdi, 70 TL tutmuştu hesap, ben de bana verdiği 100 TL'den hesabı ödedim, dedi.

Masanın üzerinde ekranında Semih'in resmi olan telefona işaret parmağıyla dokunan Özkan, bu bizim arkadaşımız, adı da Semih, üç gündür eve gitmemiş, onu en son gören kişi sensin, şu halde saat kaç gibi çıkmış olabilir buradan, diye sordu. Garson yaklaşık olarak 22.00 sularında çalmıştım son kez o şarkıyı dedi, biraz düşündükten sonra, on beş yirmi dakika sonra gitmiş olabilir.

Özkan, girişte bir kamera olduğunu gördüm, kayıt yapıyor mu, diye sordu, garson evet, dedi ve hep birlikte bilgisayarın başına geçip dün geceki kaydı hızlıca taradık. Semih'in akşam 08.45'te girdiği gözüküyordu ama çıkışı yoktu.

Burada bir yerlere saklanmış olabilir mi diye sordum, garson, mümkün değil dedi, ben çıkmadan her yeri kontrol ettim ve bugün sabah onda geldim, hiçbir olağandışı durum yoktu. Başka bir çıkış var mı, diye sordum, hayır dedi, başka bir çıkış yok. Hesabı ödmeden gitmesi imkânsız dedi Özkan, bir tuhaflık var. Hepimiz bir an düşünceye daldık, sessizliği Özkan bozdu: şu taht kurmuşsun şarkısını çalabilir misin, rica etsek. Garson, tabi ki, dedi ve hemen gidip plakları karıştırıp arasından birini çekti ve plakçalara yerleştirdi. Bir taş plakmış bu, cızırtılı bir sesle müzik başladı, gerçekten de güzel bir sesi vardı kadının. Adımı ilk defa duymuştum. Daha sonra Özkan'dan öğrendiğime göre bir trafik kazasında ölmüş. Şarkının ikinci bölümünü dinlerken garson, bir dakika dedi, şurada bir atlama oldu fark ettiniz mi? Ben hiçbir şey fark etmemiştim çünkü bende ne müzik kulağı vardı ne de ben müzik dinleyen biriydim. Hatta müzik dinlenilmesini bile çok anlamlı bulmayan biriydim. Zira

müzik insanın duygu durumuna yapılan bir müdahaleydi ve gereksiz yere hüzünlendiriyor, melankolik bir havaya sokuyordu insanı. Evet, dedi Özkan, bir atlama oldu. Özkan'ın müzik bilgisi de garsonunkinden daha az değildi. Bu sırada, işte bir atlama daha oldu, dedi garson, ama bu imkânsız. Özkan da teyit etti onu, evet bir atlama daha oldu. Garson şarkıyı iyi bildiği için, atlamasının şarkının sözlerindeki "ayrılık" ve "içimdesin" kelimelerinde olduğunu söyleyerek ayağa kalktı ve plağı çıkarıp inceledi, sonra bir spreyle elindeki bezi nemiyle sildi ve yeniden koydu plakçalara. Cızırtılar eşliğinde yeniden girdi kadın şarkıya ve dediklerine göre yine aynı yerlerde atlamalar oldu. Daha dikkatli dinleyince bana da atlama olmuş gibi geldi ama emin değildim.

Özkan etrafı tarıyor her şeye dikkatlice bakıyordu. Düşünceli haline bakılırsa şarkıyla, mekânla ve Semih'le ilgili tuhaf bağlar kuruyordu. Garson bize iki bardak daha çay getirmişti ki Özkan, şöyle bir şey deneyebiliriz dedi, zira kaybolan biri başlangıca geri döner, dün geceki atmosferi aynıyla yaşayalım. Biz bu akşam saat 08.45 gibi gelelim, Semih'in oturduğu masaya oturalım, aynı yemekleri söyleyelim, garsona dönüp, sen bizim için taht kurmuşsun kalbime şarkısını beş kez üst üste çal, dördüncü çalışta belki biri itiraz eder, sonrasında ne olacağına bir bakalım, ne dersiniz?

Garson, benim için sorun yok, nasıl isterseniz, dedi. Bu çok anlamlı değil dedim, bu bize ne sağlayacak? Özkan, "olay canlandırma" yapacağız dedi, bu bize yaşananların sonrasında neler olabileceğine dair kesinlikle bir fikir verir, olay yeri inceleme niçin yapılır bir düşünsene. Evet, dedim, haklı olabilirsin, hem kaybedecek neyimiz var?

O halde dedi Özkan, bizim için dün gece Semih'in oturduğu masayı rezerve et, taht kurmuşsun şarkısını üst üste beş kez çalman için işte sana 100 TL, Semih'in ısmarladığı yemekler için, adisyonunda yazdığı gibi aynısını hazırlayacaksın,

işte 140 TL. Umalım da biri dördüncü çalışta itiraz etsin, bu durum da sen bize gelip durumu izah et, biz de sana beşinci kez çalmanı sonrasında da ne istersen onu çalmanı söyleyelim.

Garson tamam dedikten sonra çıktık. Bundan bir sonuç alacağımızı düşünüyor musun, diye sordum Özkan'a, aynı ortamı oluşturup sonucuna bakalım, belki bir iz, işaret bulabiliriz, bir yönlendirme, ne bileyim, zira başka hiçbir şey yok elimizde, hem büroya gidip düşünelim biraz, yapmam gereken birkaç iş var, onları da bitireyim.

Taksiye binip büroya doğru giderken, Rana'yla aralarında uçurum var, dedim. Biliyorum dedi Özkan, üstelik söyledim ona, sen Mamak'ta doğup büyümüş birisin, Rana, iki yabancı dil bilen yaz tatillerinde Avrupa'ya giden, burjuva bir kız, babası nüfuzlu bir adam... Bürosu plazada, büyük şirketlerin avukatlığını yapıyor, üstelik bazı uluslararası kuruluşların temsilciliğini yapıyor. Sen kimsin, Sıhhiye avukatısın, daha yeni Çatal Sokak'a taşındın. Birkaç çek senet gelecek de tahsil edeceksin, işten atılmış bir işçinin tazminat davasını takip edeceksin... Ölme eşeğim ölme!

***

Tam 08:45'te Kızılçam kafeden içeri girdik. Üzerinde rezerve yazılı bir masa dışında bütün masalar doluydu. Cızırtılı plakçalardan Zeki Müren'in sesi geliyordu: Benim güzel manolyam. Ortalara doğru ilerleyip sabah konuştuğumuz garsona kendimizi gösterdik, koşarak gelip bizi masaya oturttu ve servislerimizi açıp yemekleri getirmek üzere gitti. Özkan'a dönüp, insanın birine âşık olması gerçekten enteresan dedim, niye âşık oluyoruz ki? Özkan, niye âşık oluyoruz bilmiyorum ama sana aklıma gelen bir hikâyeyi anlatayım, dedi: Geylani Hazretlerine birisi demiş ki, aşk nedir? Hazret ona bakıp filanca yerde bir dostum var, git ona selamımı söyle ve bu soruyu ona sor? Adam gidip hazırlık yapmış yola düşmüş, epey zorlu bir yolculuktan sonra

varmış filanca yere, sora sora bulmuş o dostu, hazretin selamını iletmiş, söylediklerini aktarıp soruyu yöneltmiş: aşk nedir. Dost, soruyu duyar duymaz ayağa kalkmış ve bir semazen gibi dönmeye başlamış. Önceleri oldukça yavaş dönmüymüş ama zaman geçtikçe hızlanmış, hatta öylesine hızlanmış ki onu uçacak sanmış adam, sonra yavaşlamaya başlamış ve nihayet durmuş. Adam küçük dilini yutacaktı çünkü karşısındaki Geylani hazretleriymiş. Bir müddet öylece birbirlerine baktıktan sonra Geylani hazretleri yine dönmeye başlamış ve gittikçe hızlanmış. Adam onu yine uçacak zannetmiş. Sonra yavaşlamış ve durunca dostu yine karşısındaymış ve adama demiş ki, aldın mı cevabımı? Aldım demiş adam, aldım...

İyi de, dedim, ben anlamadım, o adam ne anlamış ki buradan? Özkan, âşık, sevgilisinden başka hiçbir şey düşünmez ve giderek sevgilisine döner, dedi.

Yemeklerimizi bitirdikten sonra Özkan eliyle garsona işaret etti, vakit geldi, artık taht kurmuşsun kalbime şarkısını üst üste beş kez çal, dedi ve cebinden çıkardığı iki kâğıt parçasına bir şeyler yazıp tekrar cebine koydu. Garson, çalmakta olan şarkı bitince taht kurmuşsun şarkısını çaldı. Biz de bu arada ellerimizi masanın üstünde kavuşturup başımızı da kollarımızın üstüne koyarak dinlemeye başladık. Özkan, yolda gelirken beni uyarıyordu, şarkıya konsantre ol, başka hiçbir şey düşünme, geçmişte ya da şimdi âşık olduğun biri varsa şarkının eşliğinde ona odaklan. Etkilendiğim birkaç kız olmuştu ama âşık olduğum biri yoktu, kendimi zorladım ama hiçbir kızın yüzü belirmedi zihnimde, ben de Rana'yı düşünmeye başladım.

Uzaklarda aramam/Çünkü sen içimdesin/Taht kurmuşsun kalbime/En güzel yerindesin.

Şarkının ezgisinde ağır bir acı vardı, kendimi çamurlu bir yolda yere düşmüş de debeleniyor gibi hissediyordum, şarkının sürekli tekrar ediyor

oluşu tuhaf bir melankoli oluşturuyordu. Müzik zihnimde sanki bir girdap oluşturuyor, her duyguyu bulandırıp birbirine karıştırıyor ve tek bir duyguya eviriyordu: acı.

Her an seni canımda/Ruhumda duyuyorum/
Aşkınla sarhoşum ben/Çılginca seviyorum.

Sözler öylesine içime işliyordu ki, herkes ve her şey Rana'ya dönüşüyordu. Eski Türk filmlerindeki kaybetmiş âşıklar gibi görüyordum kendimi. Suyun dibine doğru çekilirken üstümde dalgalanan gökyüzüne bakıyor gibiydim. Basınç nefes almamı zorlaştırıyordu. Derinlerden gelen bir sesle irkildim, garson, müşterilerden birinin sürekli aynı şarkının çalınmasına itiraz ettiğini söylüyordu. Özkan, o zaman son bir kez daha çal, sonra ne istersen onu çal, dedi. Garson dönüp arkasını giderken başımı eğip biraz önceki derinliğe yeniden indim: Her an seni canımda/Ruhumda duyuyorum/Aşkınla sarhoşum ben/Çılginca seviyorum.

Küçük bir çocuğu koltuk altlarından tutup havaya kaldırır gibi, birinin beni koltuk altlarından tutup oturduğum sandalyeden kaldırdığını hissettim, kalkmak istemiyordum ama direnemiyordum da, sonra sol omzumdan tutarak beni eksemim etrafında döndürecek şekilde çevirerek ivme kazandırdı, tıpkı bir semazen gibi dönmeye başladım. Gözlerimi açmak için kendimi zorluyordum ama açılmıyordu gözlerim. Gittikçe daha hızlı dönmeye başladım, öyle ki, uçuyor gibiydim. Bir süre böylece döndükten sonra yavaşladım ve nihayet durdum. Gözlerim zorlanmadan açıldı, karşımda Özkan duruyordu. O da benim kadar şaşkıncı ve ne olup bittiğini, nerede olduğumuzu anlamaya çalışıyordu. Korkuyla, ne oluyor, neredeyiz, dedim. Galiba dedi, Özkan, şarkı beşinci tekrara geçtiğinde bizi de içine aldı, çünkü şarkı beşinci kez çalmaya başlayınca birisi beni koltuk altlarından tutup kaldırdı ve döndürmeye başladı. Bir müddet topaç gibi döndük kendi etrafımızda. Bir an biz mi dönüyoruz yoksa etrafımızdakiler mi ayırt edemedim.

Sonra topacın ivmesini yitirip kendi kendine durması gibi durduk, durduk ama başım hâlâ dönüyordu ve biraz da midem bulanıyordu. Etrafıma bakınca nerden geldiği belli olmayan soluk bir ışık altında bambaşka bir yerde olduğumuzu anladım. Korkuyla bir adım geri sıçradım. Özkan, elini havaya kaldırıp, sakın ol dedi, galiba şarkının içindeyiz.

Kocaman bir diyez işaretinin tam ortasında duruyorduk. Tıpkı Yerebatan Sarnıcı'ndaki kemerlerin birbirini çoğaltması gibi birbirini çoğaltan notalar upuzun uzanıyordu önümüzde. Muhtemelen giriş müziği bu, ses başlamadan yani Esengül şarkıya girmeden burayı geçmeliyiz dedi Özkan. Bir an hangi tarafa gideceğimizi kestiremedi, sonra şu taraf dedi ve koşmaya başladı, ben de arkasından... Koşarken notaların yazıldığı portenin arasında olduğumuz artık net biçimde belliydi. Çizgilerin dibine çömelip oturmuş bir sürü adam ve kadın vardı, hiçbiri bize bakmıyordu. Bir an dehşete kapılacak gibi olduysam da hepsinin ölü gibi oluşu ve bizimle ilgilenmemeleri beni rahatlatı. Bazen bir alt satıra bazen de üst satıra geçiyorduk. Ben bu arada bütün bunların çok saçma olduğunu, böyle bir şeyin asla mümkün olamayacağını düşünüyordum ki Esengül'ün şarkıya girmesiyle inanılmaz bir dalgalanma oldu ve önümüzde yeni bir koridor açıldı. Özkan bana dönüp, işte dedi ses koridoruna girdik, bu ilk dize, yani "burakamam seni ben yanımdan gidemezsin." Koridorun girişi son derece temiz ve tenha idi, birinci kelimeyi geçince karşımıza bir ekran çıktı, Özkan, olduğum yerde durmamı işaret etti ve birlikte ekrana baktık: Rana ile Semih'in karşılaştıkları ânın görüntüsüydü bu. Rana iki kız arkadaşıyla köşedeki bir masadaydı, onun hemen yanındaki masada da Semih bir arkadaşıyla oturuyordu. Şarkı başlayınca tuhaf bir biçimde göz göze gelmişler, Semih çarpılmış gibi, gözlerini alamıyor, Rana'da bu ilgiden memnun gözüküyor, önce gülümsüyor sonra arkadaşlarının da durumu fark etmesiyle hep birlikte kahkaha atıyorlar.

Şarkının ikinci dizesi başladığında daha tuhaf bir şey oluyor, Semih Sıhhiye Adliyesinde duruşma beklerken pencereden Dil Tarih yönüne doğru bakıyor, bakışları hülyalı ve dalgın, dışarıda çiseleyen bir yağmur var, elindeki karton bardaktan bir yudum alıyor ve bir anda yağmur dinliyor, güneş açıyor, Semih'in yüzüne öyle güzel bir gülümseme yayılıyor ki biz de gülümsemekten kendimizi alamıyoruz.

“Uzaklarda aramam çünkü sen ..... taht kurmuşsun kalbime en güzel yerindesin.” Özkan'a dizedeki boşluğu gösteriyorum, ses henüz oraya ulaşmamışken. Özkan, elini alınna vurarak hatırladığını belli eden bir hareket yapıyor ve hemen cebinden bir kelime çıkarıp dizedeki boşluğa doğru fırlatıyor, ses o boşluğa ulaşmadan “içimdesin” kelimesi gidip boşluğa yerleşiyor. Öğle vakti, Semih Necatibey'deki Hacıbaba kahvecisinin önünde bekliyor, heyecanlı ve tedirgin biraz, ayakkabılarına bakıyor, ellerini inceliyor, sol elini saçlarına daldırıyor, bazen de ileri geri kısa voltalar atıyor, o esnada Rana beliriyor, “özür dilerim geciktim biraz, ara kararın çıktısını almak için bekledim kalemde” diyor, Özkan da ben de çok şaşırıyoruz Rana'nın konuşmasını duyabildiğimize, ama aslında şaşırmamız gereken şey Rana ile Semih'in buluşmuş olmaları... Her ikisinin yüzü de haziran ayında doğan güneş kadar aydınlık.

“Her an seni canımda ruhumda duyuyorum aşkınla sarhoşum ben çılgınca seviyorum.” Bir sabah vakti, adliyenin önü, Rana yalnız, birini bekliyor gibi, koşar gibi geliyor Semih, birlikte alt kattaki kafeteryaya iniyorlar, Rana'nın arkadaş grubu, kahvaltılık bir şeyler alıp onların yanına oturuyorlar, Rana durmadan konuşuyor, herkes gülüyor.

“Artık anmak istemem ..... adını seninle alabilirdim mutluluğu tadını.” Özkan cebinden çıkardığı ikinci kelimeyi şarkının bu dizesine doğru fırlatıyor ve “ayrılığın” kelimesi gidip boşluğa yerleşiyor. Emek Yedinci Cadde, öyle güzel kar

yağıyor ki, sokak lambalarından birinin altında karşılıklı duruyorlar, lapa lapa yağın kar saçlarını, kirpiklerini beyaza boyuyor, hüznülüler, Semih ellerini uzatıyor ve Rana'nın ellerini tutuyor, göz gözeler, sonra birbirlerine sarılıyorlar, hiç ayrılmayacak gibiler, kar sanki gizliyor onları, gelip geçenler bakmıyorlar, el ele yürüyorlar sonra, bazen Rana Semih'in göğsüne yaslanıyor. Sonra bir taksi çeviriyorlar ve yeniden sarılıyorlar, o kadar uzun süre sarılıyorlar ki, çevirdikleri taksi onları beklemeyip gidiyor, ikinci bir taksi çevirip vedalaşıyorlar. Galiba bu ayrılık vedası.

“Ayrılığın yükünü kaldırıp taşıyamam dünyaları verseler ben sensiz yaşayamam.” Özkan'a bu son dize diye işaret ediyorum, başıyla onaylıyor, dizinin bitmesini bekliyoruz, şarkının dışındayken saniyeden daha kısa gibi gelen ses aralığı, şarkının içindeyken oldukça uzun geliyor insana. Şarkının sonuna doğru yürüyoruz, tam bitmek üzereyken Semih'in koşarak bizim tarafımıza doğru geldiğini görüyoruz ama o bizi görmüyor, tam yanımızdan geçerken kolundan tutuyorum, öfkeyle dönüyor, beni ve Özkan'ı görünce yüzündeki gerginlik yerini tatlı bir gülümsemeye bırakıyor. Önce bana sonra Özkan'a sarılıyor ve boşlukları siz mi doldurdunuz, diyor.

Nokta

| İSMAİL KILINÇ

Sabah...

Çay, köy peyniri ve bal. Yok yok çay. Çay ve ben. Ben ve sorularım. Ben ve sorunlarım. Günaydın hepinize. Gene uyandım. Uyku bir sessizlik hali olarak ilerler bende. Güneş doğar, yollar kalabalıklaşır, yıllar silikleşir. Hayhuylar arasında söyleyecek cümleleri kursağında kalan bir “Ben” şekillenir. Ben’in ilk harfi büyük. Bilinçli yapıldı. Bu ara Ben’im en çok Ben’le arası iyi... Ucundan kıyısından bir egoizm yakaladığımdan değil. Şartlar öyle gelişti diyelim. Ya da bir şey demeyelim. İnsan, bir şey dememek için de yaşar. Kursağında kalır bazı kelimeler. Biraz sabır, açılacağı. Bende kal ey okuyucu...

***

Sabahtan sonra...

Çalış. Kalem. Kâğıt. Biraz ümit. Çalan kapılar, gelmeyen müjdelere. Ödevler en sahil yanım. Ödeye ödeye bitiremediğimiz şeye hayat diyorlar. Hayatın Sahibi var. Zamanı öyle kullanıyor ki kurgusu Şah Damarı’nı bile şaşırtıyor. Sahip’in S’sinin büyük olması imlâmın bozuk olmasıyla alakalı değil. Masivâdan maveraya “bilindik sırlarla” ilgili. Hani noktalanır ya insan. Heh işte... “O” noktadan sonra başlayandır. Noktalandığımız yerde gerçeğiyle beliren... Bilmeyene “hadi canım sen de” diyorlar. “de” vurgulu. En sevdiğim bağlaç olur kendileri. Ayrı yazılınca güzelleşir, bitişince başlar kavga. Kavgaları severim, en çok da kendimle.

***

Akşam...

Gökte yıldızlar belirmez. Sahi nereye gittiler.

-unuttum söylemeyi, bende kal okuyucu- Epeydir yoklar. En son köyde denk gelmişim. En parlak halleriyle dalga geçiyorlardı benle. Yıldızsız göklerde ay en gösterişli halindeyken, dolunken melâl çadır kuruyor insana. Ay’ı konuşmanın zamanı mı şimdi. Hiç uyarılmıyorsun okuyucu, konuyu toparla diye. Sahi konu neydi. Akşam, evet. Akşam yemeği. Birkaç küfür savrulması ekran münakaşası. Ekranlar çöplük. Ekranlar lağım. Ekranlar sanal. Ekranlar düşman. Bana ve Benliğime. Abarttığının farkındayım. Abartmayan adamdan yazar olur mu. Sahi benden yazar olur mu. Olmadıkça yazdım. Olmadıkça okudum. Biraz imlayla aram iyi olmadı. Ayrı yazılan “de”yi iyi bilirim o ayrı. Noktalama işaretlerinden en çok noktayı severim. -belli oluyor mu acaba - virgülle aram limonî. Nerden geldi aklıma. Bizim köyde yaşlı bir teyze vardı. Minyon tipli kız demezdi de ilimon tipli kız derdi. Adımı boş verelim. Kahramansız kurgular revaçta bu ara. İnsanlık öldü diye olabilir. Sebebi ben uydurdum. Popülist cümleleri sevmem de öyle gelişti Mevzu. Mevzu’nun M’si... Tamam tamam, sanane benim harflerimden. -sana sanane dediğim için özür dilemeyeceğim- Ne diyordum. Akşam. Hüznün vaktine denkleştir birçok şair akşamı. Şairleri sevmem. Çok güzel yazıyorlar çünkü. Bir telaştır alıyor insanı. Heh, şimdi ben de yazacağım diye kırbaçlıyorsunuz imgeyi de tek mısra çıkmıyor. Sonra ne oluyor. Dedim ya şairleri sevmem.

***

Gece...

Macera başlıyor. Bir dervişin bir “bismillah”-lık inzivasına benzer gecelerim. Herkes renkler

sıyrıldı kâinattan sanır. Ben bozkır grisine kavuşurum. Herkes yarı ölüye dönüşür. Ben beni ölümsüz bir süper kahraman zannederim. Herkes zamamı kaybeder. Ben zamansız yaşadıklarımı kaydederim. Herkes sabaha kavuşmayı ümit eder. Benim ümitlerim sabah muammalaştır. Herkes göğün gündüzki maviliğindedir. Ben göğün geceki sırrındayım. Herkes herkesleşir hunharca. Ben “ben”leşirim her gece.

Yeni bir paragraf başlatıyorum. Gecenin mevzusu uzun. Hastayım Ben. Ne kadar diyenlere yarınlardan ümit kesecek kadar diyorum. İlk duyduğum anda korkmuştum. Sonra bir aspirin attım geçti. Korkum yani. Batı’da “ne diyor bu” derler. Doğu’da aspirin şifa sayılır. Kendimi müphemleştirmek derdinde değilim. Çok öksürüyorum. Hastalığım bu. Ömrümde çok az yaptığım bir şey yaptım. Doktora gittim geçenlerde. Geçenler sözcüğü basitleşmiş zaman tabiridir ve çok severim.

Bir komşumuz vardı. Bir de karısı. Bir komşumuzun bir karısı olduğu için bir de oğlu olmuştu. Bir de kızının olacağı haberini bekliyorum. Bir kız bir oğlan olsun yeter diye çıktıkları yolda daha fazlası olacak belki de. Ne önemi var! Bahsedeceğim çocuk işte o oğlan çocuğu. Çok severim yavrucağı. Bir gün dillendirdim de. Çok seviyorum seni dedim. Dün de sevecek misin dedi. Yarın ile dün kavramını karıştırıyor. Hayat da öyle değil mi. Dün ile yarını karıştırıyorsunuz. Ömür çıkıyor. Gene çıktık konudan. Doktor demiştim.

***

Teferruat...

-Ç... Bey, maalesef tahlil sonuçlarımız iyi görünmüyor.
-Benim adım Rüstem. Neden Ç... Bey diye hitap ediyorsun doktor?
-Çiğerlerinizden yazar olduğumuz anlaşılıyor. Tıbbın hoşuna gitmese de bir yazara has melankolik öyküler barındırıyor alın çizgileriniz. Öykünüze gizem katmak istedi.

-Ben hiç öykü yazmadım doktor. Yazsaydım net olmayı seçerdim. İnsanların soru işaretleriyle oynamaya hakkım yok.

-Neyse... Konumuza dönelim. Çiğerlerimde leke var diye geldiniz ama bunlar lekeden ilerisi... Şu an karşınızda iflas etmiş bir çiğerle oturuyorsunuz.

-Otururken nefes alabiliyorum doktor.

-Şimdilik, Rüstem Ç... Bey. Muayene olurken kaygılarınızı, korkularınızı, yaşanmamışlıklarınızı, sevdalarınızı, ayrılıklarınızı öksürüyorsunuz.

-Doktor, siz küçükken yazar olmak mı istediniz?

-Yoo, neden ki?

-Noktalama işaretleri...

-Anlamadım.

-Fark ettiniz mi, noktalama işaretleri geldi.

-Gene anlamadım.

-Boş verin, okuyucuyla benim aramda.

-Gene anlamadım.

-Devam eder misiniz doktor!

-Ç... Rüstem Bey, çok geç kalmışsınız. “Sizi derhal kemoterapiye almamız lazım!” demek isterdim. Ama...

-Doktor! Sence insan zihni bir fabrika olsaydı ne üretirdi?

-Bilmiyorum, hayal mi?

-Mazeret... Ben mazeret üreterek yaşamak istiyorum eğer varsa- geriye kalan hayatımı.

-Bakın, size yardım etmek isterdim.

-Bana tek bir şekilde yardım edebilirsiniz.

-Nasıl?

-Ç...’yi öldürün, Rüstem’i de Allah’a havale edin!

***

Doktorla tam bunları konuşmamıştık. Bu ara zihnimde bir fırtına var. Kelimeleri, bilgileri, anıları savuruyor habire. Savruluşlardan yakaladığım kadarını anlatabiliyorum. Sahi doktor ne demişti bana. Boş verelim. Hani şairleri sevmem demiştim. Ama saatler geceyi haykırıyor. Hani nefret ediyorum ya şairlerden. Gece beni şairlere sürüklemese ve ben şairleri kıskanmazsam nasıl oluşur bu nefret bende değil mi. Cümle çok uzun ve karmaşık oldu. Ah Bay Ç... neredesin. Daha önce de dedim. Şiir yazmayı denedim diye. Şiir yazmayı denedim demek şiir yazmayı bıraktım demek değildir. Kim bu cümleyi kuru-

yorsa ne yazdın sorusunu duymak istiyordur. Ne yazdın sorusuna hadi okusana eşlik eder. Hadi okusana isteği ısrar etme nazlanmasını doğurur. İsrar etme demek ısrar et demektir. İsrar etmek oku da öveyim demektir. Okumak tepki beklemektir. Tepki hep iyidir. Hep iyi olan iyi değildir. Çünkü gene yazasınız gelir. Sırf bu yüzden şairlerin hüznü ve kiskanılası suratlarına baka baka şiirlerini tararsınız.

Olur da bana bir malzeme çıkar diye. Y/aramızda kalsın şiir kitaplarına bolca daldım bu ara. Şimdi hangi şairler diyeceksiniz. Yok öyle sıfır entelektüel çabayla şair tavsiyesi almak. *“İzlerken seni/ Gölge gölgene karışmış/ Çoğalan sen misin?/ Kaybolduğu ben...”* diyen şairin kimliğini açıklamayacağım. *“yelken/ gelmek üzereyim gelmeye hazır/ şaramla doldurdum/ sözleri ağarcıncaya bu geceyi/ hartuş ve hece”* diyen zarif bir şair var. Ama adını veremem. *“Álemd e gündüz gönlüme işkencedir;/ Bence bayram ufukta gün bitincedir.”* mısralarını çok severim mesela. Okudukça insanın sıdki sıyrılır gündüzlerden. Ah gece ah. Kalabalıklaşmak, aydınlanmak dururken neden geceye sığmır insan. Kaçar mı deseydim. Yalan yok kalabalıklaşma çabalarım da oldu. Ama artık kimseyi tanıyamıyorum. Annem eskisi gibi değil. Buğulu bakıyor bana. Babam öleli çok oldu. Ama mezarından çağrılar işitiyorum. O bile değişti. Geçenlerde amcam geldi. Çok sever beni. Harçlık verdi. Bu kadar. Sevgisini nasıl anladım demeyin. Harçlık verdi diyorum. Yirmi birinci yüzyıldayız ey okur! Arada dışarı çıkarım. Balkona.

Yoldan geçerken lise edebiyat öğretmenim gördü beni. Hastalık haberimi almış. Sen dedi roman okumayı seversin dedi. Hani dedi romanlarda dedi kahramanlar dedi aşılmaz dedi engellerle karşılaşır dedi sonra dedi her şey rüyaymış dedi. Seninki de öyle olacak dedi. Camide yogacı yalnızlığı yaşıyorsun hocam dedim. Anlamadı. Ben de anlamadım. Ama kenara yazdım. Bir sonraki şiirim ilk mısraı bu olacak. Ne ettimse insanlarla olan iletişimde başarı

sağlayamadım. Marangozhaneden yeni çıkmış keresteden hallice bir insanım diyorum. Köşeli ve kesif kimliğimi böyle tanımlıyorum. Annem hariç ölümüne üzülen olmayacak galiba. Hatta amcam sevinebilir. Yol kenarında evimiz. Lastiklerle sarmaş dolaş yollara komşuyum. En çok o sesler için yaşamak isterdim. Yolculuğun hazı diyelim buna. Kimler nasıl nereye ne zaman gidiyor. Tüm sorular ne kadar çarpıcı değil mi. Ah nokta ah. Devlet dairelerinde sehven diye bir sözcük kullanılır. Çok severim onu. İnsan ölüme yaklaşınca sevdiği sözcükler daha manalı oluyor. Bir sitem bir arabesk derdinde değilim. Ama kafamda sehvenli cümleler uğulduyor. Büyük sınav uygun bir kelime galiba. Bunu düşündüğüme göre insan aklının aciziyetini de kanıtıyorum. Bir de sezâ kelimesi var. Dudaklarından bahar damlayan bir kızdan duymuştum. Çiçekleniyordu onun ağızında kelimeler. Onunla göz göze geldiğinizde gönlünüzde Türkistan toyları düzenleniyordu. Tamam tamam vıcık vıcık romantizm oldu buralar. Sonra ne oldu demeyin. Kavuşan adam şiir okur mu.

Güneş doğuyor. Sabret ey okur.

***

Sabaha Karşı...

Gözlerim dayanamıyor. Uykuya yenilmek üzereyim. Bu yenilgi karanlığa yenilme ve sığınma mutluluğudur. Bilen bilir. Bilmeyenler çoktan uyudu. Bir sabahdan başka sabaha beni okumak gibi bir çile çektin ey okur. Gece olana kadar derinime inemedin tabi. Olur da etrafında gece uyuyamayanlar olursa onlara iyi davran. Sehven işleri çok olmuştur. Ya da noktalanmayı çok düşünüyorlardır. Ya da sezâ gibi kelimeler gönüllerini esir almıştır. Ben uyuyorum. Sonumu merak etme. İnsanız. En gizem dolu meraklarımız bile aynı sona çıkıyor. Sehven yaşıyor “Semâ”ya sezâ amaçlar güderek yol alıyoruz. Yattım sağıma...

30 Aralık 2020

Ayağına Diken Batan Serçe ve Kar Ana

| HAYRULLAH KAPLAN

Günler geçiyor telaşlı telaşsız
Sorsan sonbahardır yaşanan
Yapraklar sarı, turuncu, kırmızı... değil
Sanki sonbaharı es geçiyor zaman

Bu bıkkınlık yakışmıyor yaşıma
Bir an gözlerimi kapıyorum
Kuşlar ağlıyor dağlarımın
Yine de sen tenhalığıma yalnızlığa yorma

Kar kokusu getiriyor rüzgâr uzaklardan
Kasları kanatları kan ter içinde bir kırlangıç
Yorgun ve bitkin gözlerinin buğusunu gizlemekten
Geç gelen yağmurlar daha bir kirletti dünyayı

Yakındır kar kışlıklarımı giydirecek kâinata
Annemden dinlediğim ilk ve tek masal
“Ayağına Diken Batan Serçe ve Kar Ana”
Ne kadar yabancı o masal dinleyen çocuk bana

Karlı Bir Gecenin Rüyası

ÖMER YİĞİT DEMİR

Fotoğraf: Arif Avize

...radyonun sesini usulca açtım. Radyo, cızırtılar eşliğinde tahta masanın üzerinde duruyor, durdukça cızırtıları hem var oluyor hem kayboluyordu. Bir kış gecesini güzel gösterebilecek çok fazla şeye ihtiyacımız yoktur. Dışarıda yeryüzündeki yaratılmışları incitmekten çekinir gibi yağın iri kar taneleri, içeride ufak bir masa lambası ve bolca kitap olsa yeter. O anda hepsine sahiptim. Sanki Dostoyevski ile Balku baş başa kalmış, bir kış gecesinin huzurlu başlayan hikâyesini yazıyorlardı. İkişi karşılıklı oturmuş, biri yalnızlıktan bahsediyor diğeri sağ elini çenesine dayamış sakallarını karıştırarak dinliyordu. Sıra ötekine geçtiğinde bizimki eline kalem ve defterini alıp her söylediğini not ediyordu. Saat ilerledikçe ben de onlar hakkında daha çok şey öğreniyordum. Müsaade isteyip kahve yapmaya karar verdim. Mutfak tezgâhında duran kahveler hazır halde beni bekliyorlardı. Odamın kapısına vardığımda; Yücel'in radyoyu kurcaladığını, ötekinin ise onu hayranlıkla süzdüğünü gördüm. Dostoyevski her içini çekişinde onu okuyan insanların suretine bürünüyor, her bakışında başka biriymiş gibi görünüyordu. Radyoyu da kendileri ile bir-

likte sokağı gören camın önüne götürmüşlerdi. Uzun, dikdörtgen bacalardan bir trenin sesi gibi gür çıkan kara dumanlar, yağın ak karları yere varmalarına izin vermeden kirlletiyordu. Radyo bir şarkıyı yakaladığında hepimiz aynı anda hareketsiz kaldık. Dışarıda kar Timur Selçuk'un renginde yağmaya başlamıştı. Karlı bir geceyi sesi ile yönetiyor her sustuğunda ak nâmeler yere değmemek için duruyordu. Dostoyevski sessiz kalıyor; kahvesini içerken, bir karşısında görünen evlerin çatısına, bir masanın üzerindeki kitaplara bir de dönüp bize bakıyordu. İlkinde derin derin iç çekiyor, ikincisinde yüzüne hatırlanışın vermiş olduğu anlamlı tebessüm yayılıyor, sonuncusunda ise gözleri ile konuşuyordu. Yaşadığı yılların kıymetini anlıyor, yüzyıl daha yaşayacağını bilse doğmayı reddedecek gibi kendinden emin oturuyordu. Herkesin sustuğu bir anda ben hayatlarındaki en büyük pişmanlığın ne olduğunu sordum. Dostoyevski, şöhretini kazanması ile ölmesinden bahsetti; bu günleri görmeyi isterdim, kastettiğim yaşamak değil dedi. Balku, hayatı boyunca çok az yazdığını, elinde olsa şimdiye kadar yazdıklarının iki katı kadarını yazmak istediğini söyledi. Bir

geleceği görmeyi, diğeri geleceğe yazmayı arzuluyordu. Ben verdikleri cevapları not almak için göz ucuyla gri kapaklı defterimi aramaya koyuldum. Kitaplığın en üst rafında birkaç kitapla kafa kafaya vermiş sohbet ediyor olması gerekiyordu ama yoktu. Bu sırada Yücel, bize bir öyküsünü anlatmaya başladı. Aklım sürekli defterimde olmasına rağmen hikâyeleri kaçırmamak için her kelimeyi aklımda tutmaya çalıştım. Hikâye ile birlikte “Kırklar Dağının Düzü” başladı radyoda; kar daha fazla yağmaya, elimdeki kahve giderek ısınmaya...

“Kadın şimdilerde yaşasa elliye geçecekti. Hayatının büyük bölümünü Ardahan’da köyde yaşarken harcadı. En küçük yaşlarında susmayı öğrenmiş. Ailesinin, komşularının, akrabalarının ve köyün havasının ona öğütlediği tek şey varmış; “Kız kısmı sessiz olur. Çok konuşmaz. Bağırarak hiç konuşmaz!”. O zamandan beri öyle büyümüş küçük kız. Bu arada evlenmiş, o gün büyümüş, on beşinde ilk gençliğini bitirmiş.

Ardahan göz alabildiğine ovadır. Birini en uzakta görsen yine de bağırmana gerek kalmaz, fısıldasan duyar derler. Sessizlik vardır havasında, suyunda. Buraya ne gelse sessizliğe bürünür. Sessizlik öyle alışılmıştır ki yabancıları yalnız bırakmaz hiçbir yerde. Güneş ilk doğduğunda dağların en ucuna bir yağmur damlası gibi değer. Tabiatın bilinmeyen renklerini kanatları altında saklayan kuşların naif gülüşmeleri de bu anda başlar aslında. Onların susmasını hiç kimse istemez çünkü günün başladığını ilk önce güneş haber vermez. Ak göklerin ortasına kızılık varmadan bütün yaratılmışlar uyanmış olur bu ovalarda. Herkes mevsimince işini yapmaya koyulur. Fığlelerin yemyeşil kökleri arasında gezinen karnıcalar; çiçeğine konan arılar; ekinlerle uğraşan kadınlar hep aynı yolun yolcusudur. Güneşin doğuşu ile batışı arasındaki fark, kıpkırmızı yalnızlığı ile en soğuk kalpleri bile ıstabilmesinde yatmaktadır. Ovaların ortasında oturur da güneşin batmasına yakın kırmızılığını son kez ekinlerin ucuna düşür-

düğünü izlerseniz, bu kadar kalabalığın nasıl yalnız bırakıldığını anlarsınız. Herkes, küçük evlerin ortasındaki sobanın tam yanında bir sonraki gün aydınlığın gelip gelmeyeceğini düşünürken bulur kendini. Bir de kar yağmaya görsün bu ovalara. Yer susar, gök susar, güneş öğleden önce susar, öğleden sonra ortadan kaybolur. Ay ortaya çıkarsam ses olur diye çekinir her dem. Susanların hepsi kadındır, kızdır. Herkesin bildiği bir rivayete göre sessizliği isteyenler de onlardır. Ama bunu pek dillendirmezler. Ekim ayında ilk kar düşer çevredeki dağlara. Sobalar bundan bir ay evvel yakılmaya başlanır. Yaprakını hiç dökmeyen ağaçların arasından toplanır en güzel kestaneler. Sobanın üzerinde pişmeye bırakılınca kokusu bir evin içerisindeki huzuru fısıldar kulaklara. O kokuyu duyan kimse dışarıya bakmaya gerek duymaz, koku ile birlikte gelir huzur. Kar köye indiğinde yer gök beyaz gelir köylüye. Sanki orada yağın kar bütün dünyaya yağmış, orada sesli konuşmalar bir ömür uzaktaki insanlar duyacakmış gibi. Huzur da güneş gibi ilk önce yüreklerle ve dağlara sonra ovalara en son ise çatılara yağar. Üst üste dizilmiş yokluktan yapılmış evlerin kapıları, pencereleri tahtadandır ve ne zaman nem gelse havaya, esnerler kendi içlerine. Kar, tahta pencere, sonbaharda macunlanmış camlara her değiştiğinde bir müzik notası gibi yankılanır suskunluğuyla. Kar ne zaman yağsa susanlar konuşuyor gibi duyulur soba sesinden.

Ekim ayı gelmiş kar iyice bastırmişti. O kadar çok konuşmuştu ki mevsim; kadınlar arasında ayıplanmış hatta lanetlenmişti bile. Zaten kar; sadece şehirde yaşayanlar için romantik bir rüyadan ibarettir. Bacı, hava yeni aydınlanırken dışarı çıkmış, soba için tezeleri ayıklamıştı. Tahta kapıyı ilk açışında çarpmıştı suratına buz gibi suskunlukları. Kalın hırkasının yakalarını tutup iyice kapatmıştı. Dilsizken şimdide sağır olmak ister gibi. Odunluğa doğru yürürken yüzüne gelen kar taneleri kirpiklerinde asılı kalıyordu. Eldivenleri ile gözlerini her silişinde yüreğinin sıcaklığı ile eriyen karlar akıyordu aşağıya. Onu bu halde gören olsa;

evvelinde büyük bir suç işlediğini düşünürdü. Çocukların uyanmaması için pembe patikleri ile parmak ucunda yürümüş, ellerini sobanın içerisine uzatarak tutuşturmuştu. Karların, insanın yüreğinin en karanlık köşelerine yansıyan ışıkları bir umudun varlığını hissettirmekteydi. Ağaçsız bir görünüşünün sonsuzluğu, insanın küçüklüğünün farkına varmasına yarıyordu sadece. Camdan içeri zorla giren bembeyaz ışıklar pembe güneşliklerle engelleniyordu. Sobanın üzerinde asılı ıslak çamaşırlardan tıp tıp damlayan yağ da olmasa; insan zamanın durduğunu sanırdı. Isınmaya başlayan bir evin, taş duvarlara sinmiş anıların, bir varlığın ve bir yokluğun ta kendisiydi zaman. Çocukların üzerinde örtülü; pembe çiçekli yorganlar, kaplan desenli battaniyeler ve o gün yaşayacakları anıların izleri vardı. Çocukların anıları yaşamadan yazılırdı. Ve bu ovada yazılan çocuklar hep yoksunlukla anılırdı.

Bacı çeşmeye giderken suyun donmamış olmasını ummuş ama yanına keser almayı da unutmamıştı. Toprak yoldaki her adımı bir öncekinin sesinden rahatsız olarak yumuşuyordu. Yere her basışında kısa lastik ayakkabısı biraz daha çamurlanıyordu. Sis öyle çökmüştü ki; köyün içinde göz gözü görmüyordu. Şimdi de kör olmuştu herkes. Karşısında hiç yıkılmayacak gibi duran dağın zirvesine baktığında ise her şey daha netti. Dağın ucunda kızıl alevler gibi parlayan güneş, yeryüzündekileri aydınlatmak için bir rüyadan uyanmayı bekliyor gibiydi. Çeşmeye beş adım kala su sesini işitmediğini fark etmişti. Taştan iki kulaç genişliğinde, vanası olmayan, önünde boylu boyunca yalak bulunan bir çeşme idi bu. Bir hayırseverin yaptığı rivayet edilir, her hane suyunu buradan taşırdı. Çeşmeden akan suyun en soğuk olduğu mevsim bahardı fakat o kışın donmayı tercih ediyordu. Bacı elindeki iki bidonu yere bıraktı, keseri eline alıp atkısını çözdü. Atkı ile donmuş su salkımını sardı, bir vuruşta su yeniden akmaya başladı. Donmuş yalaktan kendi yansımaya baktığında ise birden çocukluk halini gördü. Birden hareket etmeye başladı bütün silüetler. İlk önce babası-

nı gördü. Adam total tek ayağını eliyle tutuyor, bir odadan diğerine geçmeye çalışıyordu. Annesi geldi birden gözünün önüne. Güneşin her şeyi bulanıklaştıracak kadar uzun aktığı bir günün sabahında, ağzından çilesi kadar uzun dumanlar çıkarak çorba pişiriyordu. Dumanlar sarı ışıklarla birleştiği her an arkalarında kara gölgeler bırakıyor. Bıraktığı her gölge başka bir hayatı, başka bir zamanı yaşıyordu. Gerçekler bulanık olmasına rağmen gölgeler alabildiğine netti. Hayatın içinde ne yaşanırken anlaşılırdı ki zaten? Hep sonradan baktığımızda gölgeler görür, o gölgelerin farklı hareket etselerdi daha iyi olacağını düşünür, bir âmi en az üç kere daha yaşarız. Yaşananlar üç kere yaşanır, ölenler üç kere ölür. Hayat bize bir kez yaşatacak kadar naif davranırken, açgözlü her yürek bir kez daha bu âmi yaşamak, o anda yapamadıklarını yapmak için yanar tutuşur. Annesinin görüntüsü bir sevginin kokusu gibi burunun ucundan akıp gitti. Kardeşlerini gördü teker teker. Kahverengi gözler ona her baktığında bileklerindeki damarları sızdadı. Onların oynayışlarını, üst üste giydikleri uyumsuz kıyafetleri, hiç durmadan koşmalarını gördü. Sonra taştan evlerini gördü, güneşin ilk vurduğu damlardan birine sahipti evleri. En sevdiği şey ise baharda bu saatlerde doğan güneşi izlemektir. Yüzünü güneşe çevirdiğinde bir tek kendisini ısıttığını fark etti. Kardeşlerinin sesleri, babasının bağırışları, annesinin feryatları arasında dağıldı bütün görüntüler. Babasının benzer bir ses duydu sislerin içinden. Köpek ya da kedidir diye düşündü ve bidonları doldurmaya koyuldu. Gözlerini yalaktaki dünya görüntüsünden alamıyordu. Kar tanelerinin suya düşmek istemeyen çabaları en son teslim olmaları ile sonuçlanıyordu. O, bakışıyla göğü yerde görüyor, karlar ise yerden göğe doğru uçuyordu. Mavi renkli bidonun dolduğunu eldivenlerine ılık sular akmaya başladığında anladı. Diğer bidonu doldurmak için derin bir nefes verip elini yeniden dayadı suya. O anda sırtından acı bir kuvvet onu tuttuğu gibi yere çaldı. Çamurların içine düşen ak suratı yağın karlardan daha berraktı. Üstü başı çamura bulanmışken bir silüet gelip göründü tam

karşısında. Boz renkli bir vaşaktı onu altına alan. Öyle korkuyor, öyle korkuyor ki; sadece susuyor-du. Vaşak olanca sessizliği ile elbiselerini parçalıyor; susuyor. Babasının iki tarafı karlarla kaplı bir yolda aksak yürüyüşünü görüyor. Vaşak ayaklarını, vücudunu eziyor; susuyor. Annesinin bir papatyayı koparıp güneşe gösterdiğini görüyor. Vaşak kulağını ısıyor; susuyor. Kardeşlerinin bir düzine keçiyi çamurlu yollardan dağlara doğru seğirttiğini görüyor. Suskunluğunun altında acı, korku, dehşet yatıyor. Hayvan onları da altına almış tümünü öldürmeye niyetlenmiş, saldırıyor. Bir vaşağa bakıyor kadın bir kendine öğretilene, hangisi daha tehlikeli diye. Babasının karda bıraktığı tek ayak izine bakıyor uzun uzun. Güneşin battığı bir havada kolunun altındaki değneklerle yürüyen adam giderek bir siyah noktaya dönüşüyor. Gözleri kopan kulağının parçasına takılıyor. İlk gençliğim dilsiz, ikincisi kulaksız geçecek diye düşünüyor. Aklına sadece sessiz olmak geliyor. “Yaşamı nasılsa, ölümü de öyle olur insanın” diyor annesi; elindeki papatyanın sarılığı yüzünün her boşluğuna düşerken. Vaşağın yeşil gözleri ona kilitlenmiş, pençe üzerine pençe indiriyor vücuduna. Boynuna yapıştırdığı kafasını çıldırmış bir insan gibi sağa sola sallıyor. Keçileri dümdüz bir ovaya getiren kardeşlerinin neşe içinde koştuklarını görüyor. Ovanın yeşilliği göğe rengini bırakmış, hayvanlar nazikçe yiyor azıklarını. Vaşak sanki üzerinde bir şey arıyor. Konuşmasını, ağzı çıktığı kadar bağırmasını arzuluyor gibi bakıyor kadına. Babasının ilelebet yürüyüşü yere düşen vücudundan çıkan son bir nefesin sıcaklığı ile karları eritiyor. Annesinin bir çiçeğe verdiği öğüt kızı tarafından kabul ediliyor. Kardeşlerinin kahverengi neşesi ölümün altında yatan huzurun tebessümü gibi yüzüne oturuyor. Bacı, karlarla kaplı, çamurlu ve sessiz bir köyün meydanında canlı canlı öldürülüyor. Aklına onu merak edecek olan insanlar geliyor, kısa sürüyor. Hatırladığı geçmişini ve yaşamadığı geleceğini bir bidonu doldurmakla, son nefesini vermek arasında yaşıyor. Kızlarına kıyafetlerini, oğullarına işlerini, kocasına ise sessiz bir ölümün altında kalan kıpkırmızı vicdanını

birakıyor. Bacı, Gağal köyünde bir hayvanın saldırması sonrası donarak ölüyor. Ölümü de ömrü gibi oluyor. İnsan susarak ölmeye bile katlanıyor. İnsanoğlunun acınası hayatı, susturularak başlıyor ve susarak son buluyor.”

Gözlerimi kaldırıp Yücel Balku'ya baktım. O hikâyesini anlatırken istemsizce gözlerim yere kilitlenmişti. Dostoyevski elinde bir defter tutuyor, bu deftere hararetle bir şeyler yazıyordu. O anda o defterin gri renkli olduğunu fark ettim. Kafamı soldaki cama çevirdiğimde karnın yerden göğe doğru yağdığını gördüm. Radyo cızırdıyor, cızırtısı kulakları tormalıyordu. İlk önce bana defterimi uzattı sonra Balku ile gözleri vedalaştı. Radyodaki cızırtı sesi yükseliyordu. Dostoyevski, kafamı defterimden kaldırıp ona bakana kadar ortadan kaybolmuştu. Yücel'e bakıp ne olduğunu anlamak istedim, bana dışarıyı işaret etti. Kafamı çevirip ona baktığımda ise yerinde boş bir sandalye bulunduğunu gördüm. Cızırtılar eşliğinde defterimi açıp ne yazdıklarını okumak istedim. Kapağı açtığımda defterin tersten yazıldığını gördüm. Bütün bunlar ne anlama geliyor diye düşünürken son satıra yazılan notun okunabildiğini fark ettim. Radyo sesleri arasında kafamı toplamaya çalışarak o ilk cümleyi okudum: “UYAN!” Radyo, kahve, cızırtı, kar, köy, hikâye, gri, kızıl, gece...

Birden gözlerimi açtım. Kahve makinesi acı acı bağırıyor bana kahvenin hazır olduğunu duyurmaya çalışıyordu. Etrafımı kısık gözlerle inceliyordum. Masanın başında, koltuğumda uyuyakalmıştım. Gözlerim ilk önce cama gitti. Kar olanca sessizliği ile yağıyordu yaratılmışların üzerine. Masamda Dostoyevski kitapları üst üste dururken okunmayı bekliyordu. Gri defterim masanın üzerinde tam önümdedi. Yazmak için çabaladığım ilk öyküm üzerinde düşünüyordum o gece. Kahvemi yanıma, kurşun kalemimi elime, defterimi ise önüme aldıktan sonra sağ tarafımda duran eski radyoma baktım. Radyo sessizce duruyor, ağzını açmıyordu. Kalkıp radyonun fişini taktım ve...

Kırmızı Ringa

| TUĞÇE GÖK

İyi bir gündü balık avı için. Yürürken yol boyu bunu düşündü. Yapılacak her iş için “iyi bir gün” ya da yeterli şartlar olmalıydı. Mesela bugün ölmeyi planlıyorsanız, özveriyle hazırlanmış bir kahvaltı sofrası planınızı suya düşürebilirdi. Haşlanmış yumurta, reçel, taze demlenmiş çay ve envaiçeşit peynirle başımız büyük oranda belaya girmiş sayılırdı.

Neyse ki planlarında ölmek gibi şeyler yoktu ve bugün balık avı için iyi bir gündü.

Olta iğnesini sabahın ilk ışıklarıyla beraber onarmış, firdöndü ve misinayı hazırlamıştı. Havanın açık olacağı dünden belliydi. “Bunu balıkçılar ve denizciler iyi bilir.” dedi içinden. Avucunun içinde bir topaç gibi döndürdüğü şamandırayı geniş cepli avcı yeleğinin cebine atıp kalan son kibritiyle bir sigara yaktı. Yürümeyi çok sevdiği kavaklı yola gelmişti. Çocukken babasıyla denize bu yoldan giderlerdi. Arabanın tekerleri toprak yolun tozunu attırırken, onu yakalamak için peşine takılan uzun gölgeli kavakları izlemeyi severdi. Az ileride, denizin görüldüğü ufuk çizgisinin düzlüğünde bir göl vardı. Gölün ortasında, oldukça geniş bir alana şerit halinde yayılmış sazlıklar, çocukluğundan beri tanımlayamadığı tuhaf bir his uyandırırdu içinde. Babası sazların başındaki kahverengi tohumlara şeytan mumu derdi. Şeytan mumu, öğle vakti hariç her vakit gölün sessiz sularına dik başlı gölgesini düşürürdü. Şimdi bulunduğu noktadan, kavaklı yolun bitip boş arazilerin başladığı yerden bu gölgeleri çok net seçebiliyordu.

Yürüdü. Gölün kıyısına varınca sırt çantasından kamp sandalyesini çıkarıp açtı, alet edevatı yanına indirip hazırlıklara başladı. Az sonra gölge boyu sifıra düştüğünde oltasını suya salacaktı. Bu

bir ritüeldi. Balıkçılık sabır isteyen bir iş olduğuna göre oltanın suya değdiği saatler de sığanın sabrı en çok sınıdığı saatler olmalıydı. O vakte kadar ne yapabileceğini düşündü. Etrafta ufak tefek çalı çırpı ya da ateş yakabileceği kauçuk benzeri şeyler aradı. Sazlığın arka tarafında, yel değirmenine çıkan yolun kenarında soyulmuş kavak kabukları, birkaç yaban mersini dalı buldu. Dalların üzerine irili ufaklı ağaç kabuklarını rasgele yerleştirip sürükleyerek göl kenarına getirdi. Ateş yakacağı alanı belirlemek için, yığınının etrafını göl kenarından topladığı yuvarlak taşlarla çevreledi. Bunları yaparken iki dudağının arasında unuttuğu sigaranın son külü toprağa düştüğünde şeytan mumu gölgelerinin sudan çekildiğini fark etti.

Zamanı gelmişti. Misinayı gerdı, firdöndüyü üzerine geçirdi. Olta iğnesi tahmininden daha diri görünüyordu. Şamandırayı yeleğinin cebinden çıkartıp misinaya bağladı. Az sonra misina, şamandıra ve iğne suyla buluşmuştu.

Şimdi, dedi içinden; uzun sürecek bir sessizliğe kendini alıştırması. Bu iş bir nevi keşiflik. Sabretmeyi göze alıyorsan, oltanın iğnesine kendi sessizliğini takacaksın. Balıklar en çok sessizliğin zokasını yutarlar. Buna aldırış etmeyen balıktan yana kısmeti yoktur. Şanslıydı. Çocukluğundan beri kurallara uymayı bir çeşit ritüel haline getirdiğinden kısmeti zokayı yutmuştu. Misina bir anda gerilip titreşti. İğneyi görmek için oltayı kaldırdı. Zoka olduğu gibi duruyordu. Aynı anda suda derin halkalar oluştu. Kırmızı, geniş bir yelpaze gölün yüzeyinden derine doğru kıvrılarak iniyordu. Makarayı hızla çevirip oltayı daha kavisli fırlattı. Şamandıra sağlam durursa yüzeyin epey altını görürdü. Tahminleri tuttu. Misina önceki sefere oranla çok daha derine inmişti. Uyanık olmalıydı.

Gözlerini denetleyecek şekiller aradı. Suyun dibi muazzamdı. Derin, cam gibi, buz gibi bir yeşil donanma ayaklarının dibinde gözlerini selamlarken, yelpaze tekrar belirdi. Az önce indiği dipten şimdi hızla yüzeye çıkıyordu. Hücum eder gibi. Alay eder gibi. Tam o an Seymour geldi aklına.

-Suya girecek misin Seymour Glass, dedi kız.
(suya girmek / su soğuk / yelpaze yakın)
Adam bir anda okyanusa baktı, ayaklarını suya soktu.

(dipteki yeşil donanma şimdi ayaklarını kavlıyor / su soğuk / yelpaze çok yakın)

-Sana ne yapacağımızı söyleyeyim; muzbalığı avlayabiliyor muyuz diye bakacağız.

(bu bir kırmızı ringa / yeşil donanmaya yapılan çıkartmayı fark etmesiyle sazlığa kaçması bir oldu / ardında yalnız kırmızı yelpazenin suda salınan şavkı...)

-Muzbalığı yakalamak için harika bir gün.
Bu balık “muz” olmak için fazla bilinçli. Ona başka türlü yaklaşmalı.

Oltayı bıraksa?

Elleriyle başarabilir mi?

Babası sazlıkta ellerini kullanarak avlanabiliyordu. Denemek için ilerledi. Sazlığa yaklaştıkça, alanı daralan gölgelerden vaktin ilerlediği anlaşılıyordu. İkindiden sonra akşam hızlı çöker. Elini çabuk tutmalı. Eli sazlardan birini tuttu. Ayaklarını kaygan zemine iyice sabitleyip var gücüyle asıldı. Kamış zeminden koparken, avuçlarında serin bir ateş közlendi.

Kanamayı durduracak vakti yoktu. Karanlık çökmeden işini bitirip kulübeye geri dönmeliydi. Gömleğinin yeldirmesinden küçük bir parça yırtıp kesilen eline bağladı. Diğer eliyle sazı ters çevirip balığa sapladı. Karıştırdıkça su bulanıyordu. Bulanık suda bilinç de bulanır; bu taktik işe yaramalıydı. Umduğu gibi olmadı. Sazın ucu, art arda inen darbelere dayanamayıp kırıldı. Başka bir sazı kavradı. Avuç içi sıcak bir sızıntıyla durmadan kaşınıyordu. Saz kökünden ayrıldı. Bu defa kesik daha derindi. El bileğinden kıvrılan iştahlı bir

oluk, akıntısını müthiş bir ivmeyle göle bırakmaya başladı. Suyun üzerinde küçük, yuvarlak kan hücreleri oraya buraya saldıyordu. Artık iradesini ve soğukkanlılığını kaybetmişti. O kızıl şeytan sazlıkların dibinden beni izleyip gülüyor, dedi içinden. Elindeki kamışı fırlatıp sazlığa döndü. Kamışların dibine, bulanık suyun bilinmezliğine doğru pervasızca daldırdı ellerini. Gölün suyunun tuzlu olduğunu o an farkettiler. Hâlâ kanayan elleri, közde pişen et gibi cızır cızır yandı. Artık bırakamazdı. Can havliyle bir hamle daha yaptı. Şimdi de sağ ayağı balığa saplanmıştı. Ellerinden sonra yeni kaybı ayağıydı. İçinde debelendiği için iyice bulanık suda artık hiçbir şey avlayamayacağını anladı. Ayağını balıktan kurtarıp bir an önce bu lanet gölden çıkmalıydı.

Göle doğru eğildi. Bacağını diz kapağından kavrayıp çekmeye çalıştı. Daha çok batıyordu. Kapanı kısılmış fare gibi gölün balığına saplanıp kalmıştı. Güneş gölün hizasına indikçe görüş mesafesi de azalıyordu. Kıyıya baktı. Yoğun bir karartıdan başka hiçbir şey yoktu. Karayla denizin kararına hızları farklı mıydı?

Bir anda vücudunda derin bir çekilme hissetti. Sanki yer ayağının altından çekiliyor, gölün etrafında geniş bir yakamoz oluşturuyordu. Tam o sırada yakında, çok yakında sayısız Kırmızı Ringa belirmeye başladı. Kendisine doğru daralan yakamozun sırtında yavaş yavaş ilerleyen yüzlerce kırmızı yelpaze...

/suya baktı, baktı, baktı/

Kendini tutamayıp kahkaha atmaya başladı.

/kanayan avuçlarını yüzüne sürdü, sürdü, sürdü/
Şimdi görüş mesafesi yerine simsiyah bir arka fon üzerinde daireler çizerek oynayan kırmızı balıklar vardı. Vücudunu yavaşça suya bıraktı. Balıklar üzerinde oynasırken, Mister Seymour; dedi içinden:

“Bugün Kırmızı Ringa yakalamak için harika bir gün!”

Bilimsel Devrimden Sonra Gramere ne oldu?

| MEHMET ULUKÜTÜK

aşk ve nefret ikileminin ötesinde bir varoluş düzleminde gerçekleşmesi, hem mevzubahis konunun selameti hem de bu türden mevzular üzerine kafa yoranların zihin sağlığı için elzemdir. Bu yazıda bilimsel bilginin ortaya çıkışının esasında tarihsel süreçte çoğul bilme tarzları arasında bir devrim olduğu tespitinden hareketle bilimsel devrimden sonra gramere ne olduğu sorusunu gündeme getirmek istiyorum. Elbette bu yazı gündeme aldığı meseleyi bütünüyle halletmeyi vadetmiyor, edemez de, sadece muhayyel bir gelecekte yapılacak çalışmalara ilham olmayı hedefliyor.

Çağdaş Fransız filozoflarından Michel Foucault, *Kelimeler ve Şeyler* adlı zor ama bir o kadar da mühim eserinde tarihsel süreçteki gramer incelemelerini XVI. asır öncesi ve sonrası olmak üzere kabaca ikiye ayırıyor. Söz konusu ayrımın ima ettiği şeyin bilimsel devrim öncesi ve sonrası olduğunu tahmin etmek zorlama olmadığı gibi zor da olmasa gerektir. O'na göre; "Gramer incelemesi XVI. yüzyılda, doğa bilimleri veya deruni disiplinlerinkilerle aynı epistemolojik konuma yaslanmaktadır. Şu farklarla birlikte: tek bir doğa ve birçok dil vardır ve derunilikte, kelimelerin, hecelerinin ve harflerin özellikleri, gizli kalan başka bir söyleme göre keşfedilirken, gramerde kendi özelliklerini kendiliklerinden ilan edenler, gündelik kelimeler ve cümlelerdir. Dil, doğanın görülebilir biçimleri ile deruni söylemlerin gizli yakınlıklarının yan yolundadır, ilk şeffaflığını kaybetmiş olan, parçalanmış, kendine rağmen bölünmüş ve bozulmuş bir doğadır; bir sır onda, ama yüzeyde,

XVII. asırda yeni bir bilme biçimi olarak teknolojosun zuhur edişiyle birlikte dünyayı anlama ve yorumlama biçimlerinin nasıl bir değişim geçirdiğinin tam bir dökümü henüz yapılmadığı gibi muhtemelen bazı alanlara etkisi de gündeme gelmemiştir. Batı düşüncesinin ufkunda beliren bu yeni bilme biçimiyle karşılaşmamız, yüzleşmemiz ve hesaplaşmamız gerektiğini düşünüyorum. Söz konusu bu karşılaşma, yüzleşme ve hesaplaşma küllü bir tarzda olabileceği gibi, birtakım parçalar ve spesifik sorunlar bağlamında da gerçekleşebilir. Ancak

söylemek istediğinin *işaretlerini* taşımaktadır. O, hem görülür ifşa hem de kendini yükselen bir açıklık içinde yavaş yavaş ihya eden *ifşadır*.” (s. 70) Çünkü, “Tanrı dünyaya yazılı kelimeleri yerleştirmiştir.” (s. 74) Ancak XVII. asırda ortaya çıktığı haliyle düşüncenin basit bir temsil olduğu varsayılmaya başlanmış (s. 108) modern gramer ile kutsal dil ve anlam arasındaki bağ kopmuştur.

Esasında işareten temsile derin bir kopuşu simgeleyen bu tarihî an, gramerin büyüden tamamen arındırılma süreci olarak da görülebilir. Artık ifşa ve işaret değil temsil ve temessül söz konusudur. Dil ve gramer yani filolojide görülen bu yeni durumun biyoloji ve ekonomiye yansımaları da gündeme getirilebilir ama bu şimdilik doğrudan konumuz olmadığı için giremiyoruz. Sadece şu kadarını söylemekle iktifa edelim: Dil ve gramerin temsil ve işaretler çözümlemesi ile zenginlik çözümlemesi arasın-

da sıkı bir ilişki söz konusudur. Mesela Fransız hekim ve fizyokrat François Quesnay (1694-1774), *Encyclopedie*'ye “Aşıkârlık” maddesini yazmıştır; Condillac ve Destutt, onlara göre siyasal ve aynı zamanda ahlâki değere sahip olan ticaret ve ekonomi teorisini kendi bilgi ve dil teorilerinin çizgisine sokmuşlardır; Turgot'un (1727-1781) *Encyclopedie*'nin “Etimoloji” maddesini yazdığı ve parayla kelimeler arasındaki ilk sistematik paralelliği kurduğu bilinmektedir; Adam Smith büyük iktisat eserinin dışında, *dillerin kökeni* konusunda da bir deneme yazmıştır. Doğal tasnifler ile dil sınıflandırmaları arasında da bir güzergâh vardır: Fransız botanikçi Michel Adanson (1727-1806) yalnızca, *botanik alanında* aynı anda hem yapay hem de tutarlı bir adlandırma sistemi yaratmayı arzulamamıştır; onun isteği, dilin fonetik verilerinin işlevinde, yazının bütünü itibariyle yeniden düzenlenmesi olmuştur (bunu kısmen de uygulamıştır); yine Fransız düşünür Jean-Jacques Rousseau'nun (1712-1778) son eserleri arasında *botanik incelemeleri* ve bir de, dillerin kökeni üzerine bir deneme vardır. (s. 125-126) Burada zikredilen kişilerin bilimsel devrimin ilk düşünür ve bilim insanları olduğu da fark edilebilir.

Gramerin büyüden arındırılması ve dilin işaret ve ifşa olmaktan çıkıp temsil ve temessül ilişkisine indirgenmesi gerçekte ne anlama gelmektedir?

Bu sorunun muhtemel bir cevabı için gramer kavramının etimolojisine dahası soykütüğüne bakmamız gerekebilir. Barry Sanders, *Kahkahanın Zaferi* adlı eserinde gramer kavramının etimolojik analizini yaparken gramer ve büyü arasındaki ilişkiye özellikle dikkat çekiyor: “Gramer etimolojik olarak *grammar*'dan gelir büyü demektir. *Grammar* (dilbilgisi) ve *glamour* (çekicilik, büyüleyicilik) “büyü” anlamına gelen ortak Latince bir kökten gelmektedir, ama bu iki sözcük farklı kollara ayrılmış ve ayrı cinsiyet yönlerinde gelişme göstermiştir. *Grammar*,

doğru yapılı tümceler kurma yoluyla büyü yapmak demektir; *glamour* ise işveli bir bakışla büyü yapmaktır. Biri yazımsal niteliklidir, öteki fiziksel; birinin derin, ötekinin tahrir edici olduğu düşünülür. Biri bir zekâ göstergesi olarak teşvik edilir, öteki genellikle zekânın yetersiz bir ikamesi olarak değerlendirildiğinden ancak gerektiğinde teşvik edilir.” (39-40) Owen Barfield, *Görünümleri Kırtarmak Putperestlik Üzerine Bir Çalışma*’da bilimsel devrimden bu yana gramer kelimesinin anlamının nasıl polarize olduğunu düşünmemizi istiyor. Bir tarafta ‘yalnızca’ kelimelerin çalışılması anlamını taşırken, diğer tarafta *glamour* kelimesinden yarı büyüdü *gramarya* kelimesine dönüştü. Bunun en büyük etkisi ise alegorinin gözden düşüşünde görüldü. (s. 78)

Anlaşılan o ki bilimsel devrimden sonra gramer yapısal bir dönüşüm geçirmiş ve bu durum dile her anlamda yansımış görünüyor. İşaret ve ifşa yerine temsil ve temessül ilişkisi kurmak dili Kartezyen bir yaklaşımla özne-nesne ayırımına tabii tutmak demektir. Bu durumda bizim gramer tarafından büyülenmemiz yerine grameri amaçlarımız için bir araç haline getirmemiz gibi bir sonuç çıkıyor ortaya.

Bugünün dünyasında her kesimden insanın dili bizzat kendisinin özgür ya da keyfi bir şekilde kullandığı bir araç olarak gördüğü ortamda Alman filozof Martin Heidegger’in “dil varlığın evidir” sözünü anlamının imkânı kalmıyor.

Heidegger, dili, varlığın evi olarak yeniden kurarken Aristoteles’ten bu yana grameri, mantıkta sabitleyen, mevcut olanların ontolojisine dayanan mantığı karşısına aldığı farkındadır tespitini ise Zeynep Kot Tan’ın *Heidegger Sarkacı* isimli esere borçluyuz. (s. 322) Bizim dili konuşmaktan çok, dilin bizi dillendirdiği bir varlık tarzıyla meseleye yaklaşmak Kartezyen felsefeye, haliyle bilimsel devrim sonrası oluşan ve alışılan dil anlayışına tamamen aykırı bir durum olduğu kadar ayırıcı bir durumdur da.

Tahakküm; düşünmeyi mütehakkim karşısında düşüşü doğurur.

Peki, bizim dili konuşmamızla, dilin bizi dillendirmesi arasındaki ayrımı nasıl yorumlamalıyız. Dili konuştuğunu iddia edenler onu sadece bir araç olarak görürler. Dün söyledikleri ile bugün söyledikleri arasındaki çelişkileri basit dilsel farklılıklara indirgeyebilirler. Dillerini yukarıdan bir müdahale ile rahatlıkla değiştirebilirler, çünkü onlara göre dil, düşüncelerin basit bir aracından başka bir şey değildir. Dille dünyayı inşa etmek yerine inşa ettikleri dünyayı dile meşrulaştırırlar. Bilim dilinin ayrı din dilinin ayrı olduğunu iddia edip aralarındaki farktan zihinsel konfor üreterek entelektüel laiklik icat edebilirler.

Kamusu namus olarak görmek yerine namuslarını şartlara uygun kamuslara tercüme edebilirler. Jacques Ellul’un *Sözün Düşüşü*’nde ifade ettiği gibi kelam, mütekellimden kopmuş, anonimleşmiştir. Zira kelamın anonimleşmesi ile birlikte mütekellim de anonimleşmiştir. (s.193-194) Bilimsel devrim kelamın, gramerin ve dilin itibarı yerine gözlem, deney ve sayıların tahakkümünü getirmiştir.

Tahakküm, düşünmeyi mütehakkim karşısında düşüşü doğurur. Belki de bunun içindir ki korona günlerinde sayıların, istatistiklerin, anonim kitleye hitap eden anonim uzmanların bilimsel görüşlerinin, politik aktörlerin stratejilerinin bir anlamı var ama ontolojik kaygının, biyolojiye indirgenmiş hayatın, mesafeye indirgenmiş sosyalliğin ne grameri ne dili ne de mütekellimi var. Wittgenstein ne demişti? Üzerinde konuşulamayan hakkında susulmalı. İyi ama, ya, ne hakkında sustuğumuzu bile bilmiyorsak!

Ota Benga

| MURAT ENGİZEK

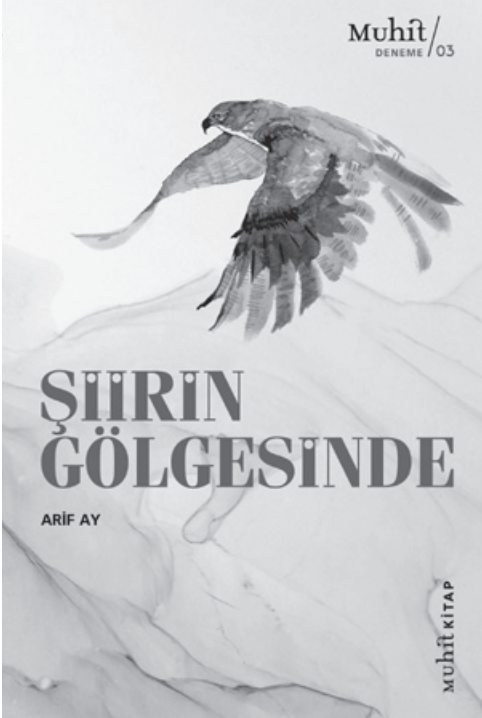
Ahh Ota Benga, dostum
Ne varsa seni ylgın bırakan
Ne söylenmişse ardınısıra hummalı
Kuruşun hesabına yazılıydın sen
Bir koyup beş almanın hükmünü, acı hükmünü
Kime sorsan bir baht karası.

Ahh Ota Benga, dostum
Sonsuz bir türkü söylesem sana
Bir avuntu mu sanmam gözlerinde
Nazlı yar süslü toprak çayır çimen
Nasıl da içli söylerim bilmezsin
Kurşunu kurşunla bileyip kalbine sürdüğünü
Bin kere yazsam da ben
Ölmezsin, ölmezsin, ölmezsin.

Ahh Ota Benga, dostum
Kaç kervan geçecek daha
Kaç akşam kaç sabah
Senin o aşk yarası gözlerinden
Dilim varmıyor amma diyesim var
Öldün, ölmedin ne çıkar.

Arif Ay'ın Şiir Yüklü Denemeleri: Şiirin Gölgesinde ve Dik Durmak

| ALİ KARAÇALI

Arif Ay'ın 2020'nin son ayları içerisinde farklı yayınevlerinden peş peşe yeni kitapları yayımlandı. Bu kitaplardan ikisi şiir: *Puslar İçinde* ve *Şiirimin Şehirleri*, ikisi deneme: *Şiirin Gölgesinde* ve *Dik Durmak*, biri de öykü: *Saat Yirmi Dörtte Saksafon Dersi*

Masamda yazarın iki deneme kitabı var: *Şiirin Gölgesinde* ve *Dik Durmak*. Birçoğunu yıllar içinde dergi sayfalarında okuduğumuz yazılardan oluşan *Şiirin Gölgesinde* ve *Dik Durmak*'ta yer alan bu yazıları yeniden ve bir kitap bütünlüğü içinde okurken kimi yazılarda yıllara uzanan dostluğun,

birlikte yürümenin, arkadaşlığın anılara dönüşen izleriyle karşılaşmak ayrı bir duygu ışımasıydı benim için.

Farklı yayınevlerinden çıkan bu iki kitabın hazırlanışıyla ilgili bir tespiti de burada söylemeliyim. Gördüğüm kadarıyla bu iki kitabın hazırlanışında kronolojik bir düzenleme yok. Yani yazıların kitaplarda yer alma biçimleri zamandizinsel bir sıralamayı içermiyor. O hâlde tematik bir bütünlük oluşturmak mümkündür: Kitaplar ve yazarlarla ilgili değerlendirmeleri içeren yazılar bir kitapta (*Şiirin Gölgesinde*), onun dışında kalan yazılarsa diğer kitapta (*Dik Durmak*) yer alabilirdi.

Böyle bir belirlemeden yola çıkarak, *Şiirin Gölgesinde* kitabında yer alan yazıları da *Dik Durmak*'ta yer alan yazıları da tek kitap gibi düşünüp tematik bir bölümlenmeyle iki grupta değerlendirebiliriz.

Birinci grupta, şairin, yıllar içerisinde çeşitli dergilerde yayımlanmış çağdaş kimi yazarların, şairlerin, sanatçıların eserleriyle ilgili görüşlerini, değerlendirmelerini içeren yazılar var. Yer yer eleştiri, yer yer övgü, yer yer de yol gösterme ve yönlendirme tonundaki bu yazıları, aynı zamanda yazarın edebiyata, sanata, öncelikle de şiire nereden ve nasıl baktığını gösteren poetik yazılar olarak da okuyabiliriz. İkinci grupta ise yazarın, daha çok, ülkemizde ve dünyanın başka yerlerinde olup bitenlere karşı verdiği tepkilerini, düşünce açıklamalarını, itirazlarını ya da kabullerini içeren yazılar var. Bazen bireysel bir acıdan, bazen toplumsal bir sorundan, bazen idrak tukanıklığından, bazen tarihsel bir yanılığdan, bazen dinin yanlış algılanması ve konumlanmasından yola

çıkılan bu yazılarda daha çok öğretisel, 'ideolojik' bir bakış, tavır alış ve sorgulama dilinin egemen olduğunu görürüz.

Arif Ay'ın şiirlerinde olsun yazılarında olsun, baskın olarak kendini gösteren "yüksek gerilimli" bu sorgulayıcı dil hiç kuşkusuz acının dilidir. Karşı olmanın dilidir. Aşkın, umudun, kavganın dilidir. Çoğu kez, özellikle şiirlerinde, yer yer çığlıya dönüşen bu dil mağdurun dilidir. Başta ülkemiz olmak üzere yeryüzünün neresinde olursa olsun her türlü zorbalığa, sömürüye, zulme karşı çıkmamanın, evet; öfkenin ve isyanın dilidir. Israrla ve inatla, insan onurunu, emeği ve alın terini savunmanın dilidir. Vicdanın ve merhametin dilidir.

Arif Ay, *Şiirin Gölgesinde*'de, kitabın ilk beş yazısını merhum Nuri Pakdil'e ayırır: "Nuri Pakdil'in Soylu Eylemi: Yazmak, Nuri Pakdil'de İnsan Algısı, Nuri Pakdil'de Yazarlık Algısı, Nuri Pakdil'in Büyülü Kalem" başlıklı bu yazılar, Ay'ın, kendi vurgusuyla *47 yıl süren bir dava ve yol arkadaşı* olarak

Nuri Pakdil'i ve onun şahsında *Edebiyat* eylemini, düşünce ufku, bakış açısı ve insanlığa önerileri bakımından kavrama, açıklama ve yorumlama çabası olarak belirir. Ay, bunu yaparken sık sık Nuri Pakdil'in çeşitli kitaplarından alıntılara başvurur. Bu alıntılar biraz da Nuri Pakdil ve Edebiyat dergisi hareketinin konumlanışını, durduğu yeri ve yönelimlerini gösteren yol haritası gibidir: Düşünce ve edebiyat dünyamıza "yerli düşünce" adlandırmasıyla özgün ve yeni bir bakış açısı, yeni bir kavrayış tarzı getiren bu hareketin asal kimliğinin ipuçlarını verir:

"Nuri Pakdil yazara bir ödev yüklediği gibi sanata, edebiyata da bir ödev yükler. Onun nazarında sanatın ve edebiyatın bir işlevi vardır. 'İnsanın evrensel konumu, temelde, tektir: Tanrı'nın önündeki konumudur bu. İnsan ya Tanrı'dan yanadır ya da Tanrı'ya karşıdır. Sanatın, edebiyatın işlevi de ancak insanla vardır çünkü.' (Biat III, s.45) 'Edebiyatın işlevi, insana, yeniden, inanmak gereğini duyurmak olmalıdır.' (Biat II, s.191)"¹

"Nuri Pakdil, kalem kalesi Edebiyat Dergisine ilişkin de şu vurguları yapar "Yazmak Bir Mucize" adlı kitabında: [Edebiyat'ın yerinin camlı kapısının önünde, organları alımlık bir omurga gibi duran şu bomboş mekâna bakarken onurla yinelemekten de kendimi alamıyorum: Riya, bu kapıdan içeriye asla girmedi. Riya, yazarlığımızın beslendiği bir kaynak asla olmadı. Elimizden geldiği kadar içimiz ayrı, dışımız ayrı değildi. İnanıklarımızı yazıyorduk. Yazdıklarımıza inanmıyorduk. Hepimiz, her şeyimizle ortaya konulan her ürünümüzle özdeşleşiyorduk, açık açık dobra dobraydık. Kuşkusuz, **karşıydı Edebiyat Dergisi**.

Hiçbirşeyleştirilmişliğin İdeolojik Kahramını, her sayısının her sayfasına, eriyik taş gibi akıtan.

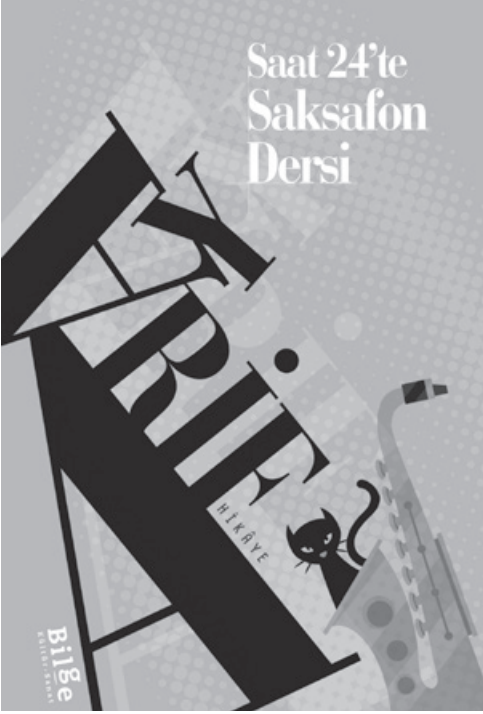
Bir ân bile uzaklaşmadan estetiktken.

Büyülü, sınırsız, incelikli özverlilik.

Birbirimize gerçekten saygılıydık.

Sabır ile umut tek kelimeymişçesine okunurdu: sessiz

Doğrusu gözüpekdik: Erkek dergi →Edebiyat.

Vicdanı hep önde tutarak, önde görerek, “Kaya”-yı daima onu öne alıp öyle itelemeye çalışırdı.

Herşey eksilebilirdi insanda; ama, vicdan, asla!

Bütün karanlıklarda ışığımızdı, jeneratörümüzdü: ‘Hak- Alnteri- Emek’]²

Kitapta bunun dışında, haklarımda birden fazla yazıya yer verilen Sezai Karakoç, Aliya İzzetbegoviç ve Cahit Zarifoğlu olmak üzere Aladdin Özdenören, Behçet Necatigil, Hüsrev Hatemi, Mehmet Ragıp Karcı, İlhami Çiçek, Kâmil Eşfak Berki, Necat Çavuş, İbrahim Tenekeci, Suavi Kemal Yazgıç gibi şairlerle, Rauf Mutluay, Vedat Günyol, Doğan Hızlan, N. Ahmet Özalp, Hasan Aycın, İbrahim Demirci, Abdullah Harmancı gibi edebiyatın ve sanatın diğer türlerinde ürün veren isimlere ilişkin değinme ve değerlendirme yazılarına da yer verilir.

Şiirin Gölgesinde’de, şairler ve şiir kitapları üzerine değerlendirme yazılarının yanında “Edebiyatımı-

zın Yörüngesi”, “Hazreti Ali Cenkleri”, “Ruhunu Kaybeden Dünya”, “Öfkenin Baharı”, “Kendini Aldatmak”, “Hüzünlü Orucum”, “Açlık” gibi daha çok Arif Ay’ın iç dünyasını, sanata, edebiyata ve dünyaya bakışını yansıtan başlıklar da var.

Dik Durmak’ta, şairin okuma hikâyesinden (Döne Döne Okumak) başlayarak ‘Türkiye’nin nereye gittiği’ne, ‘pırasa doğramak’tan ‘doğulu olma’ya, ‘Dik durmak’tan ‘Etlık eteklerindeki inekler’e, ‘idrak tıkanıklığı’ndan ‘şeytani yenmenin mutluluğu’na, ‘necasetten taharet’ten ‘delilik’e, ‘E tipi fakülte’den ‘Tokat bir bağ içinde’ye, ‘vatan haini’nden ‘Ramazan sevinci’ne, ‘Resul bebek’ten ‘çocukluğun mayhoş elmaları’na vb. başlıklar altında kimi kez ironik göndermelerle gülümseten, kimi kez dramatik dokunuşlarla acıtan, kimi kez de duygusal bir üslupla sizi başka sularda kuşatan daha serazat, daha hayatın içinden yazılar var.

Bir de, Ali Göçer, Ramazan Dikmen, Mustafa Ruhi Şirin, Yüksel Peker, Kâmil Aydoğan, Beyhan Kanter, Mehmet Aycı, Şeyma Kısakürek Sönmez, Yıldırım Türk, Recep Kayalı, İsmail Aydoğan gibi edebiyat dünyamızın içinden yazarların eserleri ya da anıları ekseninde yazılmış değiniler ve değerlendirme yazıları...

Bütün bu yazılara toplam olarak baktığımızda üzerinde düşünmemiz gereken kimi tespit ve kavramların ısrarla öne çıkarıldığını, vurgulandığını görürüz: Yabancılaşma, idrak tıkanıklığı, yörüngesizlik, yanlış din algısı, Türkiye’nin tarihinden, coğrafyasından, en temelde de seçiminden kaynaklanan ve mütemadiyen uzayan hesabı görülememiş sorunları...

Arif Ay, bütün bunlar ve daha niceleri üzerinde sizi düşünmeye çağırıyor.

¹ Şiirin Gölgesinde, s.18

² Şiirin Gölgesinde, s. 8

OKUMA ATLASI

DURAN BOZ

Kahramanmaraş
Büyükşehir Belediyesi

Arif Ay ile Şiirin Gölgesinde ve Dik Durmak Dolayımında Söyleşi

| KONUŞAN: ALİ KARAÇALI

Ali Karacalı: Sayın Ay, geçtiğimiz ekim ve kasım ayları içinde peş peşe yeni kitaplarınız yayımlandı. İkişi şiir: *Puslar İçinde* ve *Şiirimin Şehirleri*, ikisi deneme: *Şiirin Gölgesinde* ve *Dik Durmak*, biri de öykü: *Saat Yirmi Dörtte Saksafon Dersi* olmak üzere beş kitap. Oldukça heyecan verici olmalı?

Arif Ay: Evet, sevindirici tabii. Bu beş kitabın ikisi yeni. *Şiirimin Şehirleri*'nin ve *Saat Yirmi Dörtte Saksafon Dersi*'nin yeni basımları yapıldı. *Puslar İçinde*

yayınevinin daha doğrusu İbrahim Tenekeci'nin bütün şiirlerimden yaptığı bir seçki. Yeni olan *Şiirin Gölgesinde* ve *Dik Durmak*: *Edebiyat* dergisinde Musa Deniz ve Eyüp Önder imzalarıyla yazdığım denemelerden oluşan *Gece Yazıları*'ndan (1993) sonra, otuz yıllık bir zaman diliminde yazdığım yazılardan bir bölümünün toplandığı iki yeni kitap. Kitaplaşacak epeyce yazı var daha. Sanırım dört beş kitabı bulur. Biliyorsun, *Gece Yazıları*'ndan sonra hiç deneme kitabım yayımlanmadı. Bu yüzden hayli

birlikmiş yazı var. Çoğu yazıları bulmakta güçlük çekiyorum. Özellikle bilgisayar öncesine ait yazıları... Bir de buna bilgisayar kullanma becerimin olmadığını eklersek işim hayli zor... Gazetelerde yazmışım, şimdi adı sanı unutulmuş dergilerde yazmışım vs. Üstelik bu yazıların çoğunun gözden geçirilmesi gerekiyor. Yani, usta bir editörlük çalışması gerektiriyor. Her neyse... *Görelim Mevla neyler / Neylerse güzel eyler*

Öncelikle şunu belirtmeliyim: Birçoğunu yıllar içinde dergi sayfalarında okuduğum yazılardan oluşan *Şiirin Gölgesinde* ve *Dik Durmak*'ta yer alan denemeleri yeniden ve bir kitap bütünlüğü içinde okurken, belki de uzun yıllara dayanan dostluk ve yol arkadaşlığımızın getirdiği duygudaşlıkla farklı bir coşku yaşadım. Yolda tamdik izleri görmenin hoşluğu ve heyecanı diyeyim.

Ali Karaçalı: Şiirin Gölgesinde kitabınızda Nuri Pakdil'den başlayarak Sezai Karakoç, Cahit Zarifoğlu, Alaeddin Özdenören, Behçet Necatigil, Hüsrev Hatemi, Mehmet Ragıp Karcı, İlhami Çiçek, Kâmil Eşfak Berki, Necat Çavuş, İbrahim Tenekeci, Suavi Kemal Yazgıç, gibi şairlerin yanında Aliya İzzetbegoviç, Rauf Mutluay, Vedat Günyol, Doğan Hızlan N. Ahmet Özalp, İbrahim Demirci, Hasan Aycın, Abdullah Harmancı gibi edebiyatın ve sanatın diğer türlerinde ürün veren isimler de var.

Kitapta çoğunlukla şiir ekseninde yazılar var elbette ama şiirin dışında sanatın, edebiyatın diğer alanlarıyla ilgili denemeler de var. Bazen bir şiirden, bazen bir kitaptan bazen de bütünüyle yazar kimliğinden yola çıkan yazılar. Arif Ay, kuşkusuz öncelikle şair kimliğiyle önde duruyor ama bunun yanında denemeler, öyküler, günlükler de yazıyor. Bütün bunlar neden şiirin gölgesinde? Şiirin gölgesi bize neyi ima ediyor?

Arif Ay: Tabii, bir şair olarak hangi türde yazar sam yazayım, metinlerin oluşumunda şairce bir bakış, şairce bir yaklaşım ve dil öne çıkıyor. Do-

laysıyla, denemeler de, öyküler de, hatta günlük ve mektuplar da hayata şiir penceresinden bakışın izlerini taşıyor. Şiirin gölgesinde demem, 'ben şairim ve işim şiir yazmak, öteki türler pek de önemli değil benim için' şeklinde anlaşılmasın. Şiire ne kadar emek veriyorsam, şiiri ne kadar önemsiyorsam, şiir dışında yazdıklarımı da o ölçüde önemsiyorum, onlara da emek veriyorum.

Şiirin Gölgesinde, şiir üzerine yazılan yazıların daha yoğun olduğu bir kitap. *Dik Durmak*, daha çok toplumsal ve siyasi içerikli yazılardan oluşuyor. Her iki kitapta, otuz yıl önce yazdığım yazılarla, son yıllarda yazdığım yazılar bir araya geldi. Bu nedenle *Dik Durmak*'ın girişine önsöz koydum. Bu kitaptaki kimi yazılarda anlatılan olayları, durumları, kişileri bugün çoğu insan hatırlamaz bile.

Sözgelimi Başbakan Ecevit'in Amerika seyahatinde Clinton karşısındaki o ezik duruşunu, ağa karşısında maraba duruşunu kim hatırlar? Ya da Arjantin'deki yağmalama olaylarından hareketle, günlerce süren, Türkiye'de de yağmalama olur mu olmaz mı tartışmalarını, Demirel'in halkı suçlayan: "Suçlu sensin, oyunu pırasa gibi doğramasaydın." sözünü kim hatırlar?

Toparlasak, şiirin gölgesi, sanata, edebiyata, topluma ve siyasete özgün bakışımızı ima eder.

Ali Karaçalı: Kitabın ilk beş yazısı merhum Nuri Pakdil'le ilgili. Onunla olan hukukunuz ve uzun yol arkadaşlığınız biliniyor. Bugünden geriye doğru baktığınızda, ufku, açısı ve önerileri bakımından Nuri Pakdil'le ilgili hangi hususların altını çizmek ve bir kez daha vurgulamak istersiniz?

Arif Ay: Nuri Pakdil'le elli yıla yakın bir yol arkadaşlığımız var; 1972'de üniversiteye başladığım yıl tanışmıştım. Nuri Pakdil, bize çok şey öğretti. Öncelikle dünyaya bakışımızı ve dünya görüşümüzü belirginleştirdi. Bu çağda Müslüman'ın nelerden vazgeçip, nelerden vazgeçmeyeceğini yaşayışıyla, yazdıklarıyla ortaya koydu.

O, İslam'ın en temel kavramlarından biri olan *şirk*

kavramını tüm anlam boyutuyla gündeme getirdi ve gündemde tuttu. Çünkü, şirk çağında yaşıyoruz. Herkesin bir putu var. O, puta teslim olmamış, şirke teslim olmamış insanı aradı hep. Onun için sanat bir amaç değil, bir araçtı. Çünkü öncelik, Allah'ın buyruklarının hayata kaim kılınmasındadır. Bize dostluğu, arkadaşlığı, dayanışmayı öğretti. Hayat, bir dava uğruna yaşandığında anlamlıdır. Bunu öğretti bize. O, insanın bilincine ve kalbine hitap etti. O, vicdandan uzaklaşan çağın insanını, vicdanıyla buluşturmaya çalıştı ve bu buluşmayı sağlayacak bir düşünüş biçimi ortaya koydu kitaplarında. "Her şey eksilebilirdi insanda; ama, vicdan, asla!

Bütün karanlıklarda ışığımızdı, jeneratörümüzüdü: "Hak-Alınteri-Emek!" der. Çünkü, vicdanı sürekli kanayan bir insandı. İnsanın İslam'la bağları kopartıldığı için kanardı onun vicdanı. O, hücrelerine kadar muhalifti. Nuri Pakdil, kendi ifadesiyle "sapına kadar İslam devrimcisiydi." O, gerçek bir âşıktı; aşkın her boyutuyla. Allah'ın rahmeti üzerine olsun.

Ali Karaçalı: Şiirin Gölgesinde'de, şairler ve şiir kitapları üzerine değerlendirme yazılarının yanında "Edebiyatımızın Yörüngesi", "Hazreti Ali Cenkleri", "Ruhunu Kaybeden Dünya", "Öfkenin Baharı", "Kendini Aldatmak", "Hüzünlü Orucum", "Açlık" gibi daha çok Arif Ay'ın iç dünyasını, sanata, edebiyata, siyasa, dahası dünyaya bakışını yansıtan başlıklar da var. Saydığım başlıklardan ödünç alarak söylersem, ruhunu kaybeden bu dünyada, yörüngesini kaybetmiş bir edebî dünyanın içinde yaşıyor ve yazıyorsunuz. Zor olmalı. Çok güzel seveda ve aşk şiirleri de yazdınız, kavga şiirleri de. Son dönem yazdığımız şiirlerde de yeni yayımlanan Dik Durmak ve Şiirin Gölgesinde kitaplarında yer alan yazılarda da satırlar arasından buram buram öfke yükseliyor. Ta ilk kitabınız Hıra'da söylemişsiniz: "Öfkemiz sevgimizden sıcak şimdi." Öfke'nin tek başına olumsuz bir çağrışımı da var biliyorsunuz. Bu hangi Öfke? Nasıl anlamalıyız?

Arif Ay: Buradaki öfke, Üstad Necip Fazıl'ın dediği gibi fikir öfkesidir. Kişisel, nefsanî bir öfke değil. İdeolojik bir öfke. Kısacası, buğzun dışı yansıyan hâli diyebiliriz. Küfre karşı en son silahımız buğz etmektir. Bu, çoğu zaman öfke şeklinde dışı vurulur. Esas olan sevgidir kuşkusuz; fakat, kötülüğün, çirkinliğin ayyuka çıktığı bir ortamda sevgi nasıl gerçekleşecek? Önce sevgiye, iyiliğe, güzelliğe yer açmak gerekir. Bunun için de ortam kötülükten temizlenmiş olmalı. Hıra'daki şu dizeler tam da bunun karşılığı: *gelirsem yâri almaya / öfkeyle girilen yer kalmaya / dost geldik dost olmaya*. Yine Hıra'da: *bizi bir yangına su diye / bir öfkeye hedef ettiler / sevgimizi beter / yâri beter ettiler / ellerimiz öyle soğuk* diye biten dizeler var.

Belirttiğiniz gibi ruhunu kaybetmiş bir dünyada yaşıyoruz. İnsanlar robotlaştırıldı âdeti. Her türlü kötülüğü, her türlü vahşeti sergilemek için bir düğmeye basmak yetiyor. Bu korkunç! İnsanlık akrep misali kendi kendini zehirleyip yok etmenin eşiğinde. Ayrıca, dünya cahiller, caniler tarafından yönetiliyor. Sakallı Celâl'in sevdiğim bir sözü var: "Bu kadar cehalet ancak tahsil ile mümkündür!" der. Bugün dünyadaki eğitim sistemi, ilahî kaynaktan yoksun bir eğitim sistemi. Diplomalı cahiller üretiyor. Dolayısıyla, dünyanın bugünkü durumu tam da Ziya Paşa'nın söylediği gibi: *Ne günlere kaldık Gazi Hünkâr / Kahr mühürdar oldu, eşek defterdar*

Gel de öfkelenme!

Ali Karaçalı: Dik Durmak'ta, okuma hikâyenizden başlayarak Türkiye'nin nereye gittiğine, pırasa doğramaktan doğulu olmaya, Etlik eteklerindeki ineklerden idrak tıkanıklığına, şeytanı yenmenin mutluluğundan necasetten taharete, delilikten E tipi fakülteye gibi başlıklar altında kimi kez ironik kimi kez dramatik kimi kez duygusal bir üslupla kaleme alınmış hayatın içinden, geniş anlamıyla siyasi ve daha serazat yazılar ile Ali Göçer, Ramazan Dikmen, Mustafa Ruhi Şirin, Yüksel Peker, Kamil Aydoğan, Beyhan Kanter, Mehmet Ayıcı, Şeyma Kısakürek Sönmezışık, Yıldırım Türk, Recep

Kayalı, İsmail Aydoğan gibi edebî dünyanın içinden yazarların eserleri ve anıları ekseninde büyük bir zaman aralığında yazılmış değiniler ve değerlendirme yazıları var. Bütün bu yazılara toplam olarak baktığımızda kimi tespit ve kavramların ısrarla öne çıkarıldığını, vurgulandığını görüyoruz: İdrak tıkanıklığı, yörüngesizlik, yanlış din algısı, Türkiye'nin bitmeyen sistem sorunu... Arif Ay'ın bunlarla bir meselesi mi var?

Arif Ay: Elbette sevgili Karaçalı. Bu konular sadece benim meselem değil, tüm Müslümanların meselesi olmalıdır. Bunları mesele edinenler ne yazık ki bir elin parmaklarını geçmez günümüzde. Ne acı değil mi? Evet, yüz yılı aşkın bir süredir idrak tıkanıklığı içindeyiz. Bu hastalıklı durum, tüm edimlerimizde İslam'ı referans almayı terk etmemizden kaynaklanmaktadır. Tanzimat'la başlayan yörüngeden çıkış, başka galaksilerde yer edinme çabası, kafa karışıklığını da beraberinde getirmiştir. Öyle bir kafa karışıklığı ki tüm idrak damarlarımızı tıkamıştır. Bunu, sanattan siyasete, ekonomiye hayatın her alanında görüyoruz.

Ortak değerlerimizi, ortak kavramlarımızı kaybettiğimiz için birbirimizi anlayamıyoruz. Her birimiz bir başka yöne bakıyor. Kiblemizi kaybettik. İdrak tıkanıklığına kitaptan bir örnek vermek istiyorum.

Ahmed Haşim'in "Müslüman Saati" yazısını hepimiz severiz. Ama aynı Ahmed Haşim bu yazısını "Gazi" başlıklı bir yazısıyla tekzip eder. Şunu der: "...Alevden coşkun bir nehir halinde, köhne tarihin (Müslüman saatinin yaşandığı tarih) bütün enkazını süpüren ve yeni bir âlemin (Batılılaşma) meydana gelmesine yol açan fikirler kaynağı..." Günümüzden bir örnek: İlhan Berk hazırladığı "Aşk Elçisi" adlı antolojinin girişinde şunları der: "Yeryüzünde nice büyük küçük devrimler geçirmiş uluslar biliyoruz eski çağları kapayıp yeni çağlar açmışlar, ama hiçbirinin şiir tarihi bizimki gibi böylesine birbirinden kopmamıştır. Başka ulusların yeni ozanları geçmiş ozanların çizgilerini uzatırlar. Yerleri yine onların yanındadır. Bizim Tanzimat'tan sonraki şiirimiz,

pek azı bir yana bunun tersi bir çizgi çizmiştir. Yani kendi toprağından kopmuştur. Kendisinin olmayan bir çizgiyi uzatmıştır. Bunun için özgün değildir. Bu bugün de değişmemiştir." İlhan Berk bunları söyler ama Batıcı düzeni savunmaktan da geri durmaz.

Ali Karaçalı: Artık Öteye Mektuplar yazıyorsunuz. Buradan umudunuzu kestiniz mi diye bir soru kendini dayatıyor ama ben bunu sormayacağım elbette. Geçtiğimiz aylarda Yeni Şafak Kitap Eki'nde yayımlanan bir mektubunuzu sosyal medyada paylaşıırken şöyle bir ifade kullanmıştım. "Arif Ay'ın Öteye Mektuplar'ı sürüyor. Öte dediğine bakmayın: Size yazıyor." Neden öteye mektuplar? Arif Ay gerçekte bu mektupları kime yazıyor?

Arif Ay: Mektuplar öteye yazılsa da okuru buradakilere. Bu mektuplar, bende iz bırakmış, toplumda iz bırakmış kişilere dair sevgiyi, saygıyı, kimilerine yönelik sorgulamayı içerir. O kişilere ilişkin toplumun belleğini tazeler. Dikkatten kaçmış bazı hususlar üzerinde yeniden düşünmeyi amaçlar. Bazı kişiler üzerindeki efsanevi örtüyü aralamaya çalışıyorum. O kişileri sahil tanınmalarına kapı aralamaya çalışıyorum.

Bu metinler hem bir mektup sıcaklığı, içtenliği taşıyacak hem de mektup yazılan kişilerin yaşarkenki kişisel, toplumsal tutumlarına ışık tutacak. Zor bir iş ashında. Zoruğun bir başka yanı, çok çeşitli kaynaklar üzerinden okumalar yapmak, notlar almak, kaynakların sahilliğini araştırmak vs. gibi iğneyle kuyu kazmak...

Mektup deyince Nuri Pakdil'i anmamak olmaz. O bir mektup ustasıydı. Her zaman bize mektup yazmayı önerirdi. Günümüzde mektup yazılmıyor artık. Şeyh Galip'le bağlayalım sözü: "Mektup yaz ki alışkanlıkların tazelenisin."

Sâlihlerin Bahçelerinde Soluklanmak

ÖMER AKSAY

Bir soluklanmaya, bir huzur almaya, Mekke'den Medine'ye Hicretimizden bin dört yüz kırk iki sene sonra, bugün, ne kadar da ihtiyacımız var. Ne ki, bundan sonra rahat bir soluk alıp alamayacağımız pek belli değil. Dünya, eski dünya olmayacakmış artık!

Hüseyin Su'nun 'Takvim Yırtıkları' adımı verdiği üç ciltlik günlüğünü, bilhassa Nuri Pakdil'le on dört sene boyunca ilgilenen bir tanığın kayıtları olarak çok önemli bir teneffüs olarak görüyorum.

Bu bakımdan Takvim Yırtıkları'nda, kişisel bir günlükten öte özgün bir Nuri Pakdil biyografisi sunulduğunu da söyleyebilirim.

Hüseyin Su, 2 Ağustos 1982- İstanbul 'takvim yırtığına' şunları kaydetmiş:

“Riyazü's-Salihîn'i bugünlerde okumuş olmalı. Üç cildini de indirdi kitaplıktan ve iki saat boyunca altlarını çizdiği hadislerin tümünü okudu bize. Sayfaları çevirdikçe hadislerin yanlarına ünlemler, çarpılar ve büyük harflerle düştüğü şerhleri, notları dikkatle izledim. Hadislere hiç alışık olmadığımız ekonomik, sosyal ve siyasal yorumlar getiriyordu sürekli. Hadislerin, kendisinin yorumladığı gibi anlaşılmaşısı adeta deli ediyor, çıldırtıyordu onu. Okurken buna sık sık dikkat çekiyor, duydunuz mu hiç böyle bir hadis yorumu, dercesine. Gerçekten de hadis tarihinde hiç böyle yorumlanmamıştır bu hadisler. Bazen

öfkeden köpürüyor ve eli ayağı titriyor.” (Hüseyin Su, Takvim Yırtıkları, *Şule Yayınları*, 2017, *birinci cilt, sayfa 54*)

Nuri Pakdil’in elindeki ‘Riyâzü’s-Sâlihîn’ üç cilt olarak Hasan Hüsnü Erdem ve Kıvâmüddin Burslân’ın tercümesiyle Diyanet tarafından 1949’da başlayıp 1954’te yayını tamamlanan nüshadır. ‘Riyâzü’s-Sâlihîn’in, daha sonra, Bilecik Müftüsü Mehmed Emre tercümesi Bedir Yayınevi’nden, İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü Müdürü Ahmed Davudoğlu’nun tetkikiyle tek cilt olarak 1974’te yayımlandı. ‘Riyâzü’s-Sâlihîn’in mütercimi Mehmed Emre’nin ‘Üstadım Süleyman Hilmi Tunahan (K. s.) ve .... Hâtıralarım’ başlığı taşıyan (*Erhan Yayınları*, 2000), dönen dolapları anlamamızı kolaylaştıran enteresan hâtıralarla dolu kitabına da arada bir göz atmak lâzım.

Dört ayrı tercümesi daha yapıldı ‘Riyâzü’s-Sâlihîn’in. Bedir Yayınevi’nin yayımlanan tek ciltlik ‘Riyâzü’s-Sâlihîn’i de Nuri Pakdil’in Erenköy’deki kitaplığında görmüştüm, ama içine göz atma merakını ne yazık ki o zaman yirmisinde bir genç olarak bulamadığım için şimdi pişmanlık duyuyorum.

Hüseyin Su’nun günlüğünde bahsettiği ‘Riyâzü’s-Sâlihîn’i, Erenköy’de Nuri Pakdil’i bir ziyaretimde görmüş sayfalarına da göz atma fırsatım olmuştu, 1982 ya da 1983 olmalı. O zaman çok şaşırtmamıştı beni, Nuri Pakdil’in sayfa kenarlarına çizdiği o işaretler, yazdığı yazılara alışkındım; şimdi, hadis çalışmaları yaparken bu işaretlere ve notlara ne kadar ihtiyacım olduğunu anlıyor, bu sayfaların fotoğraflarını çekmedim diye kendi kendime yanıyorum. Bir fırsat olsa da, diyorum, bu kitapların tıpkı-basımalarını yapabilesek. Nuri Pakdil’in kitaplığından seçilen kitapların sayfa kenarlarına düşülen notları, işaretleri, uyarıları görebilse meraklıları. Ne büyük bir zevk olurdu! Meraklısı vardır mutlaka, çıkacaktır.

Sezai Karakoç’un, Cahit Zarifoğlu’nun, Âkif

İnan’ın, Alâeddin Özdenören’in hadis çalışmaları, notları -varsa- bunlar yayınlansa, mutlaka daha yüksek bir şuur seviyesine, irfan mertebesine erişme ihtimalimiz doğar.

‘İslâm şairi’ Mehmed Âkif’in Safahat’ında, şiirle işlediği, değerli mücevherlere benzeyen iki hadis-i şerif şerhi vardır. Biri, Safahat’ın üçüncü kitabı Hakkın Sesleri’nde, diğeri de beşinci kitap Hâturalar’da yer alır. Bu iki örnek, günümüzde hadis çalışmaları yapanlar için ne kadar değerlidir acaba?

Necip Fazıl Kısakürek, ‘101 Hadis / Manzum Meal Tefsir’ (*Büyük Doğu Neşriyatı No. 1, 1951*) ve ‘Efendimiz, Kurtarıcımız, Müjdecimizden Nur Harman’ (*ilk baskı, Çile Yayınları, 1970*) adında iki hadis çalışması yayımladı. Otuz iki sayfalık ‘101 Hadis’te hadislerin râvilerini görmüyoruz, hadis metninden seçilen kısım oldukça kısa, Arapça olarak dizilmiş, altında da iki satır manzum meal var. ‘Tefsir’ nerede; bu soruya son sayfada şöyle izah getiriyor Necip Fazıl:

“101 Hadisin manzum meal ve tefsiri, çile dolu bir çalışma sonunda meydana geldi ve hayale sığmaz tütüzlük ölçüleri istedi. Bu ölçülerin başında, Hadislerin meal kısımlarıyla tefsir kısımlarını, yani Kâinatın Efendisine mahsus katı mânalarla (meal), benden çıkan zıfî mânaları (tefsir), birbirinden ayırt etmek kaygısı yer aldı. Bunun için, metinlerde, asla mânalara tam uygun meal kısımlarını serbest bıraktım ve kendi sözlerimi iki küçük çizgi içine aldım. Onları hep beraber okuyunca meal ile tefsiri birarada göreceksen, bu çizgiler içindeki kısımları dışarıda kabul eyleyerek okuyunca da, Hadislerin aslı ve katı mânasını bulmuş olacaksınız. Âlemin Serverine (Resule) ait asla ve mutlak mânaları, o Nurun kölesine (Bana) ait fer’î ve zıfî mânalardan ayırt edebilmek, buna rağmen nazım çatısını, sonra şiir iklimini örselememek gibi azim ve mesul bir çetinlik belirtici bu iş üzerinde takdir hakkı benim değildir.”

Yazının altında büyük harflerle ‘Kısakürek’ geçiyor.

İki yüz elli dört hadîsin derlendiği ikinci kitabın son bölümünde ‘Manzum 101 Hadîs’ de yer almaktadır.

Birkaç yıl önce Seyyid Kutub’un küçük kardeşi Muhammed Kutub’un, ilk baskısı 1972’de yapılan ‘Peygamber’den İktibaslar’ adıyla yayınlanan kitabını (Kabeşât mine’r-Rasûl) yeniden almak zorunda kaldım. Merhum babacığımın kitaplığında vardı, ama kim bilir nerede, belki de sürekli taşınmamız sebebiyle kayboldu. Erenköy’deki evde gördüğüm ‘Riyâzû’s-Sâlihîn’in sayfalarındaki notlar, çıkmalar belleğimde yer tutmuş olmalı ki, Muhammed Kutub’un kitabını (Peygamber’den İktibaslar, çevirenler: Âkif Nuri Karcaoğlu, Mehmet Süslü ve Kemal Sandıkçı, Fikir Yayınları, 1980) okurken Nuri Pakdil’in notları gözümün önüne bir anda geliverdi. Aynı durumla, İsmet Özel’in ‘Kırk Hadis’ adlı kitabı çıktığında da karşılaşmıştım (İstanbul, Ramazan 1993, Marmara FM Kitaplığı). “Hadislerin, kendisinin yorumladığı gibi anlaşılmaı adeta deli ediyor, çıldırtıyordu onu. Okurken buna sık sık dikkat çekiyor, duydunuz mu hiç böyle bir hadis yorumu, dercesine. Gerçekten de hadis tarihinde hiç böyle yorumlanmamıştır bu hadisler.” Ne kadar önemli, ne kadar ihtiyacımız var bu yorumlara! Bir başa sefer, Rasim Özdenören’in ‘Hadislerin Işığında Hz. Muhammed’ adlı kitabı (İz Yayıncılık, 2018), beni Erenköy’deki eve, ‘Riyâzû’s-Sâlihîn’in sayfalarına bir kere daha götürdü.

“Dostum Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* bana şöyle vasiyet etti:” (diyor Ebu Zer hazretleri), “Çorba pişirdiğin zaman suyunu çok koy. Sonra da komşularını gözden geçir ve gerekli gördüklerine güzel bir şekilde sun!” Şöyle diyor, bu hadîs-i şerifin ışığında Rasim Özdenören:

“Bu hadîs-i şerifi *Riyâzû’s-Sâlihîn*’de okuduğumda etkilendim, çok çarpıcı gelmişti. O tarihte *Mavera* dergisini yayınlıyorduk. Rahmetli Cahit Zarifoğlu, Erdem Bayazıt, Alâeddin Özdenören ve Akif İnan’la beraber bulunduğumuz bir mekândı. Cahit’e bu hadîs-i şerifi naklettim, hadîsi o da

sarsıcı buldu.” diyor Rasim Özdenören, devam ediyor anlatmaya: “Cahit,” dedim, “ben çorba pişirmesini bilmem, sen bilir misin?” “Bilirim.” dedi. O günden sonra aylar yıllar boyu, *Mavera* dergisinde öğle vakti çorba pişirdik; mntukamın esnafı, öğrencisi, memuruyla paylaştık. Bereketli bir rızık olduğunu da gözlemlerimizle müşahede ettik, o sofradan aç kalkan olmazdı.”

(*a.g.e.*, s:102, 103)

“İşçinin hakkını teri kurumadan verin.” Bu hadîsin altında, ilk cümlede şöyle diyor Rasim Özdenören: “İşte, iktisadi uygulamada bize lazım olacak bir başka hadîs-i şerif.” (s.105)

Rasim Özdenören’in Pakistanlı İktisat profesörü Selim A. Siddîkî’den, İngilizceden tercüme ettiği ‘İslâm Devletinde Malî Yapı’ (*Fikir Yayınları*, 1972) ve Ebû’l-Alâ el-Mevdûdî’den yine İngilizceden tercüme ettiği ‘İslâm’da Devlet Nizamı’nı kitaplığım’dan bulup çıkarıyorum (*Hilâl Yayınları*, 1967). 13 Kasım 2011’deki köşe yazısında şöyle diyordu Rasim Özdenören: “Bu kitaplar o günün okuyucusuna ilaç gibi gelmişti.”

Rasim Özdenören ‘Hadislerin Işığında Hz. Muhammed’ için yazdığı ‘açıklama’da şöyle diyor: “Ben kaideden *Riyâzû’s-Sâlihîn* derlemelerine müracaat ederim. Ancak bu kitapta Rûdânî’nin *Cem’u’l-fevâid* kitabına da atıfta bulundum.”

Riyâzû’s-Sâlihîn’in iki tercümesine atıfta bulunuyor Rasim Özdenören; biri Diyanet tercümesi (1971), diğeri M. Yaşar Kandemir, İsmail Lütfi Çakan, Raşit Küçük tercümesi (2001).

Cem’u’l-fevâid’in mütercimi ise Naim Erdoğan (2012).

Mehmed Âkif’ten sonraki dönemlerde, İslâm’a bağlılığı, İslâmî düşünceye sevk edici etkileri âşikâr olan edebiyat adamlarının (özellikle fikir üretimiyle öne çıkan şairlerin) hiçbirinin Arapça bilmediği Türkiye’de ‘sâlihlerin bahçelerinde’ oksijen tüpüne bağlı kalmak ne kadar acı.

Kış Kar Kardan Adam

| DAVUT GÜNER

Kış kar kardan adam

Artık masalarda kaldı, avlular tenhalaştı

Çocuklar düşlerini çantalarına yerleştirip öylece dağıldılar

Mevsimler sanki bir hayaldi, bir rüzgârla savrulan o son yapraklar da iyice mahzunlaştı

Karla kaplanmış bahçe ve tarlalar

Çok gerilerde kaldı, ağaçlar iyice yalnızlaştı

İnsanlar ekranların içinde artık bilinmeyen bir denklem gibi yaşıyorlar

Otobüsler, minibüsler, tramvaylar o son yolcularla o son durağa nasıl da yaklaştı

Bir zamanlar insanlar dağlardan ovalara yağın karları büyük bir sevinçle karşıladı

Şimdi kardan adam yapmak istesen kar yok, ölüleri gömmek istesen mezar yok; parklar

ıssızlığa gömülmüşken, toprak yarılmışken, o adam son trenle şehirden bir an nasıl da

uzaklaştı.

Böyledir

| AKİF GÜLMEZ

Doğmakla başlayan büyük bir yolculuğun adıdır dünya. Yola çıkmıştır bir kere yolcu olmaktan başka çaren yoktur. Yolun sonunu yapacağın tercihler belirler. “Kimim ben” sorusu asıl başlangıçtır. Senden başka bu soruyu sorabilecek bir canlı yoktur. Çiçek de kuş da bu soruyu soramaz? Bu soruyu sormadıysan boşa yol tepmiş, gereksiz bir yükü bir ömür taşımışsın demektir. Soruya vereceğin cevap yolunu belirler. Cevap aramaya çıktığında yollar çatallanır. Yollar çatallandığında sağlam pusulaya sahip değilsen yol, bir derin kuyuya dönüşür. Böyledir.

Bazen bütün genişliğine rağmen dar gelir yeryüzü. Sıkar seni dünya. Nefesin kesilir, büzülür, kendi içine çekilir, küçülürsün. Ağırlaşır her şey,

taşıyamayacağından korkarsın. “Kabız” der, bu hale dervişan. “Bu da geçer Ya Hû” ya sığınır. Bazen de dışardaki her şeyi içine alacak kadar için genişler. Bir şenlik yerine dönüşür dünya. Hafifler, kanatlanır, dolanırsın yedi iklim dört bucak. “Bast”tır bu dervişan dilinde. Bir itmi’nan sarıp sarmalar, okşar bağrına basar seni. Böyledir.

Gün doğar, gün batar, yıllar, aylar, günler, saatler, dakikalar devri daimini sürdürür. Bir ırmak sessizce akar yatağında, bir serçe pencereye konar titreyerek, güzün habercisi bir yaprak salına salına dalından düşer. Bunca telaş arasında görebilirsene bir mucizenin deveran edişidir baktığım. Bugün doğan, dünkü gün değil. Kördüğüm bir

hayatın ortasında tanıklığa yanaşmasan da mucize her gün yeniden gerçekleşir. “*Güle dair bir neden yok, gül açar çünkü açar/ Ne gözetir kendini, ne görülmek arzular*” Böyledir.

Her sabah aynı miskin köpek yol kenarında, iştahla ağzını açmış bekleyen çöp konteynırı, bezginlikle servis bekleyen işçiler, memurlar, aynı mahmurluğun kollarında bütün yolcular, aynı dalgınlıkla kepenk açan esnaf, gözleri ekranlara kilitlemiş öğrenciler, parlak ışıkları ölgün mankenleriyle aynı vitrinler. Her şey biraz daha kanatır zaten yaralı yanlarını. Tek düze günlerin yorgunluğu ve umarsız bir iç kanamayla çıkarsın merdivenleri. Merhaba diyecek bir güler yüz arayıp da önüne düşünce gözlerin bir kez daha yüzleşirsin gerçeğin soğuk yüzüyle. Herkes kendi cehenneminde boğulma temrinindedir. Açamazsın yaranla aranı. Soğumayan yarana zamanla alışsın. “Çünkü aşk *dâhil* bütün *muhtemel sonuçlar/insanı yaralar*” Böyledir.

Geçmişe hayıflanıp geleceğe dair hayaller kurarken elinden kayıp gider “ân” denilen gerçek zaman dilimi. Yaşadığın ânlardan bir hayat devşiremezsin. Hazzın ve hızın emrine verilmiş “ân”lar yorgunluk yolları döşerler zaten yorgun ruhun için. “Müslüman saati”ne ayarlanmamış bir ömür anlamsız bir yorgunluğa dönüşür böylece. Akışına bıraktığın Zaman, hakikatın ezeli sesinde başka bir anlama bürünür : “*Asra and olsun ki insan hüsrandır.*” Böyledir.

Her gün söze dönüşemeyen sesler yumağının oluşturduğu bir gürültü sağanağına maruz kalırsın. Söz kulağa değmesin diye gürültüden örülmüş bir dünyadır yaşadığın. Bu gürültü deriyasının ortasında sözün ve sükûtan anlamından habersiz insan için sessizlik çekilmezdir. Sükûnetin açtığı kapı unutulunca sessizlik de sükûnete yol bulamaz. Sessizlik, kıvamına ulaştığında insan gövremeye başlar. Zira “*Sükût sûretinde/Çok koyu düşer ses*”. Böyledir.

Sarı sıcak öğlelerden devşirilip ikinci yağmurlarında ıslanan hüznülle selamladığın sokakları da

“Ne bir halvet olur sana bu dünya / Ne tutuşan gövdene bir gölge”

gün gelir yerinde bulamazsın. İncir kuşları çoktan küsmüştür. Birdenbire nicedir çocukluğunun dokunduğu sokağı görmediğini hatırlarsın. Kafadaki yarı, yüzündeki çizgi, ayağındaki lastik ayakkabı, üstündeki yamalı eşofman, patlak top tur o sokak. En çok da hüzdündür bütün gençliğini içine gizlediğin. İşte seni mayalayan o sokak sana kırgın ölmüştür. Yetim kalmış bir çocukluk, mükedder bir gençlik ve hüznünü iliklediğin bir hayattır bundan sonrası. Ve öğrenirsin “*Hüzün öylece orta yerdedir*” ve “*yalnız hüznü vardır kalbi olanın*” Böyledir.

Dudaktan öylesine bir çift söz çıkar. Bir küçük îma yansır yüze. Gün akşama ulanırken pazarcıların tezgâhlarını topladıkları o dar vakitte bir pazar yerinde iki büklüm bir silüet görürsün. Her yerde karşına çıkabilecek kucağında çocuğuyla bir mülteci... Çıt diye kırılır kalbin. Kimseler duymaz. Hoyratlar, habersizdir kalbin kırılabilirler listesinin en başında olduğundan. Kırgın bir kalbi onaracak ecza çoktan unutulmuştur. Böyledir.

Sona yaklaştığında hâlâ üstündedir o yakışıklı acemiliğin. Dünyanın rengine hâlâ alışmamışsındır. Yerini yadırgamanın huzursuzluğu kuşatmıştır bütün ömrünü. Bu kuşatmayı yarmanın, bu cendereden çıkmanın, bu kafesi kırma çabasının izleridir ruhundaki yarıklar, bedenindeki bitkinlik, dilindeki peltelik. Kuru dal gibi kırılğan, susuz dereler gibi küskün, vurulmuş bir ceylan gibi korkulu, muradını alamamışlar gibi bezgin, hayat bilgisinden kalanlar gibi üzgün kalakalmışsındır dünyanın orta yerinde; üryan, çaresiz, bitkin. Nihayet “*ne bir halvet olur sana bu dünya/ ne tutuşan gövdene bir gölge*” Böyledir.

“Maraş Maraş Derler de Uy Amman Amman”

| AHMET DOĞAN İLBEY

Dulkadirli Beyliğinden Maraş İstiklâl Harbine kadar Hazret-i Ali, Malik bin Eşter, Hazreti Uk-kâşe menkıbeleriyle büyüyen Maraşlıların gönlünde türküler daima var olmuştur. Eski Maraşlıların gönül dilini, sevdalarını, acılarını, gurbet hikâyelerini, hamasî duygularını, kahramanlıklarını türkülerde aramak gerek.

Yanık türküler söyleyerek yaylalara göçerlerdi Maraşlı atalarımız. Maraş yaylaklarında türküyü söyleyerek at yarıştırlardı Maraşlı civanlar. Muradını alamayan sevda yüklü ergenlerin arkasından türküyü yakarlardı anaları. Bundan dolayıdır ki Maraşlıların avazı türkülerdir.

Maraş'ta söylenen, Maraş'a mal'olan birçok türküyü, Güney illerinde ikamet eden aşiretlerin barak havalarna, Berit, Binboğa ve Ahır Dağı yaylalarına göçen aşiretlerin bozlak, yani uzun hava türkülerine farklı söz ve üslup uyarlanmasıyla oluştuğu söylenir. Şüphesiz ki Maraş mahreçli, Maraşlının dilinden neşet eden türküyü az değildir.

Karacaoğlan türkülerinin birçok yörede dolaştığı malum. Maraş türkülerinde de Karacaoğlan şiirlerinden üslup ve söz uyarlamalarının çokça olması, aynı kaynaktan beslenen insanların gönül demlerinin ortaklığını gösterir. Bir ozanın ifadesiyle “*Türküler sınır tanımaz.*” Yeter ki demleneceği bir gönül ve ezgili bir dil bulsun; orası türkünün vatanıdır. Türküler sınırları, dağları, ovaları aşarak her yeri dolaşır. O yörenin insanları da gönüllerine cemre gibi düşen bu türküleri dillerinde demlendirerek yeni türküler meydana getirirler.

Birçok uyarlaması olan Maraş türkülerin-

den “*Maraş Maraş derler de uy amman amman...*” türküsünü hiç dinlememiş birisinin Maraş'a kültürel aidiyeti eksik sayılır. “*Maraş Maraş derler de uy amman amman / Bu nasıl Maraş bu nasıl da Maraş / Al kanlar içinde can veren kardaş / Kardaş kalk gidelim yoldaş kalk gidelim of of...*”

Bu türkünün birden fazla uyarlaması vardır ve birinci mısraı “*Maraş Maraş derler de...*” mısraıyla başlar. Bunun sebebi, göçebe ve yerleşik köylümüz için Maraş medeniyetin ve idarenin merkezidir, yani bir koca şehirdir. Başına bir sıkıntı geldiğinde çaresini bulmak için yönünü Maraş'a çevirir. Duygularında sitem olduğu gibi, hayranlık ve imrenme de vardır. O bakımdan türkülerinin çoğunda “*Maraş Maraş derler de...*” mısraı bir girizgâh olarak söylenir.

“*Derler de*” ifadesinden sonra çeşitli sıfat ve isim getirilmiştir: “*Maraş Maraş derler de anam...*”, “*Maraş Maraş derler bir büyük şehir*”, “*Maraş Maraş derler bu nasıl Maraş*”, “*Maraş Maraş derler uy amman amman*” gibi farklı ifadeler kullanılmıştır.

Birçok hikâyesi olan bu türkünün bir hikâyesi var ki, her Maraşlının yüreğini yakıp geçer: Bir rivayete göre, ölen kişi Maraş-Fransız Harbi'nde şehit düşmüştür. Türkü, ölenin diliyle söylenmektedir. Çok içlidir, yürek dayanmaz. Şehidin anasına vasiyeti yüreğimizi kanatacak cinstendir: “*Anama söyleyin damda yatmasın / Oğlum gelir deyi ümit etmesin / Anama söyleyin atımı satsın / Sıhhyedir gelsin yarımı sarsın / Nişanlım güzeldir kardaşım alsın / Kardaşım almazsa da dostlara kalsın.*”

Şehidimiz yeteri kadar savaşmadan ve Fransız'a haddini bildiremeden şehit olduğuna

hayıflanıyor. Bu duygularını türkünün devamından anlamak mümkün: *“Sürerim sürem gılmaz kadana / Fransız kurşunu geçmez adama.”* Türkünün devamında *“Genç Osman Türküsü”*’nden uyarılma bir söyleyişle *“Kılınç Ali der ki, gelsin göreyim / Üç kızımın birisini vereyim / Analar böyle bir yavru beslememiş”* sözleriyle biter. Maraşlı mücahitlerin Kılınç Ali dedikleri kişi Maraş Millî Mücadelesine öncülük etmiş Kılıç Ali namıyla bilinen bir yüzbaşısıdır. Asıl adı Âsaf Tevfik’tir.

“Vallah bir ben ölmeyinen de gardaş Maraş yıkılmaz”

Geçmiş zamandaki Maraşlıların yüreğinde ve hayatında olup bitenleri bilmenin bir yolu da türkülerden geçer. Bu türkülerden biri de *“Vallah Bir Ben Ölmeyinen Gardaş Maraş Yıkılmaz”* adlı türküdür. Bu türkünün kaynaklarda “anonim” olduğu zikrediliyor. Fakat farklı versiyonlarıyla Maraş’ın diline ve gönlüne mal’olmuş bir türküdür. Bu türküyü bilmeyen ve uyandırdığı duygu ve düşünceleriyle Maraş’ın yüz yıl önceki insan tarihine kanatlanmayan bir Maraşlı düşünülemez. Urfalı Kazancı Bedih’in kendine has uzun havayla söylediği ve güftesinde küçük değişiklikler yapılan bu türkünün Maraş uyarlamasının tamamı şöyle:

“Maraş Maraş da derler bu nasıl Maraş / Al kızıl kan içinde can veren kardaş / Bizim eller kırçıldır geçilmez / Yollar çamur kurusun da gidelim / Ufak taşınan da bina yapılmaz / Bir ben ölmeyinen Maraş yıkılmaz / Kardaş kalk gidelim yoldaş kalk gidelim / Yollar çamur kurusun da gidelim / Lale sümbül büyüün de gidelim”

Türkünün farklı bir hikâyesi var: Kan davasında yaralanıp Maraş’a getirilen ve sonra ölen kişinin ağızından yakılan türkünün başka bir uyarlaması daha var: *“Evimizin öni duttur geçilmez / Bağımızda gazel sıkır seçilmez / Bir ben ölmeyinen ordu bozulmaz...”* Türkünün bu uyarlamasında, şehit düşen askerin ağızından şehitliğe ulaşmanın övgüsü var. *“Ben ölmeyinen ordu bozulmaz”* diyerek sağ olanlara sesleniyor.

Bir rivayete göre, köyünden gelip Maraş Harbinde şehit düşen bir yiğide yakılan türkünün şu uyarlamasını dinleyip bir ah çekmeden Maraşlı olmak mümkün değildir. *“Maraş Maraş derler de yâr aman aman / Bu nasıl Maraş bu nasıl da Maraş / Al kanlar içinde can veren kardaş / Kardaş kalk gidelim yoldaş kalk gidelim of of / Kalk da kardaş hânemize gidelim / Evimize gidelim yurdumuza gidelim of of.”*

Bir başka uyarlamada ise aynı türkünün son iki mısraı şöyle bitiyor: *“Bizim eller kırçıldır geçilmez / Yollar çamur kurusunda gidelim, burdan gidelim.”*

İlk dört kıtası aynı olan bu türkünün Maraşlıların yüreğinde demlenen farklı bir uyarlaması daha var: *“Maraş’ın içinde bir çeşme akar / İçerim içerim çığırım yakar / Şimdi garip anam yollara bakar / Öldü diye haber edin sılama / Maraş’ın dağları bozdur ormandır / Görünür bizim dağlar dumandır / Gayrı benim kavuşmam gümandır / Öldü diye haber salın sılama.”*

Tek bir hikâyesi yok türkünün. Rivayet muhtelif. Tevatür yoluyla, yani ağızdan ağıza değişik farklı hadiselerle uyarlandığı belli. Rivayetlerden çıkardığımız bir yorum da şöyle: Bir asır önce sine gidin ve bir dağ köyünden çaresiz bir hastalıkla yola çıkıp şehir-i Maraş’ın taş döşeli şirin ve asude sokaklarında şöyle garip ve mahcup bir hâlde dolaşın. Sonra da kendinizi Kâtiphan’da izbe bir odaya zar-zor atın bakalım; içinize nasıl bir türkü doğar? *“Maraş’a vardım da sığmadım hana / Doğuramaz olaydın sen beni ana / Kimsem yoktur ki derdime yana / Bize mesken oldu Maraş illeri.”*

Türkünün devamında anası dile gelir: *“Kümüşlerim gelmiş yağlayamadım / Diknenin dibinde oturdum / Gitme Ali’im, dedim getiremedim / Bize mesken oldu Maraş illeri.”*

Ali, öleceğini bile bile çıkmış köyünden. Garip anası da bilmiş onun dermansızlığını ki, *“Gitme Ali’im, dedim getiremedim”* diye yanıp yakılıyor.

“Atım kalk gidelim Halep hânedan”

Güney illerimizle Toros yaylaları sakinlerinin

birçok uyarlamalar yaptığı Karacaoğlan türkülerinden *“Atım kalk gidelim Halep hânedan”* türküsünü Cumhuriyet öncesinin Maraşlıları çokça söylemiş. Türkünün ondan fazla uyarlaması var. Karacaoğlan’dan başka Kırşehirli bir âşığa ait olduğu da söylenir. Rivayet yine çok. Bizim gönlümüze düşen bu türkünün Maraşlının yüreğini saran ve Maraşlıların sahiplendiği uyarlamasıdır.

Farz edin ki 1910’lu yıllarda Halep’te yaşayan Maraşlı bir zabıt var. Zabıtın gözünde Maraş buram buram tütmektedir. İçine çöken sıla-ı Maraş duygusuyla *“Atım kalk gidelim Halep hânedan”* türküsünü söyleye söyleye şehri Maraş’a kavuşmak için yollar düşmüştür.

“Atım kalk gidelim Halep hânedan / Halep’ten çıkıp Anteb’e geçip yatalım / Ata karım mı olur aşdıktan sonra / Dizgini boynuna düşdükten sonra / Aksu’yun köprüsün geçdikten sonra / Yarın Maraş’ta yatalım atım / Maraş’tan ötesi uzak bir yoldur / Tagar deresinde dizgini kaldır / Öğle namazın Göksun’da kaldır / Yaz getirir o illerin havası / Koca Bıboğa’nın şahan kayası / Bir iki gün orada yatalım atım.”

Maraş’ta söylenen Hüma Kuşu türküsü

Maraş uyarlaması olan Hüma kuşu türküsünü her Maraşlı düğünlerde, gönül içre yapılan dost meclislerinde ciğeri sökülürcesine dinler ve söyler. Maraşlıların gönlünde Hüma Kuşu Maraş göklerinde uçmaktadır. Şimdiki zamanda unutulmuş ve Maraş uyarlaması olan *“Gökte Uçan Hüma Kuşu”* türküsünde gönlü olan ve hayatı bilen adamın nasıl olacağı tasvir ediliyor: *“Yüksek uçan Hüma Kuşu / Ne bilir dalın kıymetin / Kargayı kondurman güle / Ne bilir gülin kıymetin / Çift sürüp ekin ekmeyen / Meydana sofra dökmeyen / Arının kahramını çekmeyen / Ne bilir balın kıymetin / Mercülsten (meclis, toplantı) söz atanlar / Gerçeğe yalan katanlar / Ne bilir kıymetin.”*

“Atımı bağladım delikli taş a / yönümü çevirdim şanlı Maraş’a”

Birkaç uyarlaması olan, eski Maraşlıların söylediği en yürek yakıcı türkülerden *“Atımı Bağla-*

dım Delikli Taşa” ezgisini her Maraşlı ara sıra söyleyip mâzi duygularını ve cetlerine olan aidiyetini güçlendirmelidir: *“Atımı bağladım delikli taş a / Yönümü çevirdim şanlı Maraş’a / Yavrumu kaptırdım alıcı kuşa / Bir yanımı boşa getirdi felek / Aman n’olduysa bana Mevlâdan oldu / Aktı gözüm yaşı didelerim doldu / Ben bana acımadım yâr öksüz kaldı / Bir yanımı da boşa getirdi felek.”*

Bu türkünün çeşitli uyarlaması var. Kaynaklarda Kırkkale ve Urfa’ya dair güfteler mevcut: *“Atımı bağladım delikli taş a / Yükümü yükledim şanlı Maraş’a...”* Ayrıca Rumeli’den Türkiye’ye göç eden göçmenlerin *“Atımı beyledim delikli taş a...”* diye başlayan ve içinde Maraş geçmeyen bir türkü var.

Bu meşhur uzun hava Maraş türküsünün güftesinde yapılan küçük değişikliklerle birden fazla bestesiyle söylendiği bilinir. Elli yıl öncesine kadar çokça söylenen bu türküyü bugün bilip söyleyen Maraşlı sayısı hayli azaldı:

“Atımı bağladım delikli taş a / Yönümü çevirdim koca Maraş’a / Yavruyu kaptırdım alıcı kuşa / Zalım felek bir başımı zora getirdin / Ne olduysa bana Mevlâ’dan oldu / Aktı gözyaşların deryalar doldu / Gendime acımanm yâr yetim kaldı / Zalım felek bir başımı zora getirdi.”

Bu türkümüzün bir uyarlaması daha var. Maraş-Fransız Harbinin en şiddetli günlerini gözünüzün önüne getirin ve köyünden gelip şehit düşen bir yiğidin iç âlemini seslendiren bu türkümüzü kalp kulağınızla dinleyin:

“Atımı bağladım delikle taş a / Yönümü çevirdim şanlı Maraş’a / Yavrumu kaptırdım alıcı kuşa / Ölümlü kaldırın koca Maraş’a / Vurun arkadaşlar ben yaralıyım / Kara taş içinde kaldı mezarım / Çeteler bozuldu sersem gezerim / Yılanı koydular dar bir torbaya / Vurun arkadaşlar namus günüdür / Fransız der ki bu nasıl uçak / Elinde filinta belinde kuşak / Vurun arkadaşlar namus günüdür.”

Hâsılı, eski Maraş’ın insan hikâyelerini türkülerden okumak lâzım.

Maraş'a Benziyorum Git Gide

I İNCİ OKUMUŞ

Maraş'a benziyorum git gide
Denizi olmadan dalgası kıyıya vuran
Suyuna benziyorum
Sımsıkı tutup kalbimi
Şiirli yağmurlar gibi
Toprağına tiryaki vuran

Rüzgârına benziyorum git gide
Hüzünlerin göğsüne kapanan
Sokaklarına benziyorum
Yalnızlığı hasretle kucaklayan
Dudaklarında türküler tutan
Maraş'a benziyorum git gide

Öfkesine benziyorum
Öyle şiirli
Dönüp ardına bakmadan
Aşka yürürcesine sihirli
Toprağıyla kavilleşen kahraman
Maraş'a benziyorum git gide

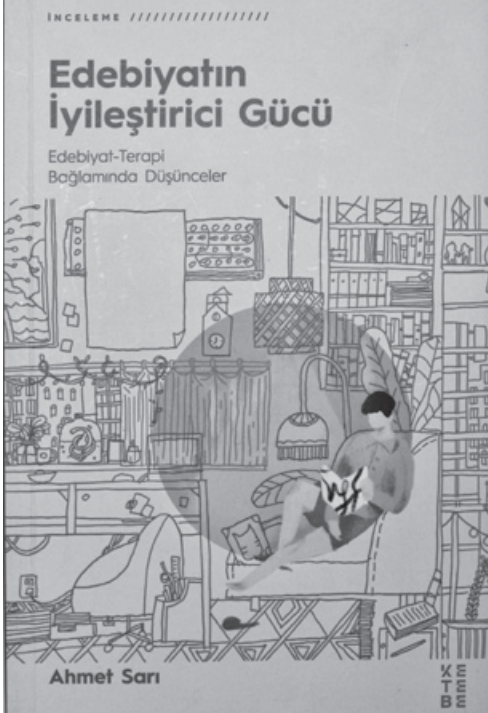
Ekmeğine benziyorum
Mayasında gönül kokan
Kırılan yüreğine benziyorum
Topyekûn deli divane
Ellerimi ellerinde tutan
Maraş'a benziyorum git gide

Maraş'a dönüyorum git gide
Bir gece aklıma düşüveren şiirler gibi
Hasretler biriktiriyorum içimde
Sümbül sızılı nehirler gibi
Aksu olup akıyorum
Maraş'a gözüm gibi bakıyorum

Bir şey var beni Maraş'a benzeten
Ruhu canımı Maraş'la bezeten
Bir şey var biliyorum
Göklerinde dua taşıyan güvercinlerin
Kanatlarında öyle sevdalı
Git gide Maraş'a benziyorum

Edebiyatın İyileştirici Gücü

| M. ENES ANLAMAZ

Ahmet Sarı'nın *Edebiyatın İyileştirici Gücü*, *Edebiyat-Terapi Bağlamında Düşünceler* kitabı, Brigget Boothe, Reinhart Baumgart ve F. Scott Fitzgerald'dan yazma eylemine dair yapılmış üç alıntıyla başlıyor. *"Dixi et salvavi animam meam yani Söyledim ve ruhumu kurtardım."* Sözüyle de son buluyor.

Bu başlangıç ve bitiş arasında ise söyleyerek, yazarak ve okuyarak insanın kendisini nasıl sağalttığını, çeşitli örneklerle okura aktarıyor Ahmet Sarı.

Doksan iki yazıdan oluşan *Edebiyatın İyileştirici Gücü*'nde Ahmet Sarı, günümüzde insanların diktatörlerinin çabuk dağılmasını da göz önüne alarak fragmental yazım tarzını benimsemiş. Böylece ele alınan konu, -uzun metinlerin aksine- sindirilmesi

ve içselleştirilmesi kolay hale getirilmiş. Yazılar, yetmişinci yazı dışında başlıklar halinde değil de Roma rakamlarıyla verilmiş. Sarı, yalnızca bu yazıda *"Serin Çimlerde Yalınayak Yürümenin Ferahlığı"* başlığını kullanmayı tercih etmiş. Kitap, edebiyat-terapi literatüründen yansıyan düşünceler veya edebiyat terapiye dair kısmi bir bibliyografik çalışma izlenimi de vermektedir.

Sarı, edebiyatın sağaltıcı gücünün örneklerini vermeye Kafka ile başlar. Kafka'nın hastalığının arttığı dönemlerde oyuncak bebeğini kaybeden bir küçük kıza, bu oyuncak bebeğin ağzından yazdığı mektuplar ile hem kendisini hem de küçük kıza teselli edışı anlatılır. Kafka'nın bu yazıları yazarken ki disiplininin önemli metinlerini yazarken olduğundan farklı olmadığını Dora Diamant aktarmaktadır. Böylece Kafka, yazı yoluyla kendisini sağaltırken, küçük kızın da bu yazılarla teselli bulmasının imkânını vermiştir. Sarı bu durumu şöyle ifade etmiş: *"Kafka'nın, kız çocuğunun yitirdiği bebeğin ağzından ona yazdığı mektupların kız çocuğunun acısını, elemi, üzüntüsünü kaybettirmesinin yanında Kafka'nın hastalığının bu ölümcül aşamasında kendine de iyi geldiğini söyleyebiliriz."* (s.8-9) Böylelikle kurmaca hem yazamı hem de okuyanı sağaltan bir atmosfer oluşturur.

Yazmanın ve okumanın sağaltıcı yönünün ortaya çıkması için elbette insanın kendisiyle baş başa kalması gerektiği de kitapta ifade edilmektedir. *"Kendiyle baş başa kalmak, ruhunu dinle/ndir/mek, ancak gürültüsüz ve sakin bir yerde mümkündür."* (s.19) Günlük yaşantımızdaki deneyimlere dayanarak bu ifadeye eklenilebilecek olan şey *"Tanıdık gürültülerden uzakta."* ifadesidir. İnsan elbette tanıdık olmayan gürültülerin arasında da bir nebze kendisiyle baş başa kalabilir.

"Boğulmamaya çalışan birinin durmadan kulaç atması,

ellerini kollarını hareket ettirmesi durumu olarak yazmak.” (s.20) Bir taraftan da bu nevroitik ahvalin giderilmesi için gereklidir.

Yazmanın iyileştirici gücüne sığınanların diğer taraftan da yazamamak gibi bir problemi de olabilir. Çünkü yazmak ve bununla birlikte sağalmak, feragat gerektiren de bir süreçtir. “*Yazmaya oturmuş ve zihnindeki bir türlü kâğıda dökememiş yazarların ya da insanların sıkıntısı yüzlerinden bellidir.*” (s.30) Bu süreci yaşamayı göze alamayan da bir taraftan hakiki bir yazar olmakta güçlük çekecektir.

Çünkü “*Herkes yazmayı bilebilir, ama yazmaya sabrı olmayan, yazıyla uzun bir illiyet içine girmek istemeyen insan sayısı çoktur. Yazarlık biraz sabır işidir. Yalnızlık sevilir. Uzun süre evimizde yazma derdinden gönüllü mahpusunuzdur.*” (s.31)

Sarı, kitapta birçok yazarın, yazının iyileştirici gücünden nasıl istifade ettiğiyle ilgili örnekler de vermiştir. Kafka, Bernhard, Hölderlin, Robert Walser, Stefan Zweig bunlardan birkaçı. Bununla beraber edebiyat-terapi ilişkisine dair literatürde de nelerin olduğu aktarılmıştır. Özellikle Mine Özgüzel’in *Edebiyat Terapi: Yoksunluktan Varoluşa* kitabından önemli alıntılarda ve örneklemelerde bulunulmuş. Bunlar dışında Sarı, Kur’an’ın şifa verici tarafından, edebiyatın terapi yanıyla psikanalizdeki yerinden, felsefe, şiir, sanat, sinema terapilerinden de söz etmiştir. Bibliyoterapinin yalnızca roman terapisinden meydana gelmediği böylece ifade edilmiştir. Ancak tüm bu terapi biçimlerinde verilen örneklerin yoğun olarak Batı edebiyatından verilmesi, gözlerimizin bu coğrafya ve çevresinde hangi örneklerin görüldüğünü merak etmemize de sebebiyet vermiştir.

Yazmak her ne kadar iyileştirici ise, okumak da aynı şekilde iyileştiricidir. Yaşamın akıntısında çırpınan insanların kaçış noktalarıdır yazmak ve okumak. “*Kurmacanın göğü altında yaşamak apayrı bir yaşantıdır. O yaşantı ancak kitabın arka kapağı kapandığında nihayete erer.*” (s.60) Ve hatta kurmacanın göğü kitabın arka kapağı kapandıktan bir süre sonraya kadar da insanın üzerinden gitmeyebilir.

Metinlerin etkileyici ve iyileştirici yönü, gerçeklik göğünün de ışıldamasına imkân verebilir.

Yalnızca kurmacada değil, felsefi alanda da Antikite’den beri insanı teselli etmeye yönelik yazılar yazıldığı bilinmektedir. “*Gündelik hayatta bize acı veren durumlardan, çıkmazlarımızdan, şüpheye düştüğümüz ve içinden çıkamayacağımız dilemmalardan felsefe yoluyla kurtulma imkânı bulabiliriz.*” (s.62) Bittabi felsefe bu iyileştirici tarafının zıddı yönünde de işlev görebilir.

Yazmak ve okumak, Japonların kırık eşyaları altınla onarma sanatı olan Kintsugi gibidir. Dağılmış hakikati, bilinci ve benliği yeniden toparlamak için sağalmak gerektiğinden, yazmak ve okumak bu sağaltımın sağlanmasında başat rol üstlenmektedir.

Ahmet Sarı, işte bu çalışmasında, sözü edilen sağaltımın örneklerini ve nasıl gerçekleştiğini, kimi zaman kurmacanın içinden kimi zaman da akademik zeminden bizlere aktarmaya çalışır.

İnsan Niçin Yazar?

| SELVİGÜL KANDOĞMUŞ ŞAHİN

“İnsan niçin yazar?” sorusunu cevaplandırmadan önce, “*insan niçin okur?*” Ve asıl soru “*insan niçin yazar?*” sorularını cevaplandırmak gerektiğini düşünüyorum.

“Her türlü iman ve inanç şu soruya karşılık vermelidir: “Dünyada yalnızca insanların nazarında değil, sadece ve sadece beni yaratan, bu dünyaya gönderen o sonsuzluk sahibine karşı nasıl yaşamam gerekir?” Bu soruyu sorup cevabını da hazırlamak ve ona göre hareket etmek gerekir.” (İman Vicdan ve Dua, s. 23) diyerek Tolstoy “İman Vicdan ve Dua” kitabında anlamlı bir soru ile okuru sarsar âdeta.

Yazmak istidadı Allah’ın bazı insanlara verdiği bir yetenek. Bu yetenek kişinin belli yaşa ve olgunluğa geldiğinde kendisi tarafından veya ailesi, öğretmenleri, çevresi tarafından keşfedilince yazmaya azmettirilir ve bu şekilde yazı yolculuğu da başlamış olur.

Benim yazı yolculuğum bu şekilde başladı diyebilirim. Çocukluk yıllarımdan itibaren iyi bir okurdum. Okumak beni yazının kıyalarına getirdi. Ve nihayetinde öğretmenlerim benim yazıya olan istidadımı keşfedince beni yönlendirmeye çalıştılar. Bu resim alanında da böyle oldu. Resim öğretmenim benden her zaman ümitliydi. Bir gün önemli bir resim sanatçısı olacağımı düşünür beni yüreklendirirdi lise yıllarında. Şimdi de öyle düşünüyorum ki bu benim için oysa ulaşılmaz bir hayaldi.

Gençlik yıllarımda arayışlarımın ayyuka çıktığı zamanlarda, metafizik ürpertilerle sarsıldığımda âdeta kendimden kaçışlarımın olduğu zamanlar vardı.

“Bir insanın kendinden kaçarak yaşadığı çok sık görülür; ama bu üstündeki pek az kafa yorulan bir olgudur. Ken-

disiyle karşılaşmamak için nereye gidebilir insan? Koşar, gene koşar, kaçar, umutsuzdur ve hep kendisini bulmamaya çalışır. Kendisini kendisinden kurtarmak ve benliğinin farkında olmadan hayatını düşleyebilmek için kendisini dünyaya ve yarılsamanın hayaline koyuverir. İntihar edenlerin kim bilir kaç tanesi bunu ağır gelen bir hayattan değil de kendilerinden kurtulmak için yapar!” (Unamuno, Günlükler, s. 35)

Benim de kaçışlarım tıpkı yazarın bahsettiği gibi, kendimden kaçmak; kendi gerçeğimden uzaklaşarak aslında beni huzura, bilgeliğe, erdeme ve soylu bir yaşantıya doğru çeken inanmanın sularına doğru yaklaştıran sorgulamalarımın uzaklaşmaya çalışmaktı gençliğimin ilk yıllarında yaşadığım...

Nihayetinde bu durum nice çeldiricinin daima önüne çıkması, düşünsel ve kalbi arayışlarımla çıktığım hikmet yolculuklarında bir iğva olarak önümü kesmesiyle, harekete geçme noktasında, devamlı erteleme durumu da yaşıyordum... Dünyanın geçici hevesleriyle tüm düşünsel sınırlar, baş edemediğim fikrî sancılar, şeytani bir güç olarak tüm ayartıcılar, varoluşsal arayışlarımın önüne güçlü bir set oluşturuyorlardı.

“Kaçarak yaşayan bahtsız ruhlar! Nerede huzur bulacaklar?” diye soran Miguel de Unamuno (Günlükler, s: 36) gibi ben de, yaşadığım hayat yolculuğunda, arayışlarımla nice buhranlı zamanların, ağulananmış anlarında, tutduğum ayetlerden bir ayetle bu sorgulamayı yapıyordum.

“Kalpler ancak Allah’ı anmakla huzur bulur.” (Ra’d, 28)

Yüce Kitap’ın ayetlerinden beni sarsan bir ayetle karşı karşıyaydım işte. Ruhumda deveren eden sancılı halin yatışması, ancak ve ancak iman ile gönülden teslimiyetle mümkün olduğunu anlamaya başladığım zamanlar, kendime de yürüdüğüm ve kendimle yüzleştiğim zamanlardı aslında.

Öncelikle tüm okumalarımı niçin yaptığımı düşünme durağında idim. Çünkü hemen *Kitap’ın* başında;

İnsan niçin yazar sorusu, insan niçin yaşar’dan sonradır.

“Yaratan Rabbinin adıyla oku!” (Alak Suresi) diye anlamlı sesleniş yüreğime doğru akıyor, beni neyi niçin okumam gerektiği noktasında âdeta sarsıyordu.

Okumalıydım evet, yazmadan önce, hatta yaşamadan önce okumalıydım. Erdemli, soylu, hikmet duraklarında soluklanmak ve yaşamsal anlamda onurlu bir duruşu yakalamak için, bilmem ve bulmak için okumalıydım. Biliyordum ki okumak kolay değildir, türlü türlü okumalar vardı yaşadığım zorlu hayatta.

Okumam gereken insanlar vardı. Biliyordum artık, okumam gereken bir hayat, tabiat, tabiattaki çiçekler, kuşlar, gürül gürül akan sular, gökyüzünde par par yanan yıldızlar, Allah’ın ayetlerinden bir ayet olarak rotasını hiçbir zaman şaşırmayan güneş ve ay vardı. Ki onlar en sadık en inanamış Müslümanlar olarak benim de örneklerimdi.

Onlar hiçbir zaman doğmayacağız diye isyan ederek vakitlerini şaşırılmamışlardı. Gece olduğunda dünyanın hizmetine girerdi ay, en iyi Müslümanlardan olarak.

Sonra güneş doğardı insanlığın ve yaşlı dünyanın üzerine en sadık ve en çalışkan bir Müslüman olarak.

Tüm bu okumalarımı yaparken öncelikle kendimi okumalıydım. Okuma durağının başında içsel bir yolculuğa çıkarak, kendimin içine, kalbi sancılarının odağına doğru kıldan ince kılıçtan keskince bir yola revân olmalıydım...

Yüreğimde inşirahlar, mucizevi bir sarsılmayla bir yolculuğa çıkıyordum. Yazmak değil, okumak değil, şimdi yaşamak zamanı idi.

“Eğer inanmayı başarıyorsam, imanın hakikatine dair başka bir kavramın ne faydası var? Bu bir mucize olacaktır; gerçek bir mucize, imanın hakikatimin şehadeti olacaktır.” (Gününlükler, s.14, Unamuno)

Yazarın da bahsettiği bu mucize, gerçek mucize aşk gibi, sevda gibi iman ettiğim, Rabbimi bilmeye çalıştığım, yürüyeceğim yolların bir bir önüme açıldığı zamanlarda ve ben, o yollara revan olduğumda gerçekleşmişti işte. Tıpkı Efendimiz gibi, Rabbim O’na sesleniyordu hani;

“O seni yetim bulup da barındırmadı mı?
Seni yolunu kaybetmiş olarak bulup da yola iletmedi mi?
Seni fakir bulup zenginleştirmede mi?”
(Duha Suresi, 6-7-8)

Ben de yetimlerden bir yetimdim işte. Rabbim beni muhatap almış bana imanı sevdirmiş yollar açmıştı. Şimdi en iyi Müslümanlara bakarak nasıl yaşayacağımı içselleştirerek, dosdoğru yol üzere, sırat-ı müstakim üzere yürümeye çalışacaktım. Okumalar yapmak kolay olmuyordu elbet. Emek istiyordu, derinlikli anlar istiyordu ve gece gündüz büyük fedakârlıklar istiyordu. Hasılıkelam iyi okumalar yapmak sizden ömrünüzün berceste zamanlarını istiyordu.

“İnsan, iyi yaşayabilmek için yapmaya ve yapmamaya mecbur olduğu şeyi bilmelidir. Bunu bilmek için iman ve inanç gereklidir.” (İman Vicdan ve Dua, s. 15) diyor Tolstoy. Ben de neyi niçin yapmamam gerektiğini anladığım zamanlarda, imanın beni bir aşk gibi sarıp kuşattığı o mucizevi dönemlerde artık yazıyla da muhataptım. İşte o zaman ben; “ne için yazıyorum?” veya “ne için yaşıyorum?” sorusunu sormam gereken bir sorumluluk bilincini de kuşanma zamanlarının ilk demlerindeydim belki de...

“Nûn. (Ey Muhammed) Andolsun kaleme ve satır satır yazdıklarına ki, sen Rabbinin nimeti sayesinde, bir deli değilsin.” (Kalem Suresi)

Sonra, kaleme, satır satır yazan kaleme yemin eden Rabbim sesleniyordu *Kıtaf*’tan. Bu beni sarsmaya yetmişti aslında. Hem Rehber olan, hakikate taşıyan o *Yüce Kıtaf*’ta, “*Kalem Suresi*” diye bir özel sure de vardı.

Kalemi elime aldığımda, “*Kalemi yonttum. Yonttuktan sonra tuttum öptüm. Yazmasam deli olacaktım*” diyen Sait Faik’in anlamlı ifadelerinden daha öte, daha aşkın bir boyutta kalemlerle muhataplığım söz konusu idi. Bunu anlayabilmem için belki de yılların geçmesi gerekiyordu. Varoluşsal bir duyarlılıkla, metafizik sarsılmalarla yaklaştığım yazı eylemi artık benim için sorumluluk bilinciyle bu yola revan olmam gerektiğini de duyumsatıyordu. Mezkûr ayet kaleme yemin eden bir *Yaratıcı*’nın şahitliğinde yazdığımı duyumsatırken, aslında neyi niçin yazmam gerektiğinin de ipuçlarını veriyordu bana.

“İnsan ne için yazar?” sorusunun cevabını aramaya başladığımda aslında yazı yolculuğumun acemi dönemleriydi diyebilirim. Yazmak bir bakıma kendine yürümek, kendi derunundaki sancıları dindirmenin de bir devası gibi gelir. Ama bazen yazdığımız bir hikâye, bir öykü veya romanla da yaşamın damarlarından süzülüp gelmiş nice yaşanmışlığı da devşirirken bir taraftan da yaraları deşer, ifşa makamında sorgulamalarla nice sancılı zamanlara da yolculuklar yaparsınız.

Yazdıklarınız çoğu zaman şifa duraklarında, onarmak için, hayatın zorlu zamanlarına âdeta gizemli, estetik birer mektuplara da dönüşebilir. Zarf ve mazruf vardır artık. Yazı yüreğinizden sadır olan tüm arayışlara ve sancılara mazruf olmuştur... Artık zarfa değil de mazrufa bakma zamanı gelmiştir...

“Niçin yazıyorum?” sorusuna muhatap olmadan önce, “niçin yaşıyorum?” sorusunu cevaplamaya çalışarak, bu anlamlı muhataplığı akletmek gerekiyor nihayetinde...

“İnsanın imanı ve inancı ne kadar kuvvetli olursa onun hayatı da o kadar sağlam olur” diyor Tolstoy, (İman Vicdan ve Dua, s. 25) âdeta manifesto gibi.

Yazma yolculuğu da böyledir. Sağlam bir dünya görüşü ile yürüdüğünüz yazı yolculuğunuz sizi hakikate, hikmetli zamanların huzuruna ve yazının onaran şifa duraklarına taşıyacaktır.

Görür Gibi

| AHMET TEPE

Neden yaşamak? Anlatır o gözlerin
Bütün ruhumla ışıklandıracak
Suyun kenarında düşünmeliyim
Güliden kızıl nefesi, günün tuttuğu
O gözlerin ki kurtulmuş bir fırtınadan
Tatlı bir gece sokulur altına kalbimin
Duyguların tepişmeleri, günahın lekeleri...

Yazılmışa sabır ve bütün bütün yalnızlık
Beni doğuran dilim söyle ölecek miyim?
Yine sen Güneş'i uğurla kalbim, görür gibi
Zarafetli gelini, öğle güneşi sanki...

Nasıl bir tükenmedir gözlerin o ilk sersemliği?
Karışmalıyım bir akıntıya huzurun akşam sakinliğinde
Düşünüşümde ve her hatırlayışımda
Kulak vermeliyim yüreğine kitabın
Derinden derine bir kırık ses
Geride kalmış çok "özgeçmişim".

İzi kayıp zamanlar, duadan kim anlar?
Kim anlar gecikmiş bir gülümsemeden?
Elindeki resmi nereye asacağını şaşırır
Biraz düşüm, biraz yaşım
Üzüntüyle işlediğim günahlar
Deniz mavisi küskün aşklarım
Anlatır daha gençlik rüyalarımın kokularını
Böyle anlat böyle kal kısa gölgesiyle öğlenin
Böyle soluklanırım penceredeki kuş kadar.

Çok şey gördüm, ruhumu yağmalamış günlerden
Sıkıldım aklıma musallat bu unutmama derdinden
Duruşun ve geçişin fısıldadığı
Geçmiş güzel kokularıyla
Gül bahçesi semalardan çağırarak
Ve kadınlar sabırla ellerinde tuttuğu beklemeyi
Diz çöktüren ellerdeki soğuktan
Kalbinin yerini unutmuş mahkûmları
Gönül koymuş kekikleri
Gün içinde bir delikanlı
İçinde Rabbim sürekli bir mutlulukla
Bakar mavisine sabahın bir çalımla.

Abdurrahim Karakoç'un Şiirlerinde İmge

| RAMAZAN AVCI

Şiiri, “ölçülü kafiyeli söz söyleme” tanımından kurtarıp onu sanat hâline getiren öge imgedir. Sözlük anlamı “*Zihinde tasarlanan ve gerçekleşmesi özlenen şey, düş, hayal, hülya; duyu organlarının dıştan algıladığı bir nesnenin bilince yansıyan benzeri, hayal, imaj*” (TDK Türkçe Sözlük) olan imge, anlatılmak istenileni daha etkili ve hissedilebilir şekilde ifade etmek için onu çağrıştıran başka şeyler arasında bağlantı kurarak yeni biçimler tasarlamaktır.

Şairler; zengin, güçlü ve çok yönlü hayalde canlandırma (imgeleme) yetenekleri sayesinde, dış dünya-

daki varlıkları ve olayları, duygu ve düşüncelerini de katarak metafor (eğretileme, istiare), metonimi (mecazımürsel, düz değişmece), mecaz, teşhis, teşbih, hüsnütalil vb. yollarla daha farklı gösterir yani imgeleştirirler.

Türk şiirinde imge kavramı Batı edebiyatının da etkisiyle 1950 yılından itibaren yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bu tarihten sonra kimilerinin sanki yeni keşfedilmiş bir yıldız gibi sahiplendiği imge, gerçekte divan ve halk şiirinde de mevcuttur.

Divan şiirinde dar anlamda “mazmun” (divan şiirinin kendi dünyası içindeki bilinen hayal, inanış ve düşüncelerin beyit ya da beyitlerdeki dolaylı anlatımı) kelimesiyle karşılanan imge, özellikle sebkihindi akımında büyük önem kazanmış, usta şairler tarafından başarıyla kullanılmıştır. Fuzuli, Baki, Naili, Nedim, Şeyh Galip gibi alanlarında temayüz etmiş şairleri yüzyıllar ötesine taşıyan öge biçime ait tekniklerin yanı sıra mazmunların oluşturduğu imgeyi de başarıyla kullanmış olmalarıdır.

İmge, halk şiirinde de vardır. Halk şiirinde anlamın ve anlaşılabilirliğin ön planda tutulmasına rağmen çağımı aşabilen şairler tarafından halkın algı seviyesini aşmayacak ölçüde imgeler kullanılmıştır.

Yunus Emre, “*Yüce dağların başında / Salkım salkım olan bulut / Saçın çözüp benim için / Yaşın yaşın ağlar mısın?*” mısralarında oluşturduğu imgeyle doğaya âdeta yeni bir görüntü kazandırır. Karacaoğlan’ın, aşağıdaki dörtlükte aşkı anlatmak için kullandığı imge, bu şiirin günümüze kadar nasıl geldiği sorusuna cevap olabilecek özelliktedir.

“*Sabahın seheri gündün ileri / Ben kimi sevmişim senden ileri / Ziyaret olmuşsun kurban istersin / Kurban bulamadım candan ileri*”

Âşık Veysel’in “*Kara Toprak*” şiirinde geçen, “*Karnın yardım kazınayınan belinen / Yüzün yurttu tırnağınanelinen / Yine beni karşıladı gülünen / Benim sadık yârim kara topraktır.*” mısraları halk şiirinin imge oluşturmadaki gücünü ortaya koyan bir başka örnektir. Ancak, gerek divan şiirinde gerekse halk şiirinde kullanılan mazmunlar, zamanla klişeleşmiş mecazlar hâline dönüşmüş, şairler tekrara düşmüş, yeni mazmunları (bikr-i mazmun) üretememiş ve kendilerini yenileyememişlerdir. Bundan dolayı da divan şiiri Tanzimat Döneminden sonra ömrünü tamamlamıştır. Halk şiiri ise divan şiiri gibi dar ve entelektüel bir kitleye değil de çok daha geniş bir halk kitlesine hitap ettiği ve halkın dilini kullandığı için geleneğini günümüze kadar sürdürebilmiştir. Ancak sanayileşme ve teknolojik gelişmenin sonucu olarak köy (kırsal) ile şehir, halk ile aydın arasındaki kültürel uçurumun gittikçe kapandı-

ğı günümüzde halk şiirinin de kendini hem mazmun, hem söylem, hem de tema bakımından yenilemesi, çağın şartlarına göre modernleşerek gelişmesi kaçınılmazdır. Aksi hâlde divan şiirinin akıbetine uğraması mukadderdir. İşte tam da bu noktada halk şiiriyle modern şiiri kaynaştıran, iki geleneğin

arasında köprü vazifesi gören bir şaire ihtiyaç vardır. Abdurrahim Karakoç, böylesine tarihî bir misyonu üstlenerek adını Türk edebiyatı tarihine yazdıran bir şair, halk şiiri içinse taze bir kandır. Yahya Kemal Beyathı nasıl divan şiirini modern şiirle sentezlemişse Abdurrahim Karakoç da halk şiirini çağdaş şiirle sentezlemeyi başarabilmiş bir halk şairidir.

Abdurrahim Karakoç’u farklı kılan özellik nedir? Halk şiiri geleneğinde nasıl bir yenilik yapmıştır? O, halk şiirindeki yeniliği anlatımda, yani şiir dilinde gerçekleştirmiştir. Halk şiirini yüzeysel anlamın yansıtıldığı bir şiir olmaktan kurtarıp derin düşüncelerin işlendiği bir tür hâline getirmiştir. Tacettin Şimşek’in ifadesiyle Karakoç “*Geleneğin dünyasına imge taşıyan bir şair*” dir.

Abdurrahim Karakoç’un dillerden düşmeyen “*Mihriban*” şiirinde geçen, “*Lambada titreyen alev üşüyor / Aşk kâğıda yazılmıyor Mihriban*” mısralarındaki “*lambada alevin üşmesi*” imgesi, Türk şiirinde aşkı ve âşığı anlatan en güzel özgün imgelerden biridir. Gerçekte aralıklarla gücü azalıp çoğaldığı için lambanın alevi titrer.

Fakat şair bu olayı, aşkı yazmaya, tarif etmeye çalıştığı sırada bu niyetini sezen alevin, bu ağır görev karşısında heyecandan, korkudan titremeye, üşümeye başladığı, şeklinde farklı bir çağrışımla

ele alıyor. “alev”le ona zıt olan “üşümek” eylemini bir arada kullanarak orijinal bir imge kuruyor.

Bu ifade, halkıyla- aydınıyla, köylüsü-kentlisiyle bütün insanımızın ortak beğenisine mazhar oluyor. Diğer şiiirlerindeki bu tarz imgeleriyle Karakoç, halk şiiiriyle aydın şiiirini birbirine yaklaştırma görevini başarıyla yerine getirmiştir. Daha da önemlisi Abdurrahim Karakoç, halk şiiirini manzumedan şiire taşıyan bir şairdir.

Abdurrahim Karakoç’un imge anlayışı ve imgeyi kullanma tarzı gerçeküstücülerden ve bu akımın temsilcileri olan İkinci Yeniciler ve takipçilerinden farklıdır. Gerçeküstücüler, “Sanatta mutlak başkaldırıyı bir dogma haline getirmişler; hayal gücünü ve gerçekleştirme yeteneğini frenlediği gerekçesiyle, şiiirdeki alışılmış bütün kuralları reddetmişlerdir. İmgede, aralarında mantıksal bir ilişki bulunmayan iki gerçeğin rastlantısal yaklaşmasından ortaya çıkan bir güzellik aramışlardır.

Şiiirsel imgenin ve güzelliğin temeli olarak gördükleri bu arayış, birbirinden uzak iki gerçeğin bir araya getirilmesiyle, alışlagelmiş çağrışım mekanizmasını ortadan kaldırmayı amaçlamıştır. Bunun için de, geleneksel imge yapısının ve dildeki sözdiziminin bozulması gerekmiştir.”¹

Fakat Abdurrahim Karakoç, mesajı olan bir şairdir ve mesajını şiiir dilinin imkânlarını kullanarak, imgeyi amaç değil araç olarak kullanmak suretiyle ifade etmeyi amaçlar. Entelektüel azınlığa değil daha geniş bir kesime hitap edebilmenin, “herkesin anlayacağı şiiiri” yazmanın peşinde olan, dolayısıyla imgelerini dizginleyen bir şairdir. Bir söyleşide “*Belirli bir kitleye hitap etmek gerek bence. Alt kültür- üst kültür filan değil, herkese birden. Yani şu tarlaya yağmur yağsın da şu tarlaya yağmasın demek olmuyor. Yazdıklarımı bir profesör de anlıyor, severek okuyor. Bir çoban da severek okuyor. Budur işte şiiir. Bazıları yazıyor profesörler anlasın, sırf edebiyatçılar anlasın diyor. Ben bunu uygun bulmuyorum. Herkes anlamalı.*” demektedir. Geniş bir kesime hitap eden şiiir dilini oluşturabilmek... Bu arayış gerçeküstücülerin yapmak istediklerinden daha zor olsa gerek. Bu-

gün için bir şairin hayal edebileceği en geniş bir kesim tarafından zevkle okunması, Karakoç’un bu davadaki başarısını göstermektedir. Peki, yüzlerce, binlerce şair arasından Abdurrahim Karakoç’u daha özel kılan nedir. Elbette örnek kişiliği ve kaynağını milletinden, kültüründen alan kutlu davası önemli bir etkidir. Fakat Bayram Bilge Tokel’in ifadesiyle “*Toplumcu şairleri değerli kılan şey onların bir davanın sözcüsü olmaları değil, davalarının dillendirmelerindeki başarılarıdır. Mehmet Akif Ersoy, Necip Fazıl, Nazım Hikmet gibi.*”

Abdurrahim Karakoç, bir mülakatında, “*Havalandacak yeni üsler, mesajlar, yüklü yeni sesler, temler ve estetik ölçüler gerek. Yüksekten dökülen bir su değil, yükseklikleri, çok ötelere kucaklayan bir derin su olmak gerek artık. Zaman geçiyor, şartlar değişiyor, idrak de değişiyor.*” ifadesini kullanıyor. Özellikle, “*yüksekten dökülen su değil, yükseklikleri, çok ötelere kucaklayan bir derin su olmak*” ifadesi ahlında şiiirin anlatmaktan öte sezdirme işleviyle ilgilidir. Sanatta sezdirme, çağrışım yapmak imge yardımıyla gerçekleşir. Abdurrahim Karakoç’un şiiir kapısı imgeye açıktır. İngenin mutlaka bulunması gerektiğine inanmaktadır. Fakat bir şartı vardır:

Şiiiri imgeye boğmamak, ölçülü olmak kaydıyla. Bu konudaki düşüncesini “*Şiiiri imgelere boğmak da doğru değil ama olacak içinde. ‘Latifeler şakalar nasıl olsun ya Resulallah diyorlar’ Peygamber Efendimize. ‘Yemekteki tuz gibi olsun’ diyor. Ölçüye bakan siz, fazla tuzlu da rahatsız eder insanı, tuzsuz da. Şiiirde de öyle. Sembollere imgelere falan boğmayacaksın şiiiri. Ama onsuz da olmayacak, yeteri kadar. Ölçüsüyle olacak her şey. Kararımda olursa güzeldir.*” ifadeleriyle dile getirmektedir.

Abdurrahim Karakoç, 12 Eylül 1980 ile 1990 yılları arasında yazdığı eserlerinde öncelilere göre daha içe dönük şiiirlere yönelir.

Bunda 12 Eylül öncesindeki terörün ve şiddetli ideolojik çatışmaların azalmasının etkili olduğunu söylemek mümkündür. Karakoç bu dönemden

¹ Hulusi Geçgel, Arif Damar’ın Sanat Anlayışına Genel Bir Bakış, Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı, Bahar-Güz 2008, s.91-98.

sonra harekete dayalı şiirlerinden çok tefekküre dayalı şiirler yazmıştır. 1983 yılında yazmış olduğu “Suları Islatamadım” başlıklı kitabında şairin âdeta kendi iç sesini dinlediğini görürüz.

“Suları Islatamadım”da yer alan “Suların Hikâyesi” adlı müstakil dörtlük, Karakoç’un şiirde derinleşmesinin ve üslubundaki değişimin habercisi gibidir:

“Belemişler kaplara, uyutmuşlar suları / Vê sermişler iplere, kurutmuşlar suları / Dalmuşlar eğlencenin fıkırsız oyununa / Ya toprakta, ya gökte unutmuşlar suları”

Dörtlükte geçen su; kaplara belenmiş, uyutulmuş, iplere serilerek kurutulmuş ve unutulmuştur. Su nedir, neyi simgelemektedir? “su”, mizaçtır, yumuşaktır, yaşam kaynağıdır. Dörtlük her okur tarafından farklı şekilde yorumlanmaya açıktır.

Karakoç, su imgesini kitaba adını veren “Suları Islatamadım” adlı şiirde geliştiriyor: “Savaştaym elli yıldır / Ömrüm geçti boşalt, doldur / Anlamadım, bu ne haldir / Bir gün silah çatamadım / Suları ıslatamadım”.

Elbette önemli olan okurun anlamlandırmasıdır. Ancak insan, şairin su kelimesiyle neyi anlatmak istediğini de merak ediyor. Lisans tezimi (Halk Şairi Abdurrahim Karakoç Hayatı Sanatı ve Şiirleri) hazırlama sürecinde Abdurrahim Karakoç ile yaptığım mülakatta, su’yun neyi temsil ettiğini sormuştum. Bana şu cevabı vermişti:

“Burada su insandır. Bir yerde Hasan derim, bütün Türk milletini kasederim. Burada da insan olarak suyu aldım. Suları ıslatamamak, insanları istediğimiz şekle getirememek demektir.”²

Dörtlükte geçen savaş, silahla, kaba güçle yapılan

savaş değil kalemle, kelamla yapılan mücadeledir. Bir gün silah çatamamak, hiç dinlenememektir. Karakoç’un hayatı incelendiğinde bu mısralar daha iyi anlaşılacaktır.

“Suları Islatamadım” adlı şiirin tamamına metafor hâkimdir. İnsanın yaratılışına uygun olarak yaşamayı güvensizliği, kötülüğü ve korkuyu doğurmaktadır:

“Ekin ektilim başak yılan / Kuşandığım kuşak yılan / Yorgan akreþ, döşek yılan / Bir gün rahat yatamadım / Suları ıslatamadım”

Gaflet içindeki insanları uyandırmak için verdiği mücadeleyi “suları ıslatmak” imgesiyle dile getiren şair, mücadeleyle geçen yılların da muhasebesini yapmaktadır.

Abdurrahim Karakoç’un eserlerine verdiği isimler de başlı başına imgesel anlamlar taşır: “Suları Islatamadım”, “Beşinci Mevsim”, “Gökçekimi”, “Yasaklı Rüyalar”, “Akıl Karaya Vurdu”. Bu eserlerden biri de *Hasan’a Mektuplar*’dır. Bu başlıkla yazmış olduğu toplam 20 şiirde “Hasan”, vatandaşı, “köy” ise Türkiye’yi temsil etmektedir. Şair, düşüncelerini özgürce ifade edemediği dönemlerde bu şekilde sembol ifadelerle başvurmak zorunda kalmıştır.

Bu mektuplardaki mesajın arka planı olduğunu, “Mânâlar iplikten incedir amma / Kelimeler biraz kalınca Hasan” (Hasana Mektup 8) mısralarıyla dile getirir. Soyut kavramlar olan “mânâ” ve “kelime”nin, “ince” ve “kalın” gibi somut varlıklara ait sıfatlarla nitelendirilmesi somutlaştırma yoluyla imgenin oluşmasını sağlamaktadır.

Abdurrahim Karakoç, yaşadığı dönemin sosyal şartlarını imgesel anlatım ve ironik bir tavırla mısralaştırır: Demokrasinin yanlış uygulandığını “Derisini yüzdük demokrasinin”; vatandaşın yoksulluğunu “Fukaralık bağdaş kurdu hasra”; “Ekmek yalınayak kaçtı dağlara”; dönemin iyi yönetilmediğini “Bir gemiyede olduk forsa / Kaptanımız karborsa / Süürücüler yolda

² Ramazan Avcı, Halk Şairi Abdurrahim Karakoç, Hayatı, Sanatı ve Şiirleri, Atatürk Üniversitesi Lisans Tezi, 1986, Erzurum.

korsa / Bineklerde suç ararız.”; insanların şaşkınlığını, doğru ile yanlış ayırt edemez hâle geldiğini *“Işık gelen yere sıktık kurşumu”*; insanlardaki olumsuz değişimi *“Saz idik tambur olduk / Düz idik kambur olduk / Çelikten kalkan iken / Delindik kalbur olduk.”* (Olduk, Parmak İzi, 26); kültürel

benlikten uzaklaşıldığını *“Halaylar canhydı, türküler sıcak / Birisi sürgünde, birisi kaçak / Gözlerimiz kurşun, elimiz bıçak / Severken öldürdük güzellikleri”* (Güzellikler Katliamı) mısralarıyla dile getirir.

Abdurrahim Karakoç, kimi şiirlerinde alegorik anlatıma başvurur. Çıkarıcı, asalak insanları kargaya benzettiği *“Kargalar”* adlı şiirde bu insanlar üstü kapalı hicvedilir:

“Dağlarda akşama dört adım kala / Özgür” düşünceler girdi çuvala / Heybeden gölgeler döküldü göle / Pınarın gözünden çıktı kargalar” Bu dörtlükte “akşama dört adım kalmak” ifadesi alışılmamış bağdaştırma.

Zaman yerine ölçünün kullanılması pek alışılan bir imge değildir. Özgür düşüncenin korkudan ifade edilemeyişi, bu düşüncenin “çuvala girmesi”, şeklinde anlamlandırılmaktadır. Heybeden gölgelerin göle dökülmesi, ortalığın karışması, olumsuz bir durumun ortaya çıkmasıdır. Bu durumda da kargalar pınarın gözünden çıkarlar yani kendilerini her ortamda temize çıkartmasını bilirler. Karakoç’un, ölçü aracıyla zaman kavramını karşılayan bir başka şiiri de *“Tarihten Bir Yaprak”* başlıklı şiirdir.

“Halaya dizildi şişeler rafta / İstikbal pas tuttu oy ile of’ta / Yıl hadım, ay kısır, cılk çıktı hafta / Bir çorba döküldü üç karış önce.” Bu dörtlükte hayatın tembellekle geçirilmesi şişelerin rafta halaya dizilmesi şeklinde

imgıyla anlatılıyor. “oy ve of” çaresizliği temsil ediyor. İstikbalin pas tutması, geleceği olmayan bir hayatı simgeliyor. Yılın hadım, ayın kısır, haftanın cılk olması, zamanın verimsiz ve boş geçtiğini anlatıyor. Alegorik şiirdeki “üç karış” ifadesiyle hangi zamanın kastedildiği okurun zihnine bırakılmaktadır.

Abdurrahim Karakoç, haksızlığı ve liyakatsizliği anlatırken imgeleri tezat üzerine kuruyor:

“Tarihsiz hile var karada, akta / Hakkın sahipleri boğulur hakta / Ceylan akvaryumda, balık kavaakta / Akbabalar güle bağlı çözemem.” (Kabuktan İçe Her Şeyden Hiçe Doğru)

“Geceden Sabaha” adlı şiirinde bölücülükle çay (akarsu) arasında ilgi kuruyor. Burada çaya, araziyi bölmesi dolayısıyla bölücülük misyonu yükliyor:

Yalandan, riyadan kurulan düzeni de “kardan köprü, buzdan saray” olarak görüyor. “kurumak” ve “erimek” eylemleriyle umudunu ve kurtuluşu ifade ediyor:

Bölücülük dağıtan çay / Kurur erinde gecinde / Kardan köprü, buzdan saray / Erir erinde gecinde” “Geceden Sabaha).

Karakoç insanları tanıtırken zıtlıklardan yararlanarak imgeler oluşturur. Tezat sanatını başarıyla kullanır.

“Kimisi tavandan tabana çıkar / Çukurdan zirveye düşer kimisi” (İnsanlar) Gerçekte tavandan tabana inilir. Çukurdan da zirveye çıkılır. Karakoç, liyakatli insanların makamdan düşmesini itibar, liyakatsiz insanların makama yükselmesini itibarsızlık olarak ifade ediyor. Abdurrahim Karakoç, mutlu azınlığın değil, mutsuz çoğunluğun sesi olmayı seçmiştir.

Bundan dolayıdır ki şiirlerinde karamsarlık, olumsuzluk, mutsuzluk, umutsuzluk ağır basmaktadır. Abdurrahim Karakoç, yalnızca Türkiye değil, Türk dünyasındaki bütün Türklerin sorunlarıyla dertlenen bir dava şairidir. Türkiye’nin dışında yaşayan, özgürlükleri kısıtlanmış soydaşlarının

durumunu ve bu durum karşısındaki hislerini, bağırarak, slogan atarak değil, vicdanlara hitap edecek bir dille dile getiriyor ve imgelerden istifade ediyor.

“Bilir misin gardaş Türk illerinde /Havada yıldızlar, dağda kar üşür /Tutsak soydaşların türkülerinde /Dört mevsim ötede bir bahar üşür. (Üşüyenler) Şair, soydaşlarının çektikleri sıkıntıları “üşümek” eylemiyle imgeleştirir.

Bu eylem hem şairin iç dünyasını yansıtması, hem doğanın kişileştirilerek şairin duygularına ortak edilmesi, hem de “kar”ın üşümesi gibi sıra dışı bağdaştırmaya başvuru olarak anlatımın zenginleştirilmesi bakımından imgesel özellikler taşımaktadır. Tutsak soydaşların türkülerinde ağıtlar vardır. Özgürlükleri ellerinden alınmıştır. Bahara özgürlük, üşümek filine acı, çile anlamları yüklenmiştir.

“Kara Haber” adlı şiirindeki *“Ellerin yurdunda çiçek açarken/Bizim İl’e kar geliyor gardaşım.”* dizeleriyle de yine çiçek ve kar metaforunu kullanır. Çiçek baharı, bahar huzuru, refahı, mutluluğu çağırıyor. Kar ise kışı, sıkıntıyı, mutsuzluğu.

Abdurrahim Karakoç, sosyal konulardan uzaklaşarak kendi içini dinlediği ve bireysel konuları işlediği şiirlerinde imgeye daha çok yer vermektedir:

“Aşk” dedin, bağırma soktun bıçağı / Akan kanım göl olmadan tükenmez / Sevda kokan bu yaranın çiçeği / Petek petek bal olmadan tükenmez” (Bereket).

Aşkın bıçağı benzetildiği şiirde, aşkın ıstırabı akan kan ile ifade ediliyor. Aşkın meydana getirdiği sıkıntı yaraya, sevda kokulu bir çiçeğe benzetiliyor. Ve bu çiçekten bal oluşuyor.

Yani şair, bağırma sokulan aşk bıçağının verdiği ıstıraptan büyük bir zevk aldığını ifade ediyor. Böylece metaforlar mısralarda girift anlamlar oluşturuyor. Karakoç, aşkın psikolojik durumunu daha önce kullanılmamış imgelerle ifade ediyor:

“Gönül tezhâhımda şiir dokudum /İplik iplik nakışında sen varsın/ Aşk yolunun kanununu okudum/ Madde madde yokuşunda sen varsın” (Sen Varsın) dördüncüde

şiiirler gönül tezgâhında dokunuluyor. Şiirin her kelimesi iplik ipliknakışa benzetiliyor. Aşk, kendine mahsus kanunları olan bir yoldur. Bu kanunun her maddesinde şairin sevdiği vardır.

“Ardıçlar sabırda, çamlar zikirde / Laleler boynunu eğmiş fikirde / Yağmur şifa serper, otlar şükürde /Sevgimizi ektiğimiz dağlar oy”

Ardıç, zor iklim şartlarında yaşar. Şair onu sabır simgesi olarak algılıyor. Çamlar rüzgârdan dolayı aheste aheste sallanır.

Bu durum çamların zikir yapması olarak yorumlanıyor. Lalenin boynu eğiktir. Bu durumu tefekkür etmesine yorumluyor.

Yağmur yağdııkça otların ırgalanmasını otların sevinmesine ve şükretmesine bağlıyor. Karakoç’un hayatı ve ölümü yorumladığı aşığıdaki mısralar da özgün yorumlar içermektedir:

“Kilitsiz kapının ön eşğinde / Büküldüm iplikçe zaman içinde / Yoktan var olmanın son gediğinde /Dün bir daha doğdum, bir daha öldüm (Düşünceli Ölüm). Mezarın, kilitsiz kapının ön eşığı; zamanın iğ ve ömrün iplik olarak tasavvur edildiği dördlükte, ölümün yeni bir hayatın başlangıcı olduğu anlatılıyor.

Abdurrahim Karakoç’un, ölümü bir davet, hayatı bir yarışa benzettiği beyit de imgesel olduğu kadar vecizdir: *“Ölüm bizi çağırın sessizliğin sesidir/ Dünyadaki koşunun mezarda bitmesidir.”* (Geranlık II).

Yukarıda verdiğimiz örnekler de gösteriyor ki Abdurrahim Karakoç halk şiirimize kazandırdığı özgün imgelerle şiiri manzumeden şiire taşımış, halk şiirini çağın şartları içinde yeniden yorumlayarak kendi içinde derinleştirmiş; imgeyi amaç olarak değil araç olarak kullanarak geniş bir kesimin zevk ve algısına sunmuş, halk şiiri ile entelektüel şiir arasında köprü kurarak iki şiirin yaklaşmasını sağlayarak geniş kitleye seslenmeyi başarmış bir şairdir.

Edebiyat neyiz olur?

| ALİ SALI

İnsan bulunduğu çevre, içine doğduğu dil tarafından zihniyeti etkilenerek dünya hayatını devam ettiren bir varlık. Etkilenen bir varlık olarak bu iki unsur tarafından tahayyül gücü, hatta tahayyül istidadı payını alıyor. Tahayyülümüzün *neye* veya *nerelere* yöneleceğinin de bu etkilenmeden payını aldığı söylemek gerekir mi bilmiyorum. İçine doğulan dil her şeyden fazla olarak insanın düşünce faaliyetinin nasıl ve ne şekilde işleyeceğini etkilediği gibi aynı zamanda kelimelerle çizdiği veya çizeceği resimlerin de *neye* benzeceğinin en azından hududuna işaret ediyor.

Hayale hudut çizdiğimiziz sınırların. Hani “insan hayalinin sınırlarının enginliği ve hayal edebildiği müddetçe kendidir” dense yeridir! Topluluk içinde hayatını devam ettirebilen bir varlık olarak dıştan gelebilecek her neviden etkiye açık olmamız hayatın tabii seyrine uygun bir durum. İçinde bulunduğumuz muhitin de üzerimizde en fazla etki eden unsur olması kadar tabii bir şey yok. Edebiyat meraklısı bir muhitte bulunan kişi ile ticaretle meşgul ve ticaret meraklısı bir muhitte hayatını devam ettiren kişinin hayallerinin yöneleceği şeylerin haliyle farklı olacağını düşünüyorum. Edebiyat çevresinde yer alan kişi hikâyecilerden müteşekkil bir muhitte ise hayallerinin yöneleceği şey farklı, şairlerden müteşekkil bir muhit ise yine hayallerinin yöneleceği şey, farklı olacaktır. Fakat her halükârda edebiyatın verdiği tahayyül vasıtasıyla farklı da olsa en azından birbirine yakın olma ihtimalleri bu hayallerin ticaret muhitindekilerin hayalleri ile yakın olma ihtimalinden daha fazla olacaktır herhalde. Yine ticaret muhitinde yer alan kişi mesela finans/borsa sektörü muhiti içinde yer alıyorsa hayallerinin yöneleceği

şey mesela ihracat-ithalat sektörü veya bankacılık muhiti içinde yer alan kişinin hayallerinin yöneleceği şeyden farklı olacaktır. Ve tabii ki bu muhitlerin hangisinde bulunursa bulunsun iki farklı kişinin hayallerinin yöneleceği şey birbirine yakın veya birbirini andıran hayaller olacağı, ama edebiyat muhiti içinde yer alan kişinin hayallerine yakın olma ihtimalinin daha düşük olacağı söylenebilir. Tahayyül gücümüz, istidadımız dediğim ve içinde yer aldığı çevreden etkilenen şeyimiz biraz da bu.

Tabii bir de içine doğduğunuz lisan anlamında *dil* ile tahayyülün etkilenme hâli var dikkat çekilmesi gereken. Türkçe içine doğduk. Meramı-

mızı Türkçe izah ediyoruz. Edebiyat eserlerimizi Türkçe ile kaleme alıyoruz. Şiirimizi Türkçe kaleme alıyoruz ve Türkçe okuyup yazan bir kesimi muhatap alarak neşrediyoruz. Yazdığımız şiirlerle Türkçeyi kuruyoruz, Türkçeyi zenginleştiriyor veya fakirleştiriyoruz. Mesele Türkçe olduğu için tahayyülün tezyin eden ve zenginleştiren bir tahayyül olup olmadığı, tıkız ve kısırlaştırıcı, üstelik fakirleştirici bir tahayyül olup olmadığı da yine lisan anlamında *dil* olarak içinde bulunduğumuz muhitin diliyle bağlantılı olduğunu söylemek mümkün herhalde. Mesele Türkçe olunca dedik, çünkü Türkçe ne yazık ki 70-80 yıldır aramızda bir tefrika unsuru olarak iş görüyor. Özellikle de 27 Mayıs darbesinin ardından meydana gelen edebiyat muhitindeki ayrışmadan bu tarafa tam bir tefrika ve kavga unsuru hâlinde iş gördü. 27 Mayıs darbesinden sonra o güne kadar aynı dergilerde eserlerini yayımlayabilen şairler, hikâyeciler artık neredeyse aynı dergilerde bir araya gelemez oldular. Ayrışma dediğim bu. Bu ayrışma dilde de kendini göstermekte gecikmedi. Özellikle 60'lı ve 70'li yılların edebiyat hareketliliğini bir biçimde hafızasında muhafaza edenler varsa iki devlet teşkilatının sözünü ettiğimiz bu dil ayrışmasındaki etkisini hatırlayacaklardır: Türk Dil Kurumu ve TRT. Bu iki kurumun da tavrı üstten ve tahakkümcü bir üslup hâlinde çıkıyordu karşımıza. Ben mesela 70'li yıllardan TRT'de kullanılması yasak kelimeler ve mutlaka kullanılması gereken kelimeler ayrımının yapıldığını çok sarıh bir şekilde hatırlıyorum.

Türk Dil Kurumu'nun yayımlarına ve çıkardığı Türk Dili dergisine bugün bile erişmek mümkün, merak edenler bakıp söylediklerimizi teyit edecek malzemeyi tetkik edebilirler. Tefrikanın iki zıt tarafı vardı ki hâlen var: Bir tarafta yüzlerce yıllık bir hafızaya sahip kadim ve Müslüman Türkçemize sahip çıkmaya gayret edenler. Ki onlar kelimeye kelime, kitaba kitap, ihtiyaca ihtiyaç, şiire şiir, şaire şair demeyi tercih ediyorlardı. Diğer tarafta ise 1932'de Türk Dili Tet-

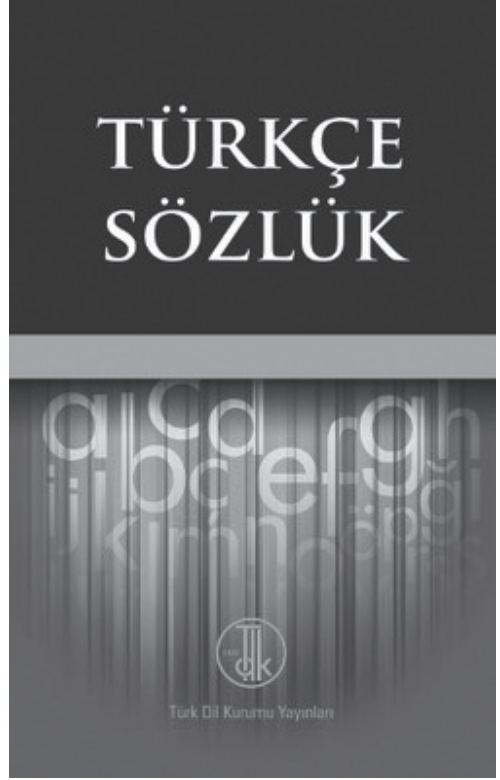
kik Cemiyeti'nin kurulmasıyla birlikte kadim ve Müslüman Türkçemizin âdeta hafızasını oluşturan kelimeleri Arapça-Farsça kökenli kelimeler diye tasfiye etmeye gayret edenler vardı. Tasfiye ettikleri kelimeler ise ne hikmetse hep dinî tedailer olan kelimelerdi. Müslüman kelimeleri tasfiye ederek aslında bir yerde dini, yani İslâm'ı tasfiye etmeye gayret ediyorlardı.

Hedefleri oydu bile diyebiliriz. Ki onlar kelimeye sözcük, kitaba betük, şiire yır, şaire yırlayıcı veya ozan demeyi tercih ediyorlardı. Bu amelîyelerini meşru hâle getirebilmek için de yaptıklarına, kullandıkları dile öz Türkçe gibi bir isim de verdiler! Bu arada ozan kelimesinin şair kelimesinin müteradifi/karşılığı olarak kullanılmasına rağmen farklı bir anlamının olduğunu hatırlatmakta fayda var. Ozan şairin karşılığı değildir. Ozanlık farklı bir *şeye* işaret eder. Tasnifte halk şiiri olarak adlandırılan, ama genel olarak türkü demeyi tercih ettiğimiz şiirleri söyleyen/yakan/havalandıran kişilere verilen ismin karşılığıdır ozan. Bir meslek, belki bir zanaatkârlıktır bile diyebiliriz ozan için. Anonim (belki la edrî de denebilir, tanınan bilinen isimlerin dışındakiler için) bir kişiliğe tekabül eder ozan kelimesi.

Meselemiz bu değil. Sadece bir hatırlatma yaptık. Bir de şunu hatırlatıp geçelim: 60'lı 70'li yıllarda (tabii ki daha sonraki yıllarda da) dildeki bu tefrikanın iki tarafı son zamanlarda yer değiştirmeye başladı! Kadim ve Müslüman Türkçemizin kelimelerine düşmanlık edip o kelimeleri tasfiye etmeye gayret edenler son yıllarda o kelimeleri kullanmaya başladılar. Hatta ağdalı diyebileceğimiz kelimelere bile müracaat edenler var eli kalem tutanlarında. Tabii ki kaleme aldıkları yazılarda o kelimelere müracaat edenler, söz konusu kelimelerin dinî tedailer için yapmıyorlar bu müracaatlarını. Karşılarında yer aldıkları tarafın öz Türkçeye fazla müracaat etmeleri üzerine sırf onlara benzememek için bile yapmış olma ihtimalleri var. Yani karşıtlıklarını devam ettiriyorlar!

Kısaca değinip geçtiğimiz bu meseleler Ketebe Yayınları arasında okur karşısına çıkan bir kitap dolayısıyla aklımıza geldi: *Hayal Gücünü Eğitmek*. Kitabın yazarı Kanadalı bir akademisyen olan *Northrop Frye*. Akademisyen olmasından ziyade edebiyat eleştirmenliği (münekkit mi demem gerekiyordu burada!) vasıtasıyla tanınıyor. Türkçeye bu kitaptan önce üç adet kitabı daha tercüme edildi. İkisi *İz Yayınları* arasında biri de *Ayrıntı Yayınları* arasında çıktı okur huzuruna.

Bana bunları düşündüren ve fehmetmeme vesile birçok cümlesi var Frye'nın. Mesela "(...) her anadilin, bütün gelişmiş ya da medeni ülkelerde, edebiyat adı verilen bir şeye dönüştüğünü görürsünüz." cümlesinden hareketle edebiyatın önemini öne çıkardığını düşünürsünüz, ama biraz yukarda edebiyatı önemsizleştirdiği zannedilen bir cümlesini hatırlayıverirsiniz: "*Edebiyatın gündeme getirdiği problemler hiçbir zaman çözülebileceğiniz türde problemler değildir.*" İki cümle arasında tenakuz varmış gibi görünmesine rağmen, öyle değil. Edebiyat bağlamında dile getirdiği "(...) ve bütün zor kelimeleri ve klasiklere atıfları araştırıp bulduktan ve imge ya da söyleyiş gibi kelimelerin ne anlama geldiğini öğrendikten sonra, bunu anlamak için yararlandığımız ya da yararlandığımızın söylendiği şey hayal gücünüzdür." cümlesi aslında aynı anlamı pekiştirmeye yarar. Hayal gücü dünyasıyla alakalı söylediği "*Hayal gücü dünyasında, tahayyül edilebilir şekilde olanaklı her şey vardır, ama aslında hiçbir şey gerçekleşmez. Eğer gerçekleşirse, hayal gücü dünyasından eylem dünyasına taşınacaktır.*" cümlesinin ardından biraz aşağıda "*Sanat ise gördüğümüz dünyayla değil, inşa ettiğimiz dünyayla başlar. Hayal gücünden yola çıkar, sonra gündelik deneyimle ilerler*" kanaatini dile getirir Frye ve aynı konu hakkında bir iki sayfa sonra "*Sanat 'ben bunu semedim'in 'bu benim tahayyül ettiğime benzemiyor'a döndüğü yerde başlar*" der. "*Basit olan husus edebiyatın insanın gördüğü dünyaya değil, inşa ettiği dünyaya ait olmasıdır; çevresine değil, evine barkına ait olmasıdır. Edebiyatın dünyası insanın dolaysız deneyiminin somut dünyasıdır. Şairler soyut fikirlerden ziyade imgelerden, nesnelere ve duyumlardan çok daha fazla*

yararlanırlar. (...) Ama edebiyat dilden yararlanırken zihinlerimizi onunla özdeşleştiren bir tarza başvurur. Çağrışımsal dilden yararlanmaya başladığımız anda, mecazlardan yararlanmaya başlarız" kanaatini bir tespit olarak dile getirir Frye.

Alıntılardaki öz Türkçe kelimeler benim kullanacağım kelimeler değil, ama bir yazardan nakil olduğu için kelimelerin hiçbirine dokunmadık. Bende herhangi bir karşılığı olmadığı için bazı kelimeleri sadece tahminle herhalde şu anlama geliyor diyerek fehmetmeye gayret ettim. Doğru anlayıp anlamadığım konusunda da emin değilim. Umarım doğru anlamışumdur, yoksa anladığımı zannettiğim anlamdan hareketle hayal gücü, hatta istidadı ile lisan anlamında dilin etkisi konusunda kurduğum bağlantının doğru olup olmadığının bir ehemmiyeti kalmıyor. Kitabı tercüme eden kişiyi tanımiyorum. Dil tavrı

bakımından hangi noktada duruyor onu da bilmiyorum, ama tercümede kullanılan bu dil benim gibiler için anlamayı ciddi olarak zorlaştıran bir dil.

Hem kitabın yazarının söylediklerinin bir kısmı hem de mütercimim dil tavrı hayal dünyasının hudutlarının zenginleştirilebileceği ve daraltılabileceği kanaatine götürdü beni. İçinde hayatımızı idame ettirdiğimiz muhit ve o muhitin dili bizim tahayyülümüzün zenginliğine veya fakirliğine etki eder. Tahayyülümüzü sınırlayabildiği gibi, tahayyülümüzün yöneldiği neye veya nerele- re yönelebileceğini belirleyen istidadımıza da hudut çizebilir. Çağrışımsal dilin bende herhangi bir karşılığı olmadığı için o iki kelimeyle anlatılmak istenen veya işaret edilen şey her ne ise işte onunla ilgili benim ima bile edebileceğim bir tahayyülüm olmadığı gibi, benim tahayyül istidadım bu noktada tıkanır!

Yazıyı Frye'dan yapacağımız alıntı ile hitama erdirelim:

“(...) edebiyat, şairi de alıp kendine mal eder. (...) bir insan olarak şair diğer insanlardan daha zeki ya da daha iyi biri değildir. Kelimeleri bir araya getirebilme gibi özel bir meziyeti vardır, ama bunun haricinde ilgimize mazhar olacak bir yanı olmaya- bilir. (...) Yazar ne seyredendir ne düş gören. Ede- biyat hayatı yansıtmaz, ama hayattan kaçtığını ya da el etek çektiğini de söyleyemeyiz: Edebiyat hayatı yutar. Ve hayal gücü her şeyi yutana kadar durmak nedir bilmez. (...) edebiyatın yol işaretleri hep aynı yöne, yani hiçbir şeyin insanın hayal gücünün dı- şında olmadığı bir dünyaya işaret etmeyi sürdürür. Hayal gücü yaşayan her şeyin düşmanı olan (...) zamani parçalayabiliyor olsa bile, bu her şey için geçerlidir.”

Edebiyat bizim neyiz mi oluyor? Neyi- miz olacak, hayal gücümüzü etkileyenimiz, hayal gücümüzü terbiye edenimiz oluyor.

Ulak Nerede

| ZEYNEP KARACA

Kansorejen bir madde içeriyor yaşamak
Nefes alışlarımızı ayrı dert
Gülüşümüzün mutluluğa denk gelmeyişi ayrı
Neye uzatsak elimizi
Yanan sobaya sürülmüş etkisi
Baca da yok artık evlerde
Dumanla açıklanmıyor bir şeyler
Başlamadığımız yolun sonuna
Ansızın geliyoruz
Öpmediğimiz yanaklardan
Utamıyoruz
Birlikte öğrenilebilecek şeyler de yok artık
Herkes bireysel gelişim peşinde
Online da olur birebir derslerle de
Her şeyden şikâyetin sonu da
En son kendine ağlamaktır
Belki bilsek nedir hakikat
Deniz kıyıları bizi kurtarır
Kimi ırmağın, kimi denizin, kimi okyanusun
Kıyısında
En korkulan da kendi kıyısında dolanan
Yine de yaşayalım görelim bakalım
Başlama sesini taşıyan ulak nerede

Evliya Çelebi'nin Hayatına Yön Veren Üç Rüya ve Üç Tavsiye

| SULTAN POLAT

Eski dünyanın en büyük medeniyet gezgininin daha yirmisine varmadan gördüğü rüyâ, herkesin mâlûmudur; Ahi Çelebi Camisi'nde Aşere-i Mübeşşere ile tevâfuk eder; Bilal Habeşi ile birlikte kamet getirir; peygamberimizin arkasında namaz kılar.

Okçuların Piri Sa'd bin Ebi Vakkas, Evliya'yı elinden tutup Hazret-i Peygamber'e takdim ettiğinde gerçekleşmiştir o meşhur şefâat yerine seyahat dileme hâdisesi...

Hem seyahat hem de şefâat ile müjdelenmiş; "Seyyah-ı âlem, Ferid-i Benî Âdem" olacağı söylenmiştir. Gezip gördüklerini yazmasını ilk tavsiye eden Ebi Vakkas'tır, dolayısıyla ilk vazîfe

mânâ âleminde verilmiştir. Belinden sadağını çıkarıp Evliya Çelebi'nin beline kuşatur.

"Yürü ok yay ile gaza eyle, Allah'ın koruması ve emniyetinde ol, müjde olsun sana bu mecliste ne kadar ruhlar ile görüşüp mübarek ellerini öptünse hepsini ziyâret etmek nasip olup dünya seyyahu ve insanların seçkini olursun, ama gezip dolaştığın memleketleri kaleleri, acayip ve garip eserleri, her beldenin övüleceklerini, sanatlarını, yiyecek ve içeceklerini, coğrafi durumlarını yazıp bir eser eyle ve benim silahımla amel edip dünya ve âhîret oğlum ol. Hak yolu elden koma, hîle ve kötülüklerden uzak dur, ekmek ve tuz hakkını gözet, sadık dost ol, yaramazlarla dost olma, iyilerden iyilik öğren,"¹ diyerek alnından öper.

Evliya tam o anda uyanır ve varlığını kuşatan huzurla, gördüğünün rüyâ mı gerçek mi olduğunu bir müddet anlayamaz.

Seyahatnâmesinin daha en başında bu rüyâyı anlatır. Bir ömrün son deminde hac yolculuğuna çıktığında ancak, Ebi Vakkas hazretlerinin türbesini ziyaret eder. “Yanmış çıranın fitilini vurup söndüren” okçuların pirinin türbesindeki âdete uyar; sadağımı kabrin sandukası altına koyar.

“...*tırkeşimi tekbirletip üç ok bırakıp Mısır fatihi Selim Han’ın bir elmas ok temrenin teberrüken alıp tırkeşime koyup dua ve senâ ile kuşandım.*”²

‘Takdir edilen olur’

İkinci tavsiye, rüyasını yorumlattığı Kasımpaşa Mevlevihanesi şeyhi İbrahim Efendi tarafından verilir;

“*On iki imamın elini öpmüşsün, dünyada himmetli olursun, Aşere-i Mübeşşere’nin ellerini öpmüşsün, cennete girersin, Dört Dost’un mübarek ellerini öpmüşsün, dünyada bütün padişahlarla sohbet etme şerefine erip has nedimleri olursun,...*” diye devam eder ve rüyâdaki tavsiyeye uymasını söyler; “*önce bizim İstanbulcağımızı yazmaya gayret edip elinden geleni sarf eyle, ‘Takdir edilen olur’ fetvasınca sana da takdir olan nasibin elbette gelir.*”³

Evliya Çelebi devamında şeyhin kendisine yedi cilt tarih kitabı hediye ettiğini yazarak sevincini dile getirir. Elindeki kitaplar bir hazine değerindedir.

Bir yandan kitapları, diğer yandan yaşadığı şehrin her köşesini okumaya başlar.

“Önce Yoldaş Sonra Yol”

Vatan bellediği İstanbul’da gezmedik, yazmadık tek karış bırakmamıştır. Sultan Murad Han’ın Bağdat gazasına uğurlanışını da kaleme alınca, seyahat tutkusu ruhunu iyice kuşatır. Gayrı İstanbul ona dar gelmektedir.

“*Belde-i Tayyibe içinde seyahat, ziyâret ve gezip görme arzumuz sona erip gece gündüz aşk ve şevkimiz Arz-ı*

mukaddese, cennet ülkesi Bağdat, Mekke, Medine, Mısır ve Şam taraflarına gitmeye bel bağladık.”⁴ satırlarıyla ifade eder. Ne ki rüyâ aleminde hacca davet edilmesine daha epey vakit vardır.

Birgün yine dertli dertli dolaşırken bir dostla dertleşmek ister ve “*...baba, anne ve kardeş kahrından nasıl kurtulup cihanı dolaşıp dünya seyyahı olabirim?*”⁵ diye kara kara düşünerek can dostu Okçuzâde Ahmet Çelebi’nin kapısını çalar.

Evsahibi, yol hazırlığındadır. Evliya’ya kendisiyle birlikte gitmesini teklif eder.

“*Gel seninle ‘Önce yoldaş, sonra yol’ sözüne uygun olarak, Bursa şehrini gezip dolaşıp kalbin aynasını gam pasından arındırıp hüznünlü gönlümüzü şenlendirelim.*”⁶

Evliya, ailesinden habersiz yirmi kişilik kabile ile Eminönü’ne varıp Mudanya’dan denize açılır. Ve böylece seyahatlerin ilki başlar.

Bursa’yı gezdiği süre boyunca gördüğü bütün güzellikleri kâğıda geçirir, eski taht merkezinin hakkını verir vermesine ya, bu gidişin bir de dönüşü vardır. 52 gün sonra ‘kederler içinde’ evine varıp anne babasının elini öpüp huzurlarında el bağladığında babasının “*Sefâ geldin Bursa seyyahı, sefâ geldin*”⁷ sözleriyle karşılanır.

Hayretler içindedir. Nereden bildiğini sorunca, babası da rüyâsında gördüğü cevabını verir.

Oğlunun, Emir Sultan hazretlerinin türbesinde ruhaniyetinden yardım dileyerek ağladığını görmüş, peşinden nice büyük evliya dahi araya girip izin vermesini ricâ etmiştir.

¹ Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnâmesi: İSTANBUL, 1. Kitap – 1. Cilt, Hazırlayanlar; Seyit Ali Kahraman – Yücel Dağlı, 6. Baskı, YKY, 2011, S. 5.

² Seyahatnâme, 9. Kitap, 2. Cilt, 1. Baskı, 2011, S. 563.

³ Seyahatnâme, 1. Kitap, 1. Cilt, S. 5.

⁴ Seyahatnâme, 2. Kitap, 1. Cilt, 3. Baskı, 2011, S. 2.

⁵ - ⁶ Seyahatnâme, S. 1 ve 2.

⁷ - ⁸ Seyahatnâme, S. 71 ve 72.

“Gel, seninle önce yoldaş, sonra yol olalım!”

Derviş Mehmet Zilli Efendi, evladını yanına oturtup ‘sol kulağına yapışıp nasihate başlar’;

*“Yürü ileri gözüm kalma geri. Alay bozma, tarla basma, dostların ayağına sarkma. Komadığın yere el uzatma. İki kişi söyleşirken dinleme, ekme ve tuz hakkını gözet...”*⁸

Babasının öğütleri aslında seyahat ve misâfirlik âdabını anlatır; dâvetsiz hiçbir yere gitmemesinden, ancak mecbur kalırsa dürüst ve güvenilir yerlere ayak basmasına, koğuculuk etmemesinden laf gezdirmemeye, ihânet etmemekten sır saklamaya kadar sayıp döker ve elbette ilimle meşgul olmasını da öğütler.

“Düşmana kalırsa kalsın, dosta muhtaç olma tek”

Babasının sözlerinden bellidir ki, oğlunun birkaç seyahatten sonra hevesini alıp İstanbul’da kendine bir hayat kurmayacağını anlamıştır. Bütün ömrünü yollarda geçireceğinin farkındadır. ‘Dünya yönünde öğüdüm odur ki’ diye başlar ve hem zarif hem tok gözlü olmasını, devlet adamları ve büyüklerden asla bir şey isteyip de kendini aşağılatmamasını, rıza lokmasına kanaat eylesini, ‘dünyalık akçeyi lokma ve hırka için saklayıp nâmerde muhtaç olmamasını’ tembihler.

Hizmetkârlara, gaddar ve hain düşmanlara karşı uyarır.

“Büyük velileri ziyaret et, bütün ziyaretgâhları, her diyarda olan ovaları, çölleri, yüce dağları ve taşları, ağaçları ve yöreleri özellikleriyle kaydet, havası ve suyunu, görmeye değer eserleri ve kalelerini, fatihleri, yapıncıları ve büyüklükleriyle yazıp Seyahatnâme adıyla bir kitap telif

*eyle. Sonun hayr olsun.”*⁹ dedikten sonra öğütlerini kulağına küpe eylemesi için ensesine bir ‘pehlivan sillesi vurarak’ kulağını bükür.

Evliya, sillenin sarsıntısından sersem olup gözleminin karardığını anlatır.

Peşinden babası bir heybe içinde 12 birbirinden değerli el yazması kitap ve 200 sikkeli küçük altın harcırah verir. Besbelli ki evvelden hazırlıklıdır.

Yarım asır sürecek seyahatler ve dünyanın en kapsamlı seyahatnâmesinin hikayesi, böylece iki rüya ve üç tavsiye ile başlar.

Evliya Çelebi Bize Ne Anlatır?

Seyyah-ı âlem ve nedim-î beni âdem Evliya-yı bî-riyâ; Osmanlı coğrafyasında Anadolu, Kafkaslar, Balkanlar, Suriye, Irak, Hicaz bölgesini, Kuzey Afrika’da Mısır’dan gayrı, Sudan ve Habeşistan’ı ve Avrupa’yı gezer dolaşır. Amerika’ya gitmeye de niyetlenir ya, deniz yolculuğunu pek sevmediği için tereddüttedir. Eh daha önce bindiği bir geminin battığı hatırlanırsa, hakkı da vardır.

Rüyâ âleminde verdiği sözü titizlikle yerine getirmiştir; sistematiği bugün bile takdire şayandır;

Tarihi bir girişle başlar. Yapıları, bânî ve mimarlarının adını da vererek anlatır.

- Efsâneleri nakleder. Fantastik hikâye ve macecaları, halk rivâyetlerini kayıt altına alır.
- Eyâlet defterlerinden; vâli, kadı, yeniçeri serdarı gibi yöneticileri not düşer.
- Yazılı kaynaklara da dayanarak bütün yol ve güzergâhları bildirir.
- Esnafı, köylüyü, çiftçiyi, folkloru, iklimi, yemekleri ve dahi yöreye özgü bütün kültür ve coğrafyayı sayıp döker.
- Şehir halkını ve ticareti ayrıntularıyla tasvir eder.

⁹ Seyahatnâme, S. 73.

• Halkın sağlığını, alışkanlıklarını, kıyâfetlerini, kullandıkları günlük eşyaları bildirir.

• Yakınlardaki kale ve hisarları, camiye, kiliseyi, hamamı, medreseyi, derviş tekkelerini, imâretlerini, bedesten ve çarşı pazarı tasvir eder.

Babasının tavsiyesine uyarak yalnız şehir, köy ve kasabaları değil, kırsal alanları ve elbette yolları da detaylarıyla târif etmiştir. Tavsiyesine ve Evliya'nın naklettiklerine bakıldığında babasının da bir hayli seyahat ettiği anlaşılır; Hac yolculuğu vesilesiyle Mekke ve Medine'yi ve elbette güzergâhı görmüştür. Ayrıca Kıbrıs ve Bağdat'a da gitmiştir.

Macaristan'a yapılan bir sefere katılmış, ihtimal Amsterdam ve İngiltere'de de bulunmuştur. Ancak Türkolog ve Evliya Çelebi Uzmanı Prof. Dr. Robert Danikoff, Derviş Mehmet Zallî Efendi'nin Amsterdam ve İngiltere seyahatlerine şüpheyle yaklaşır.

Danikoff ayrıca; *Dünya seyahat literatüründe, Evliya Çelebi Seyahatnamesi ölçüsünde büyük ve ayrıntılı bir başka eser bilinmez... Belki de dünya edebiyatının en*

uzun ve en ayrıntılı seyahat kitabıdır, demektedir.

Seyyahın Babası ve Hocasıyla Son Buluşması

İlkinin hakkını vermesinden ötürüdür belki de, neredeyse kırk yıl sonra bir rüyâ daha görür ki, ikinci rüyâsı pek az bilinir.

Mübarek Kadir gecesinde, Eyüp Sultan'da namazdadır. Babası Derviş Mehmet Zallî Efendi ile hocası Evliya Efendi de saf tutmuşlardır.

Her ikisi de şarkı ve garbı dolaştığını, artık sıranın Beytullah'a, Kâbe'i Muazzama'ya geldiğini söyler. Son yolculuğun vaktidir.

Hayat daha ilk seyahatine çıkmadan önce, İstanbul'dayken dilediği hac yolculuğunu bir ömürlük arayıştan sonra nasip etmiştir. Bu kez geri dönmeyecektir.

Biz de Seyyah-ı âlemin usulünce devam edip sırası geldiğinde anlatmak üzere şimdilik onun sözleriyle vedâ edelim;

Bâkî olasınız bâkî...

Kıbrıs'ta Bir Kahramanmaraşlı: Cahit Zarifoğlu

| ERTUĞRUL AYDIN

*“Akdeniz sahillerimizdeki su, Antalya, Karataş, Mersin, İskenderun önle-
rinden karadan koymak istiyor gibi açıklara doğru çekiliyor ve yüzeyi geriliyordu.”*
Cahit Zarifoğlu, Kıbrıs, 1975.

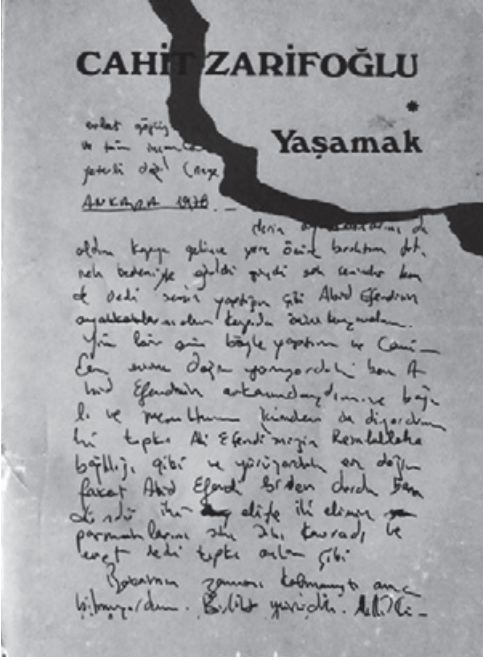

Cahit Zarifoğlu, 1975 yılında askerlik görevini yapmak için Kıbrıs'a gelmiştir. Askerlik dönemi, yedek subay rütbesiyle, 1973-1975 yılları arasında rastlayan Cahit Zarifoğlu, İstanbul-Tuzla'da başladığı bu görevini Kars-Sarıkamış'ta sürdürmüştü; daha sonra Kıbrıs'ta, Lefkoşa'ya bağlı bugünkü adı Gökhan olan “Voni” köyünde tamamlamıştır. Kıbrıs'taki askerlik süresi, Ocak 1975 ile Nisan 1975 arasında dört buçuk ay süren Cahit Zarifoğlu'nun, Kıbrıs'ta geçen günlerini anlattığı, dört ayrı nottan oluşan ve on sayfa kadar bir yekûn tutan; *Yaşamak* adlı kitabının

farklı bölümlerinde yer alan günlük metinleri bulunmaktadır.¹

Cahit Zarifoğlu'nun, *Yaşamak* adlı günlük türündeki eserindeki Kıbrıs günlerine ait dört metin, kitapta, sırasıyla “Girne 1975”, “Kıbrıs Voni Şubat 1975”, “1975 Voni” ve “Voni (Kıbrıs) 1975”

¹ Cahit Zarifoğlu'nun bu günlükleriyle ilgili daha önce ana hatlarıyla bir yazı kaleme almıştık. Merak edenler için bkz. Ertuğrul Aydın, “Cahit Zarifoğlu'nun Kıbrıs Gün(lük)leri”, *Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi*, Cilt: CX, Sayı: 773, Mayıs 2016, s. 86-91.

başlıklarıyla yer almıştır. Ancak bu metinlere, Cahit Zarifoğlu'nun Sarıkamış'tan Kıbrıs'a yaptığı yolculuğu anlatan kitaptaki "Sarıkamış-Mersin Tren Hattı Üzerinde Ocak Ayında Birkaç Gün ve Gece 1975" başlıklı metnini de ekleyip birleştirdiğimizde; konu bütünlüğü açısından 'Kıbrıs günlükleri' daha da anlamlı olacaktır.

Cahit Zarifoğlu'nun Kıbrıs günlüklerinin ilk metni olan "Girne 1975", Lefkoşa'nın kuzeyinde yer alan Gökhan köyünden Girne'ye gidişteki ilk izlenimlerini tabiat-insan bağlantısında anlatan şiirsel bir üslupla yazılmış arka plânında sosyolojik analizi ortaya koyan bir metindir. Bu metnin girişine birlikte bakalım: "Yanıp kavrulmuş çam ağaçlarının arasından geçince yeşil renkli ova dökülüyor önümüze. Göz hızla kayıyor üzerinden, Girne'yi, evleri ve kıyadaki çok katlı otelleri geçiyor ve denizin ilk başladığı noktadan süratle suyun ufku doğru kayıyor. Atlıyor sanki İstanbul'un olduğu yöne, oraya Erzurum'un, Van'ın, Konya'nın bulunduğu topraklara." Bu tasvir ve açıklamaların hemen arkasından gelen cümle ise, Kıbrıs-Anadolu bağlantısı/ilişkisi ka-

dar; Cahit Zarifoğlu'nun Kıbrıs'taki ruh hâlini de ortaya çıkarmaktadır: "Bildim gurbeti bir kat daha artıran araya giren denizdir." Coğrafya-gurbet-insan arasındaki ilişkiyi anlatan bu tespit, aynı zamanda kader-coğrafya noktasında da oldukça veciz bir anlatımdır.

Cahit Zarifoğlu'nun Kıbrıs günlüklerinin ikincisi, babasının Kahramanmaraş'tan gönderdiği mektubu esas almaktadır. Yazımıza seçtiğimiz, "Kıbrıs'ta Bir Kahramanmaraşlı: Cahit Zarifoğlu" başlığı da esasen bu noktaya vurgu yapmak içindir. Cahit Zarifoğlu, "Kıbrıs Voni Şubat 1975" başlıklı bu günlükte babasından gelen bir mektubu olduğu gibi günlüğüne aktarmış ve günlüğün girişine, "Babamdan mektup aldım. Ocak otuz bir tarihli. 'Esselamü aleyküm ve rahmetullahi ve berekatühu Sevgili oğlum, Cahitciğim' diye başlıyor" şeklinde bir açıklama koymuştur. Kitapta bir sayfa kadar yer tutan bu metin, Cahit Zarifoğlu'nun babası Niyazi Zarifoğlu'nun dua, moral ve temennilerinin yer aldığı bir mektuptur. Mektupta babası, "Oğlum, seninle iftihar ediyoruz. Bir evladımız cephede ve düşman karşısında vatanî görevini yapıyor diye. Allahü azimüşşan düşmanlarımızı makhur, mağlup ve perişan eylesin. Ordumuzu karada, havada ve denizde galip ve muzaffer kılsın. Düşman karşısında bir saat nöbet beklemek ve vazife görmenin almış sene nafile ibadetten hayırlı olduğunu bizzat sevgili peygamberimiz beyan buyurmuşlardır. Böyle bir vazifeyi yapmakta bulunduğunuz için seni ve bilcümle arkadaşlarını tebrik eylesin, başarılar dilerim" şeklinde içten ve dikkat çekici açıklamalarda bulunmuştur. Mektubun diğer kısımlarında, "Bizler çok rahatız. Senin de rahat ve afiyette olmanı ve mukaddes vazifeni sağlıklı ifa ederek rahat ve huzurla dönmeni cenabı vacibül-vücut hazretlerinden dua ve niyaz ederek hasretle ve sevgiyle gözlerinden öperim."; "Yazdığımız gibi borcun ödendiğini müjdeleyen mektubunuzu almıştık. Çok memnun kalmış ve hayır dualarda bulunmuştum. Yine de bu dualarımı tekrar ediyorum. Cenabı hak, seni dünyada ve ahrette sıkmasın ve mesut eylesin ve sağlıklı avdetler nasip ederek hayırlı ömürlerle muammer eylesin." şeklinde yine hayır dua, temenni ve bazı özel hususlar anlatılmıştır. Ancak mek-

“Bildim gurbeti bir kat daha artıran araya giren denizdir.”

tufta yer alan “Kıbrıs adresi” diye özetleyeceğimiz bir konu daha vardır: “*Bu mektubunuzda da ‘Mersin’ adresini veriyorsunuz. Doğrudan doğruya Kıbrıs adresini vermiyorsunuz. Bunun sebebini anlamayarak ve askerî bir prensip olduğunu tahmin ederek ‘Mersin’ adresinize yazıyorum. İnşallah elinize ulaşır.*” Burada anlatılan posta iletişimindeki teknik bir durum olan bu konu, günümüzde de Türkiye ve Türkiye dışındaki ülkelerden gelen gönderilerde kullanılan “Mersin 10 Turkey” açıklamasıdır ki, bu bugün de güncelliğini korumaktadır. Bu arada, bu mektuptaki bilgilerden hareketle, Cahit Zarifoğlu’nun askerlik süresince hem Türkiye’deyken, hem de Kıbrıs’tayken babasıyla birçok kez mektuplaştığını anladığımızı söyleyelim.

Cahit Zarifoğlu’nun tezkire alışından yaklaşık üç yıl sonra 1 Şubat 1978’de vefat eden babası Niyazi Zarifoğlu, ona askerlik süresi boyunca mektuplarıyla moral vermiş ve hayır duada bulunmuştur. Söz bu noktadayken, Cahit Zarifoğlu’nun babası Niyazi Zarifoğlu’nun (Muallim Maraşlı Niyazi) 1923 yılında benim memleketim olan Kars’ın Kağızman ilçesine bağlı Kötek nahiyesinde öğretmenlik yaptığını hatırlatalım. Başka bir yazımızın konusunu oluşturacak olan bu konu, Cahit Zarifoğlu’nun Sarıkamış’ta askerken gönderdiği mektuplardan birinde geçmektedir. Babası, Cahit Zarifoğlu’ndan bu görev yaptığı köyü/nahiyeyi ziyaret etmesini istemiştir. Aradan elli yıl geçtiği için tanıdıklarının hayatta olmadıklarını varsayarak; onların çocukları ile bazı öğrencilerinin ismini vererek selam göndermiştir. Cahit Zarifoğlu, Sarıkamış’a bir saat kadar uzak mesafede olan bu köydekilerle

irtibat kurmuş; babasına da, “Bir efsane kahramanı gibi anlatılıyorsun burada” açıklamasında bulunmuştur.

Cahit Zarifoğlu’nun Kıbrıs’la ilgili günlüklerinde de diğer günlüklerde olduğu gibi şiir dili ve keskin gözlemler yer almaktadır. Ki, şiirden gelen bu anlatım gücünün gözlemlerle birleşen noktasında, önemli sosyolojik ve hatırataya dayalı askerlik bilgilerini okuruz. Bununla birlikte, Cahit Zarifoğlu’nun hem şair, hem de asker kimliğine dair bazı ipuçlarını da yakalamış oluruz.

Cahit Zarifoğlu’nun Kıbrıs’la ilgili günlüklerinin kitaptaki sıralamaya göre üçüncüsü olan “1975 Voni”, diğer günlük metinlerine nazaran daha kapsamlı ve uzun bir metindir. İçerik olarak, tamamen kışla içi bilgi ve gözlemlerin yer aldığı bu metin, daha kuşatıcı ve bilgilendiricidir. Bu günlük metninin, aynı zamanda, kışla içindeki eğitim ve diğer çalışmaların şair göz ve dikkatiyle kaleme alındığını görmekteyiz. Keza, günlükte yer alan kışlanın yemekhane tasvirini, Türkçenin/dilin çok özel bir biçimde işlendiğini göstermektedir. “*Yağlı zeytinler ceplerden ve çantalardan çıkarılıp yenmiş gibi her şeye öylesine bulaşmışlar ki, içeriye adım atmadan kaldım kapının içinde*” ile “*Masaların üzeri, içerde hamurlaşmış eknek kırıntıları ve sonuna kadar içilmemiş çay atıklarıyla, zeytin çekirdekleri ve yumurta kabukları arasına itilmiş bardaklarla dolu. Her birinin boy ve şekli diğerlerinden ayrı, farklı farklı bardaklar, değişik ağzların içinde takırdayarak atılmışlar. Onların üzerine eğilerek sigaralarını yakmışlar ve arkalarında, hemen yakınlarındaki geceye düşmesin diye bir elleriyle başlarını tutuyorlar*” cümlelerinde olduğu gibi. Bizler bu günlükte, asker Cahit Zarifoğlu portresine ait izler görürüz. “*Herkes dışarı*” diye bağırduğum zaman masalar zangır zangır titredi. Geç başlayanlar ağzlarındaki diller ekmek, zeytin ve yumurta bulamacı içinde içgüdüleriyle dönmeye devam ederek ayağa kalktılar. Çullandıkları leşin üzerinden zorla alınıyorlarmış gibi yüzlerini acıtırıyorlar bakarken. Bir adım atmak için başkalarının yürümesini beledikleri o kaskatılığın üzerine bir kere daha ünledim” açıklamalarında olduğu gibi.

Cahit Zarifoğlu’nun *Yaşamak*’taki Kıbrıs gün-

lüklerinin sonuncusu olan “Voni (Kıbrıs) 1975” başlıklı günlüğü, içerik olarak kışla-eğitim-askerlik notları şeklinde özetleyebiliriz. Ancak bir günlükten farklı olarak görev yaptığı birliğin, bugünkü adıyla Gökhan köyünün yakınındaki çevre köyler hakkında somut bilgilere yer verilmiştir. Bu köyler hakkında verdiği bilgiler, Kıbrıs’ın o günkü dönemine ışık tutma ve gözlemler açısından önemlidir. Meselâ, “*Yarı boş ve yarı yarıya ölü bir köye varıyoruz. Bilmiyorum bu Değirmenköy mü, (iki kez yolumuzun düştüğü bu köyün adı “Değirmenlik” olup Lefkoşa’ya bağlı olan nüfusça en büyük köydür) daha altta ki mi? Düzgün sıralar halinde ve rap rap köye giriyoruz. Karşıdan bir aile geliyor, daha çok gri renkler, neşesiz ve bakımsız. Konuşmuyorlar ve bakıyorlar. Seslerini duymasak da biliyorum Rum olduklarını.*” ve “*İkinci köye doğru koşuyoruz. Bu köyde tek canlı yok. Toprak damlı evler de var. Bahçeler ve kapılar toz toprak içinde. Her yan saçılmış eşyalarla dolu. Bunların içinde çamur içinde yan gelip yatan yepyeni buzdolapları, koltuk takımları, masa ve sandalyeler.*” anlatımları gibi. Cahit Zarifoğlu, Kıbrıs’taki

askerlik görevi esnasında bugün de “orduevi” olarak hizmet veren Girne Orduevi’nde kalmış; görev yaptığı kışla dışında Kıbrıs adasının bazı yerlerini gezip görmüştür.

Nitekim günlüğüne not düştüğü, “*Orduevi, büyük otellerden birine yerleşmiş, denize bakan büyük odalardan birinde sıkılarak yatıyorum. Sıkıyor bu otel. Notu ile “Bir mini ‘Austin’ kiraladım. Adanın kuzey yukarı uzayan siri çıkıntısının uçlarına kadar ve tekrar geri ve Beşparmakların dağ yollarından aşarak Maraş, (Gazi) Mağusa, sonra Üçşehitler, Voni, Tinbu, Lefkoşa. Ada bitti*” şeklindeki açıklamaları bu durumu netleştiren kayıtlar arasında yer almaktadır.

Görülüyor ki Cahit Zarifoğlu, Kıbrıs’ta askerlik görevi nedeniyle kaldığı günleri günlük olarak kayıt altına almış; 1975’teki Kıbrıs ve askerlik hayatı noktasında bizlere ışık tutmuştur. Bugün, bu kayıtlar, aradan geçen yaklaşık yarım yüzyıl sonra da bizi aydınlattığı gibi, bir şairin gözünden/kaleminden Kıbrıs’a dair özel, sosyolojik ve incelikli bir okuma yapmamızı sağlamaktadır.

Bir Zamanlar Dünyada

| HÜSEYİN CÖMERT

Murat k. Murat; öykü, şiir ve inceleme yazılarıyla birlikte Yumuşak Ge ve Post Öykü dergilerinden tanıdığımız bir isim. Genç okurlar için kaleme aldığı Gezegen Rehberi kitabından sonra, Ke-tebe'den çıkan ilk öykü kitabıyla okuyucusuyla buluştu. Kitap dokuz öyküden oluşuyor. Daha önce Muhayyel dergisinde okuduğumuz “Muha-fiz” açılış öyküsü olarak kitaba alınmış. Kâinatın, insanın ve sözün ontolojisi üzerine, kapalı ama derinliği olan bir öykü.

Kitabın üçüncü öyküsü “Beklemekle Varılan” insan varlığına atıfta bulunan, küçük bir pencereden uzun bir yolculuğa bir an bakmamızı sağlayan bir hikâye. Kervan ve mağara metaforu üzerinden; kalûbelâ ile başlayıp devam eden yol. Kervancı üzerinden kader ve bilginin varlığı. Bildiğimizi sandığımız şeylerin hakikat ışığında sorgulanması. Hayat ve memmat arasında, başta verdiği sözü bile isteye unutan insanlığın yolculuğu. Murat k. Murat öykülerinde zaman kavramı genellikle meçhul. Gerçi öykülerin içinde geçtiği zaman, geri dönüşler ve bölümler arasında geçilen zaman belirgin ve akışkan olmakla birlikte, yaşanan çağ ve döneme ait bir ipucu bulunmuyor. Kahramanların anlattıkları ve atmosferin sağladığı genel bilgiler dışında bir sis perdesi hissediyorsunuz. Özellikle “Zirvede Bir Felaket” ve “Beklemekle Varılan” öykülerinde olduğu gibi mistik ve metafizik öğelerle bezenmiş, masalsi bir anlatıma sahip öykülerde, belirsiz zamanın sağladığı sis perdesi okuyucunun merakını ve hayal gücünü tahrik ediyor.

Yazarın anlatım ve tahkiye gücü okuyucuyu öyküye rahatlıkla bağlıyor. Öykünün bölümleri ve konular arasındaki bağlar, alâkasız gibi görünen bir ayrıntıdan bambaşka bir konuya enteresan bir bağlantı kurma, kurulan bu bağlantı

ve geçişlerdeki rahatlık öyküyü güçlendiriyor. Basit detaylardaki hâkimiyet merak duygusunu güçlü tutuyor ve okuyucuyu şaşırtıyor. Kitabın dördüncü öyküsü olan “Döner” güzel bir örnek olarak okunabilir. Öykünün kahramanı; küçük yaşta anne ve babasını kaybetmiş, ablasından ve verildiği yetiştirme yurdundakilerden şiddet görmüş, hikâyelerini çok okuduğumuz hatta bizzat şahit olup tanıdığımız çocuklardan. Bu acı öykü trajikleştirilmeden hatta detay bile verilmeden üç kavram üzerinden anlatılıyor. Ter, döner ve sigara gibi birbirinden alâkasız üç öge üzerine kurulan öykü, sonuna kadar merak duygusunu diri tutup okutmayı başarıyor. Kurmayı başardığı güçlü atmosfer sayesinde, diğer bir kahraman olan Nermin ve annesi üzerinden anlattığı koku, kaçıp geldiği eski evinde anlattıklarıyla okuyucunun burnuna kadar ulaşıyor.

Yine bu öyküde yetiştirme yurtlarında kalan çocukların acılarıyla ilgili detaylar verilmeden, aralara serpilen bazı cümlelerle acı hissettiriliyor. “Mıstık annesini de babasını da hatırlamıyor. Bebekken bırakmışlar onu yurda. Belki de ölmüştür annemler derdi. İnşallah ölmüşlerdir, yoksa öyle çocuğunu sevmeyen anne babam olmasın daha iyi. Ben büyüyünce çocuklarımı bırakmam, bakamazsam bile arada gelirim. Oğlum ben senin babanım, sana bakamadım ama varım ben, seni seviyorum burada daha iyi bakarlar diye getirdim, derim.”

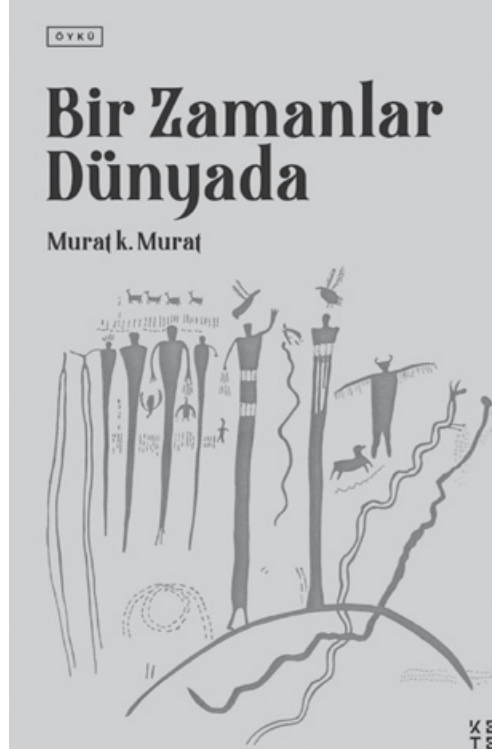
Kitabın bir diğer öyküsü “Saçların, Eller ve Derin Bir Çukur” ise bir intihar öyküsü. Yazar intiharı anlatırken, bir filmin açılış sekansı gibi öyküye giriş yapıyor. Olay yerini; artık bu tip vakaları kanıksamış, insani duygulardan arınıp mesleki alışkanlıkla bakan bir polislin gözünden anlatıyor. Başarılı bir şekilde planlanmış bu ilk sahne, peş

peşe gelen güçlü sahneler ve öykünün kapanışı, aklımıza Angelopoulos'un sahnelerini getiriyor. Daha sonra okuyacağımız “Bir Çift İnci” öyküsünün giriş sahnesi de yazarın sinematografik bakış açısını gösteriyor. Hatta bu bakış açısıyla, “Zirvede Bir Felaket” öyküsünün sonundaki, Arnold Böcklin’in Ölüler Adası resmini anımsatan sahnede de karşılaşırız. Öykünün kapanışı kısacık iki cümleyle ama görsel bir şölenle kapanır. Kahramanımız polis; basit ve sıradan bir bakışla, bir insan intihar etmemiş hatta hiç yaşamamış gibi akşamdan kalan kurunun yanına lahana turşusunu koyarak hikâyeyi bitirir.

Yazar, öykülerdeki anlatım tarzıyla okuyucuyu şaşırtmayı seviyor. Hayalle gerçek arasında gelgitler, rüyalardan gerçeğe dönüş, gerçekten fantastik bazen ütöpk bir alana geçiş, bazen bir masal gibi devam ederken modern bir öyküye geri dönüş. Okuyucuyu zaman ve hikâyeler içerisinde gezdirip tekrar sağlam bir sona kavuşturuyor. Kitapta peş peşe gelen “Bir Çift İnci” ile “Kıyamet Seansları ya da United Zombies of The World” öyküleri örnek gösterilebilir.

“Bir Çift İnci” öyküsünün giriş sahnesinde; bir soba ve ateş etrafında şekillenen düşüncelerden kar altında kalan bir köy gösterilir. Kış ve köy anlatılırken hikâye birden Muhlis Emmi ve hayırsız oğlu Kenan’a gelir. Bugüne kadar hiç görülmemiş bir şekilde köye yağın karla birlikte Kenan’ın sonunun geldiği düşünülürken, köyün çocuklarının da dahil olmasıyla birlikte ütöpk bir hikâye haline dönüşür. Yaşlılık ve ölüm üzerine olan düşüncelerin ince bir şekilde yerleştirilmesi dikkat çeker. “Kocadıkça toprak gibi oluyor insan, sen de bir akranı sayılırsın. Yatmadın mı onca sene toprak üstünde. Girer yatarım altına, şu yaştan sonra ömür sırtıma yük olmuş.” Murat k. Murat dili güzel kullanıyor. Çalışılmış ve çoğu zaman şiirsel, rahat okunan bir dil sunuyor. Bazı cümlelerle bir masal dünyasında geziyor, bazen de destan dinliyor gibi hissediyorsunuz. Yine aynı öyküdeki “Sağ olsun ne kar ne kıyamet dinledi, elbirliğiyle cenaze işine girişti köylü. Ha-

nelerde kazanlar kaynadı, aşılar pişirildi, mevta yıkandı, saf tutuldu namaza duruldu, Muhtar Emmi üzülmesin diye helallikler verildi. Sonrası görülmedik, duyulmadık bir iş.” cümleleri gibi.

“Kıyamet Seansları ya da United Zombies of The World” öyküsü de bölümlere ayrılmış ütöpk bir öykü. Evde bakılmak zorunda kalınan büyük dede ile evin oğlunun hikâyesi. Modern bir zombi anlatısı. Bölümlere ayrılan öyküde metnin sonuna kadar hayalle gerçek arasında gidip gelirken, “Rüyamda Burcu’yu gördüğüm gün” bölümüyle rüya ile gerçek arasında kayıyorsunuz. Kahraman, dede üzerinden ev hallerini anlatırken, zombiler ortaya çıkar. Burada gerçeklik kaybolur; rüya, hayal, gerçek, fantazyaya iç içe geçerken kahramanın aklından şüphe edersiniz. Dede ve kendisiyle ilgili düşüncelerini anlatırken, insan doğasındaki acı hakikatle birlikte ergenliğe ulaşan bir çocuğun zeki alaycılığına da şahit oluruz.

Kitabın son iki öyküsü birbirleriyle bağlantılı metinler. “Zamanın Sürekliliği Hakkında Birtakım Sorular ve Cevapları” öyküsünün giriş bölümü ve peşinden gelen “Siz De Mi Partiden Sıkıldınız” öyküsüyle kurduğu bağlantıyla deneysel bir öykü. Zaman yolculuğu üzerine kurgulanmış ütopyik bir öykü gibi okunuyor. Fizik ve zaman üzerinden; paralel evrenler ve solucan delikleri anlatılırken, arka planda sıradan insanlık halleri gösteriliyor. Bu insan; anne, oğul, sevgili, bilim adamı veya üst düzey bir bürokrat olsun, sıradanlık çok güzel anlatılıyor.

Metafizik, fantastik, ütopyik ve rüya öyküleri risklidir. Kanaatimce Türk öykü okuru diğer alanlardaki okuyuculara nispeten donanımlıdır. Bu alanlarda daha önce öykülerini okuduğumuz; Güzide Ertürk, Hasibe Çerko ve Naime Erkovan gibi öykücülerin beğenilmesi, Post Öykü'nün oluşturduğu halka iddiamızı ispat edebilir. Böyle konular; bağlantılı, bölümlere ayrılmış, ileri geri atlamaların olduğu uzun metinler okuyucuyu zorlar. Bu tip öykülerde okuyucuya küçük izlerin, ipuçlarının bırakılması anlaşılabilirliği haliyle beğeniyi arttıracaktır.

Murat k. Murat; kullandığı dil, sinematografik bakış açısı ve anlatım tarzı, kurduğu atmosfer, kurgu ve biçimle yaptığı sağlam denemelerle, çağdaşı birçok öykücüden bir basamak yukarıda ama farklı bir merdivende duruyor. Bu yolculuğun nereye varacağını hep birlikte göreceğiz. Yolu açık olsun.

Yazmak

EMRE BİRHAN

Takatsiz zihnin hudutlarında peydah,
Çıldırmanın davetkâr kollarına bırakmaya ramak.
Kalemin ucunda uzun bir yol; fersah fersah,
Düşüncenin çağladığı bulanık ırmak.

Ve yazmak;
Sinsi fikirlerin bıraktığı o derin iz,
Yazın sığağında, gayr-i meşru serinlik.
Yalnızlığa, ıssızlığa perhiz
Kâğıda giydirilen cafcıflı gelinlik.

Yazmak;
Sabrın kerahet vakti,
Huzura evvel varış,
Nesilden nesile adap nakli,
Ta ötelere bir çağırış.

Kalemin sihri,
Kelamın zehri,
Zamanın mihiri; yazmak.
Telaşın ortasında minicik bir kaçamak...

Afro Amerikan Şiiri'nden

Hayku

| JERHRETTA DAFINA SUITE

1
aşkımızı sonsuz
sanıp, düşünemedim
kendim için planlar yapmayı

2
dünyada rahat yok
düşünen
Afrikalı kadın için

3
gözlerinde
atalarının hikmeti
çocuklarının gülümsemelerinin utku

Türkçesi: MEVLÜT CEYLAN

İlk Kitap İlk Heyecan

| MURAT K. MURAT

Henüz ilk öykü kitabım yayımlanmadan önce ya da bir gün öykülerimin iki kapak arasına gireceğini hayal ettiğim zamanlarda, asıl zor işin bir “öykü yazmak” olduğunu düşünürdüm. En nihayetinde yeterli sayıda iyi öykü yazmayı becerebilirimse gerisi bir şekilde hallolurdu.

Ne ki öykü toplamından bir dosya çıkarmanın; isim belirlemesinden, kapak rengine tüm aşamalarıyla yayıma hazırlanma sürecinin hasılı bilgisayarımdaki öykülerden bir kitaba

ulaşmanın da en az yazmak kadar zor bir iş olduğunu gördüm. Hatta belki de daha zor... Tabi böyle söyleyince meselenin başından sonuna bir eziyete dönüştüğü düşünülün istemem. Meşakkatli, sancılı fakat bir o kadar da heyecanlı ve keyifli bir süreç. Yine de öykülerin yazım sürecini basım sürecine tercih ederim.

Sözün burasında öyle sanıyorum ki kitabın hikâyesinden bahsetmem gerek. Açıkçası öykü ile kurduğum ilişkinin mazisi bazı kı-

rılmalar, aştığım/aşamadığım kimi eşiklerle dolu. Kişisel geçmişimden uzun uzun bahsetmek istemesem de öyküden ciddi anlamda uzaklaştığım huzursuz bir dönemin olduğunu söyleyebilirim. Öyle sanıyorum ki kendimizi aksine ikna etmeyi istesek de hikâyeler kimliğimizin, yeryüzü tecrübemizin vazgeçilmez bir parçası. Zira bir özne olarak dünyanın geri kalanından ayrıştığımız andan itibaren “anlama” hikâyelerle ulaşıyor; kendimizi, kâinatı ve bizi olduğumuz kişi yapan her bir cüzü hikâyelerle kavırıyoruz. Bir bakıma hikâyelerin varlığı keşfetme, anlama ve yorumlama hatta bir var olma biçimi olduğunu söyleyebiliriz.

Benim de hikâyelerle ya da hikâye anlatıcılığıyla kurduğum bağ tahmin ettiğimden daha güçlümüş. Belki de öyküden uzaklaştığımı düşünürken bile aslında yolculuğumun başka bir merhalesindeydim. Yine de beni kitaba ulaştıran yolculukta bir eşikten bahsetmek gerekirse Post Öykü ve vesilesiyle tanışıp bir anlam ve duygu birliği geliştirdiğim öykücü dostlarımın önemli bir etkisi olduğunu belirtmeliyim.

Zira hikâye anlatıcılığına, bir edebî form olarak öyküye ve hikâyenin işlevine aynı noktadan baktığımız bir ekibin parçası olmak ya da sadece metinler aracılığı ile tanıştığımız, aynı köklerden beslendiğiniz insanlarla kurduğunuz anlamlı ilişkiler hem öyküye yaklaşımımızdaki ciddiyeti hem de üretkenliğimizi de doğrudan etkiliyor.

Dolayısıyla kitabın heyecanından bahsederken henüz fikir aşamasındaki katkılarıyla öykülerimin ilk okuru ve -yeri geldiğinde en acımasız-eleştirmeni olan dostlarımla birlikte büyüttüğümüz bir heyecandan bahsetmek gerek. *Bir Zamanlar Dünyada*'da yer alacak öykülerin seçilmesinden kapakta kullandığımız görsele ya da doğrudan kitabın adına kadar hemen her aşamada dostlarımın da emeği var.

Öte yandan kurgu kişilerinin, kurmaca dünyaların çok sesliliğine; okurla büyüyen,

“Hikâyelerle kurduğumuz o ‘biricik’ ilişki, yolculuğumuzun menzilini belirler.”

çeşitlenen anlam halkasına rağmen yazmanın büyük ölçüde içsel bir eylem olduğunu da inkâr edemeyiz. İnsanın içsel uzamlarına doğru geri çekilmesinin sağaltıcı, kişiyi arındıran bir yanı olduğu kesin. İster anlatıcısı olalım ister muhatapı, hikâyelerle kurduğumuz o “biricik” ilişki sözünü ettiğim içsel uzamlar boyunca yaptığımız yolculuğun menzilini belirliyor. Haliyle bir öykü yazmak yani hangi edebî formda olursa olsun bir hikâye anlatmak ilerleyeceğimiz rotaya karar vermek, diğerlerine bir güzergâh teklif etmek gibi.

Nihayetinde tüm önerilere rağmen ne yazacağımıza ya da bütün eleştiri ve yorumların ardından öykünüzün “tamam” olduğuna karar veren sizden başkası değil. Kitap için de aynı durum geçerli. Dahası henüz ilk öykünün ilk cümlesini yazdığımız andan itibaren yol boyunca hissenize düşenler de tıpkı her okurun kendi anlamını yeniden inşa edişi gibi özel ve biricik. Zaten ne kapak görseli ne kitabın adı, esas olan bir yol seçip yürümek.

Bir Zamanlar Dünyada da kendi yolunu yürüyecek. Akıbeti nasıl olur? Muhatabıyla anlamlı, derin ilişkiler kurabilecek mi? İlerde -gedikli yazarlardan sıkça duyduğum şekilde- ondan pişman olacak mıyım? Bilmiyorum. Bilmekten memnunum da. Ancak benim için meşakkati, heyecanı ve sevinciyle her zaman ayrı bir yerde olacağına eminim. İnşallah başkaları için de kıymetli bir yeri olur.

Şairin Hikâyesi

| MUSTAFA UÇURUM

Şiirin besleyici bir yapısı vardır. Şairane bakışın insana sirayet etmesinin neticesinde gelişen bir yoğrulma ve şiirin ruha nüfuz etmesinin bir neticesidir bu. Şiir kuşatır, besler, anlam katar. Sadece edebiyat için geçerli değil bu durum. Şiir nerede ise oraya sesini bırakır.

“Şiir gibi” ifadesi hayatın her alanında bir ahenği ve akışı ifade eder. “Şiir gibi konuşmak” makbuldür her zaman. Kendini dinlettiren, keyif alınmasını sağlayan, huzur veren bir konuşmadır şiire yaslanan sesleniş. Konuşmasını şiirlerle süsleyen bir hatibin konuşmasındaki cazibeyi de şiirler sağlar. Sahada ayağındaki topla adeta dans edercesine futbolunu oynayan oyuncuyu sunucunun; “Şiir gibi futbol oynuyor.” diyerek anlattığına şahit olmuştuk. Hız, ahenk, estetik ve neticesinde ortaya çıkan şiir.

Şiir dokunur ve ritmini bir efsun gibi etkisi altına giren her şeyde hissettirir. Şiirin kuşatıcı gücünün hayata dokunan yüzüdür bu.

Edebiyatta da aynı duruma rastlamak mümkün. Türlerin kardeşliği diyebileceğimiz bir etkileşmenin sonucu olarak; şiir ve deneme, şiir ve hikâye, şiir ve roman bazen iç içe geçmiş halde çıkabilir karşımıza.

Bir şairin denemelerini okurken kendinizi bir anda şiirin ritmine kaptırabilirsiniz. Zaten denemenin yapısında olan rahatlık, bir de şiirle buluşunca şiir tadında denemeler çıkar ortaya. Destan ve masal kültürünün edebiyatımızdaki etkisi aşikârdır. Özellikle Dede Korkut Masalları'nda nazım ve nesrin iç içe geçtiği bölümler oldukça geniş yer tutar. Seslenme bölümlerinin

çoşkusu şiirden aldığı güçle daha bir coşkuludur.

“Basat altınlı gölgeliğini dikip otururken gördüler ki bir hatun kişi geliyor. Geldi içeri Basat’a girdi selam verdi, ağladı, der:

Avucuna sığmayan karaçalı oğlu

İri teke boynuzundan katı yaylı

İç Oğuzda Dış Oğuzda adı belli

Aruz oğlu hanım Basat bana medet” (Dede Korkut-Basat’ın Tepegöz’ü Öldürdüğü Destan)

Destandan masala, masaldan hikâyeye geçişte de şiir-nesir birlikteliği sık sık karşımıza çıkar. Bu, her zaman bir metin olmayabilir. Şiirsel üslup da aynı zenginliği sunar bize. Bu bağlamda, bir şairin hikâyelerini okurken şiirsellik tüm imkânları ile bezenmiş bir hikâye ile karşı karşıya kalmamız da doğal bir sonuç olarak görülebilir. Sıradan bir anlatımın yerine şairin cümleleriyle kurgulanmış bir hikâye; edebiyatımız adına çok renklilik olarak görülmeli.

Mehmet Kaplan, Sait Faik’in “Köprü” şiiri hakkında Şiir Tahlilleri-2’de yazarken değinir şair-hikâyeci konusuna ya da hikâyeci-şair. Birinin diğerini gölgelemesine itirazı vardır Kaplan’ın. Çok iyi bir hikâyeci olan Sait Faik’in tek şiir kitabı Şimdi Sevişme Vakti’nin görmezden gelinmesine gönlü çok da razı değildir.

“Ahenk meselesine gelince, ben Sait’in ‘Köprü’ şiirinde de başka şiirlerinde de kendine has, belki hikâye üslubunun ağırlaştığı fakat bu ağırlığı ile de hoş ve muhtevasına uygun bir ahenk buluyorum. Yanlış bir inanç olsa da Sait’in hakiki bir şair olduğu kanaati bende hiçbir zaman sarsılmamıştır.”

Böyle dedikten sonra bu düşüncesinin şahsi olduğunu da söylüyor Kaplan. Daha sonra hikâyeci-şair olmanın Sait Faik’e kattığı avantajlardan bahisler açıyor Köprü şiirinden hareketle. “Hikâyeci-şair, bunları seçmiş olduğu teferruatlarla gözlerimizin önünde canlandırıyor.”

Şiire hikâyeci teferruatıyla bakmak. Şiirin de

“Sait Faik’in bütün hikâyeleri şair bakışıyla örülmüştür.”

hikâyeden beslendiği gerçeğini düşünürsek, hayatın ayrıntılı bir kesiti ile karşı karşıya kalırız bir hikâyecinin şiirini okurken. Dokunduğu yeri şiirin rengine boyayan şairanelik, bir bakış açıdır aslında. Kazanılmış, kişinin üzerine yapışan, ruhuna tesir eden bir yapıdır bu. İster istemez o suyun akışına kaptırır sanatçı kendini. Ruh zenginliğidir bu.

“Şimdi Sevişme Vakti kitabı çıktığı zaman, bazıları üslubu fazla hikâyeye kaçtığı ve ahenkten mahrum olduğu için beğenmediler. Ben, şahsen onu çok sevdim ve bir yazımda övdüm. Aradan yıllar geçmesine rağmen, ‘Köprü’ şiiri ve ötekiler bana hâlâ aynı heyecanı veriyorlar. Onlarda dili aşan, derinden gelen, bir dalganın bir kayığı alt üst etmesi gibi şekli ve nizamı karıştıran bir şey var. Buna, mahiyetini çok iyi tayin edemesek de varlığın ve insanların bizzat kendisinde mevcut olan alemşümül şiir duygusu adını verebiliriz. Sait’in bütün hikâyeleri bu duygu ile doludur.” (Mehmet Kaplan- Şiir Tahlilleri-2 s.152)

Hikâyeci-şair olduğu gibi şair-hikâyeci de aynı vasıfları kuşanarak eserler verebilir türler arası geçişlerde. Bunun en iyi örneklerinden biri de Cahit Sıtkı Tarancı’dır. Şairdir Tarancı. Ölümün ayak seslerini şiirinde en iyi duyuran şairlerin başında gelir. Tarancı’nın şiirlerinden başka bir de hikâyeleri vardır ki bunlar onun şiirinin arka planıdır diyebiliriz.

Kitabının ismi “Gün Eksilmesin Pencereden”dir Tarancı’nın. Her ne kadar kitapta bu

isimde bir hikâye yer almasa da Cahit Sıtkı'nın en gözde şiirlerinden biridir bu. Cahit Sıtkı, kitabına bu ismi vererek, yakasına yapışan ölüm korkusunu hikâyelerine de taşıdığını göstermek istemiştir. Bunun ilk ipucunu da kitabın ilk hikâyesi "Pencerelerden Korkan Adam"da görmekteyiz. Ölüm korkusunu her satıra yansıtmaktaki hünerini burada da gösteren Cahit Sıtkı, hikâyesini kendisine yakışan bir şekilde; "demek insan bazen nasıl öleceğini kestirebiliyor." şeklinde bitirir. Yazılanlar hikâye de olsa, karşımızda bildiğimiz Cahit Sıtkı vardır; baştan sona şair.

Şiir dili olarak son derece sade bir dili tercih eden Cahit Sıtkı, hikâyede az da olsa ağdalı bir dil kullanmış. Kitabı yayına hazırlayanlar, hikâyelerin orijinal haline dokunmak istememişler ve dil sorununu kitabın arkasına bir sözlük koyarak çözmeye çalışmışlar. Şiirde

sade bir dili tercih eden Cahit Sıtkı demek ki hikâyede konuşma dilinden uzak bir dili tercih etmiş olmalı. Hikâye ve şiirlerini yazdığı yıllar nerdeyse aynı zamanlara rastlıyor. 1937-1957 arasında yazmaya yoğunlaşan Cahit Sıtkı'nın, şiirle hikâyeyi bir arada götürdüğü anlaşılacaktır. Yani birçok şairin ya da yazarın yaptığı gibi bir türü bırakıp diğerine geçmemiş, iki türün örneklerini de aynı zamanda vermeye devam etmiş.

Cahit Sıtkı adıyla özdeşleşen şiirlerden biri olan "Abbas"a hikâyeler arasında da rastlıyoruz. İki Abbas karşılaştırıldığında görülüyor ki bu yalnızca bir isim benzerliği değil. Anlatılan kişi aynı Abbas. Yazarın askerlik yaparken kendisine emir eri olarak seçtiği Abbas, onda o kadar derin bir sevgi uyandırmış ki Cahit Sıtkı Abbas'ın hem hikâyesini hem de şiirini yazmış. Abbas Anadolu'nun temiz kalbini, Anadolu'nun mert yüreğini temsil eden bir masal kahramanı gibi yazarın karşısına çıkıyor. Çocukken büyükannesinden dinlediği bir masaldaki Abbas adlı sihirli güçleri olan Arap'ın o kadar etkisinde kalır ki yazar, askerde kendine emir eri olarak Abbas adlı askeri seçer. Abbas her şeyiyle tam bir Anadolu'dur çünkü.

Cahit Sıtkı, şiirleriyle birlikte yazdığı hikâyelerinde de aynı ruh haletinden sıyrılmadan aynı pencereden dünyaya bakan bir yazar olarak ölümü kovalayan, hayatın tadını almaya çalışan biri olarak karşımıza çıkıyor. Bu hikâyeler okunduğunda görülecektir ki onun şiirinin bazen şerhi bazen dipnotu bu hikâyelerde gizlidir. Cahit Sıtkı'nın şiir dünyasına daha derinden girmek için bir anahtar niteliğinde olan bu hikâyeler okunmalı.

Örnekleri çoğaltmak mümkün. Türler arası geçişi keskin bir çizgi ile ayırmak mümkün değil. Şiiri hayatın hiçbir noktasından uzak tutmak imkânsız. Şair eli, gönlü, ruhu değmiş öyküler okumak gerek. Şiirin ruhunun sızdığı cümlelerin ayrı bir ahengi ve tadı oluyor çünkü.

Mahşeri Yalnızlık

| HÜSEYİN GÖK

gözlerim uzaklarda
özlemin içimde
sonsuz,
uzak ufukları
seyre dalıyorum,
dilimde
uzakların türküsü
dilimde sen,
ne çok sevdiğimi seni
bir bilsen

gemiler kalkar
bu limandan
gemiler gelir solgun,
yorgun yolcular
dolar boşalır,
uğultuları karışır
kirliliğine şehrin,
yırtar şehrin gürültüsünü
korna siren sesleri
martı çığlıkları canhıraş

karlı bir
kış günüydü,
şimdi uzaklardasın
mahşeri yalnızlık
içimde

Türk-İslâm Düşüncesinin Kültürel Dayanaklarına Yolculuk

| SEMİHA KAVAK

Türk-İslâm düşüncesi denilince bundan ne anlaşılacağı konusu sürekli tartışma konusu olmuştur. Kimilerine göre Türklerin İslamiyet'i seçmesiyle birlikte Türk düşüncesinin süreklilik bağı kopmuş, bir Araplaşma dönemine girilmiştir.

Kimileri ise bu ve benzeri düşüncelerin doğru olmadığını belirterek, Türk düşüncesinin İslâm düşüncesine yakın olduğu, o nedenle süreç içerisinde doğru bir zemin içerisinde yol aldığı öne sürülür.

“Yedi bin yıllık maziye sahip Türk milletini, çağlar ötesine taşıyarak günümüze kadar getiren belli başlı değerler vardır. Bu değerler, tarihimizin ilk dönemlerinde, bilinebildiği kadarıyla “yurt-töre-kut ve kağan” kavramları üzerinde odaklaşmaktadır.

Şu hâlde İslâm öncesi Türklerin tarih sahnesinde kâinata bakışları, töre-kut ilişkisinin oluşturduğu bir perspektiftir. Türkler Müslüman olunca da, İslamiyet'in yüksek vecibeleriyle töre-kut ilişkisinin uygunluğu arasındaki ahenkli uyum sayesinde, Müslüman Türk kimliğiyle kendini göstermiştir.”

Türklerin kültürel değerleri ile İslamiyet'in sunduğu değerler zaman içerisinde çeşitli kaynaşmalar sağlamış, Türk Düşüncesi böylece kendine sağlam bir vücut bulmuştur. Her bir dönemde ayrı ayrı kültürel dokunuşlarla etkilenen Türk düşüncesi özü İslâm olan bir merkeze oturmuştur.

Türk ve İslâm düşüncesi üzerine çeşitli makaleleri ve kitapları bulunan Prof. Dr. İsmail Yakıt, bu konudaki önemli tebliğ ve makalelerinin bazılarını kitaplaştırmış.

Yedi ana başlık altında toplanan yazılarında Yakıt, araştırmacılara kaynak olacak şekilde önemli bilgilere yer veriyor.

İlk bölümde Türk düşüncesinin genel görüntüsünü ortaya koyarak kültür ve medeniyet konusunu ele alıyor.

Yakıt'a göre “Kültürün ağırlık merkezi geleneğe, medeniyetin ağırlık merkezi teknolojiye dayanmaktadır.” O nedenle her ikisine de aynı oranda değer verilmelidir. “Şayet bir ülkede medeniyet ihmal edilir ve kültüre medeniyetten fazla önem verilirse o ülke geri kalır.”

“Geçmişte İslam medeniyeti içinde hâkim kültür “Türk-İslâm kültürü” idi. Tevhid inancının odak olduğu bu kültürün nakışları her sahada kendini göstermiştir.”

Bu değerlerin zaman içinde aşındığına dikkat çeken Prof. Yakıt; Günümüzde yaşananların “Batılılaşma” değil, “Batıcılılaşma” olduğunu öne sürerek, Atatürk'ün hiçbir zaman Batılılaşmadan bahsetmediğini belirtmekte.

“Atatürk, hiçbir zaman “Batılılaşma terimini kullanmamıştır. Batılı ülkelere karşı savaş veren, yurdunların istilasından kurtaran Gazi Mustafa Kemâl'in tercih ettiği tabir: muasırlaşmak, yani çağdaşlaşmak tabiridir. Körü körüne Batıcılık, Batıcılılaşmayı vereceğinden bir nevi bukalemunlaşmadan başka bir şey değildir.”

Kitapta, Akıl ve Hikmet'in ele alındığı bölümde Mevlana'nın görüşlerinden yola çıkılarak bu görüşlerle Goethe'nin görüşleri arasında bağlantı kurulmakta. “Mevlana, bir Türk-İslam düşünürü olarak, bütün filozoflara ve felsefe sistemlerine karşı değildir. Onun Mesnevi'sinin muhtelif yerlerinde, bazen doğrudan doğruya bazen metaforik anlatımla ele aldığı kişiler dogmatik rasyonalist, natüralist, materyalist, sensualist ve septiklerdir. Mevlana'nın

yanında yer aldığı ve savunduğu düşünürler idealist, spiritualist ve ilahiyatçı düşünürlerdir.

Goethe de her ne kadar hakkında müspet ve doğru kanaatler taşımadığı Mevlana gibi, insanların hayatı ve düşüncelerini karanlığa itecek, insanlar arasında anlaşılmasız tartışmalara sebebiyet verecek felsefi akımlara ve filozoflara karşıdır.”

Kitabın ilerleyen bölümlerinde ele alınan estetik konusunda da Mevlana'nın bu konudaki yaklaşımları ve görüşleri ele alınmakta. Mevlana'nın görüşlerinin yanı sıra antik çağ ve diğer Türk-İslâm düşünürlerinin görüşleri de ele alınarak, bununla ilgili Kur'an'a atıf yapılmakta.

“Türk-İslâm Düşüncesi'nin ana kaynağı olan Kur'an-ı Kerim, kâinatın estetik bir düzen içinde yaratıldığını ve estetik sezgi ve yargının insan fitratta yer aldığı yeri geldikçe belirtir.

“Muhakkak sizi en güzel şekilde yaratık...” (Teğabûn: 3) ayetiyle insanoğlunun önce kendi yaratılışındaki güzelliği kavraması vurgulanıyor. Dolayısıyla

la insanın kendi varlığındaki estetik zevk ve değere dikkat çekiliyor.”

“Mevlana estetiği her ne kadar platonik izler taşısa da kaynağını Kur'an-ı Kerim ve hadislerden alan bir Türk-İslâm estetiğidir.”

İdrak ve Hakikat konusunda Konevi'nin, hakikatin bilinmesi ve bu yöndeki düşüncelere Akşemsettin'in görüşlerinden yola çıkılarak, bu kişilerin Türk düşüncesi üzerindeki kalıcı etkilerine değiniliyor.

Farabi ve İbni Sina'nın görüşlerinin ele alındığı bölümlerde bu isimlerin antikçağ felsefecilerinden farklı düşündükleri konular ve bunların görüşlerinin doğrulukları irdelenmeye çalışılmakta. “Düşünce ve ifade (langage) üzerine Farabi'nin fikirlerinin bize birçok konuda fayda sunduğu” belirtilmektedir.

Kitabın son bölümünde ise tasavvuf konusu ele alınmış. Türk İslâm tarihinin en önemli isimlerinden olan Hoca Ahmet Yesevî'nin Türk düşünce tarihindeki yerinin ele alındığı bu bölümde, Yesevî'nin, Türklerin tasavvufla kaynaşmasını sağlayan kişi olduğuna dikkat çekilmekte.

Prof. Yakıt'a göre: Yesevî bir misyon adamıdır. İslâm'a zararlı cereyanlarla mücadele etmiş ve onlara karşı cephe almıştır. Ehl-i sünnet akidesinin Orta Asya'da yayılması onun sayesinde olmuş hatta Türklerin sünnet oluşunda İslamiyet'i milli bir perspektife göre yorumlamada Yesevî'nin payı büyüktür.”

Tasavvufun ele alındığı bu bölümde Yunus Emre'ye de yer verilmekte. Bilindiği gibi “Yunus Emre, Türk-İslâm tasavvufunun en önde gelen simalarından biridir.” “Türk milleti onu âbide bir şahsiyet olarak bağrına basmış ve onu kendisine örnek bir tip yapmıştır.”

Kitabın son bölümünde ise Merkez Efendi ve Akşemsettin'in eserleri ele alınarak Türk tasavvuf düşüncesi üzerindeki etkilerine değinilmiş.

Kaynakça

Prof. Dr. İsmail Yakıt, Türk-İslâm Düşüncesi Üzerine Araştırmalar, Ötügen Yay., İstanbul, 2013.

Sanatta Görsel Algılamamanın Önemi Üzerine Kısa Bir Değerlendirme

ÜMİT PARSIL

Yağlıboya: Ümit Parsıl

Algı, bir şeye dikkati yöneltmek o şeyin bilincine varma, idrak (TDK. 2011:92). Algı, bir olayın ya da nesnenin varlığını duyu organları yoluyla yalın bir biçimde bilinç alanına alma durumudur. Algı, bir duyu organımızda tepki uyandıran enerjidir (Parsıl, 2012:10). Görsel sanatlarda görme biçimi ve görsel algı, temel dayanaklardan birisidir. Bilinçli bir görüye ve görsel algıya sahip olmak önemli bir amaçtır. (Haykır. 2016:145)

Görsel algıyı sadece bir görme faaliyeti ile de sınırlandırmamak gerekir. Gören kişinin fizyolojik durumu başta olmak üzere psikosozyal ve felsefi durumu da görsel algılamaya sürecinde etki-

lidir. Bu durum tamamıyla öznenin imgeye nasıl baktığıyla alakalıdır. Arnheim sanat etkinliklerinin hayal etme, akıl yürütme biçimi olduğunu ve algılama ile düşünmenin birbirinden ayrılmaz bir süreci barındırdığını söyler (Arnheim. 2018:29). Bireyin sanat dünyasıyla tanışması ve etkileşimi çocuk yaşlardan itibaren başlayarak kendine özgü ve doğal olarak sınırlı bir karakter sürecinde gelişmektedir. Sanat süreci, bazıları için sanat eseri, emeğin emeği süreci anlamına gelmektedir. Sanatçı, bir esnaf gibi başkalarının karmaşık duygularını, hesaplanmış yapı içinde ifade etmektedir. Burada sanat eserinin temel fikri farklıdır. Sanat eseri, aynı zamanda bir organizma gibidir. Bu organizma, ancak doğada yaşayan bir organizma ile karşılaştırılabilir. Böyle bir sistemin tüm unsurları fonksiyonel ilişkiler ile bağlantılıdır. Görsel algılama süreci izleyici için burada başlayarak, kişiye, zamana, olaylara yaşadığı çağa, topluma göre farklı ifadelerle yorumlanabilir. Görsel algı teorisi, sahip olduğu geniş araştırmaların aksine duygusal uyaranların nasıl algılandığını incelemiştir. Duygusal uyaran vizyon kalitesini etkilemektedir. Bakış açısı, evrimsel bir özellik göstererek duygusal algı çözümlenmesiyle birlikte kişinin görüş kalitesini arttırmaktadır. Böylece duygusal uyarıcı, yani sanat eseri, belirli bir kalitede ve izleyicinin görsel algı bileşenlerine doğrudan etki eder özellikle olmalıdır (Başbuğ, 2019:129)

Bir sanat nesnesinin algılanması sürecinde de görme en önemli duyudur. Kişinin yapıtı görmesi ve gördüğü yapıtın bilincine varması, yapıtın o kişi tarafından algılanmasında bir önkoşuldur. Kişi; nesnelere, biçimleri, renkleri

algılarken öncelikle bir bütün halinde görsel olarak algılamaktadır. Görselleri algılamada çeşitli teoriler bilim insanları tarafından ortaya konmuştur. Bunlardan bilinen en etkili teori Gestalt Kuramıdır. Bu kuram, insanların imgeleri algısal olarak bir düzen içinde örgütlediklerini belirtir. Gestalt Kuramı; şekil- zemin, yakınlık, benzerlik, tamamlama, devamlılık ve basitlik şeklinde sınıflandırılır (Laçınbay, 2020:782).

Görsel algı, bir duyuşsal ayırmsama yani figür, fon ve ayrıntıların ayırılması ve bir nesnenin görsel özelliklerini kavrama ile ilintili olmaktadır. Bir sanat yapıtı pek çok sanat elemanından meydana gelmektedir. Ancak bir bütün olarak algılanmaktadır. Bireyin sanat yapıtını bir bütün olarak algılayabilmesi ve görsel algılamasının gerçekleşebilmesi için, bireyin psikolojik olarak bakmaya ama asıl görmeye hazır olması gerekmektedir.

Burada bireyin, neyi gördüğü, neyi görmeye gerek duyduğu, görsel algılamasının gerçekleşmesi sürecinde önem taşımaktadır. Bireyin, neyi nasıl göreceği ve nasıl algılayacağı, gördüklerinden hangilerini algılayıp hangilerini algılayamayacağı, duyuşsal olarak algıladıklarına ne tür anlamlar yükleyeceği, aslında onun bilgi birikimi ve yaşam deneyimleri ile ilgilidir. Algılama, önce gördüklerimiz arasında yapılan iradi bir seçim, daha sonra bu süreci izleyen ve doğrudan bilinç içeriğinin yönlendirdiği bilinç içeriği ile iç içedir. Bu yüzden, resimle temsil etmenin kökeninde bireyi aşan yönlendir/il/me olgusu bulunmaktadır. (Beyoğlu, 2015: 336)

Sanatın tarihi bir anlamda görmenin tarihidir diyebiliriz. Görme yöntemi, insanın dünya ile kurduğu ilişkiye göre değişim göstermektedir. Dolayısıyla bütün sanat tarihi bir anlamda felsefenin, özellikle yazısız felsefenin de tarihi olarak yorumlanabilir. Görebilmek için önce dışımızda bir şey olmalıdır; bu şey kendini hissettirmeli, kısaca bizlere bir mesaj vermelidir. Bu mesaj ulaşır ulaşmaz, gözün bir hareketiyle ona hemen

“Gözün zihne teslim etmediği, onun da alıp düşünceye dönüştürmediği etkinin biçimi yoktur.”

tepki verilir. Göz bu mesaja boyun eğmekle, onu almakla, olmasına izin vermekle kalmaz, onun üzerine hemen bir harekette bulunur, onu alır, iletir ve zihne emanet eder. Mesaj böylece duyum haline gelmektedir, duyum da bilinçli bir hale ulaşarak düşünceye girer. Etkinin bilincine varıldığında göz onu çoktan dönüştürmüştür; o artık kendine ulaşanını izini taşımaktadır. Bakılan nesne üzerinde düşünülmediği sürece, o gerçekte hiç görülemez. Gözün zihne teslim etmediği, onun da alıp düşünceye dönüştürmediği etkinin biçimi yoktur. (Eroğlu, 2011:17)

Güzellik, titiz bir gözlem yoluyla toplanan izlenimlerin iyi işleyen bir beyin tarafından, biçimlerin bir uyum içerisinde düzenlenmesidir. Biçimlerin ve renklerin nasıl olduğunu, onların sonsuz derinlikteki zenginliklerini, tonlarını göremeyen, algılamayan insan nedenli zeki ve akıllı olursa olsun, güzel bir resim yapabilir mi?

Her insan gibi ressamda doğayla ve yaşamla ilgili ne varsa, zihinsel, duyuşsal, sezgisel güçlerini seferber ederek algılamaya ve tanımaya çalışır. Duyular aracılığı ile aldığı izlenimlerin beyinde anlam kazanması algılamadır. Bilinçle seçilmiş, dikkatin nesnenin üzerine yöneltildiği, estetik amaçlı bir irdelemedir. Burada, araştırma, seçme, önemli özelliği kavrama, sadeleştirme, soyutlama, analiz-sentez yapma, tamamlama, düzeltme, kıyaslama, problemi çözme, birleştirme ayırt etme ve anlam bütünlüğüne ulaştırma gibi işlevler söz konusudur. Düşünmek demek; nesnelere ilgili olarak duyuşlarımız aracılığı ile topladığımız izlenimlere dayanarak, nesnenin

çevresi arasındaki ilişkilerinin yeniden organize edilmesidir. Yani soyutlamadır.

Algılama ve düşünme ayrı olamazlar, soyutlama her ikisi arasındaki vazgeçilmez bağıdır. Yapılan gözlemler insanda algılamanın uzun ve yorucu araştırmalar, gözlemler ve deneyler sonucu oluştuğunu ve zamanla otomatik bir davranış biçimine dönüştüğünü göstermektedir. İnsanın duyu organlarının eğitilmesi aynı zamanda yeteneklerinin geliştirilmesine katkıda bulunur. Bu katkı; görme ile bakmanın birbirinden ne denli farklı davranışlar, kavramlar olduğunu da anlamamızı sağlar. Çünkü; insan, görme duyusu aracılığı ile algıladığı elemanları olayları anlamlandırarak başkalarına aktarır. Anlamlandırmanın düşünmeye ve zihinsel biçimlendirmeye aktarmanın temeli ise, plastik-fonetik öğelere, bir başka deyişle görsel- işitsel-dilsel öğelere dayanır.

Her bireyin kendisine göre bir güzellik anlayışı olduğu doğrudur. Ancak değişmeyen bir başka

nokta vardır ki, estetik heyecanı ve yaratıcı; soyutlamacı zekanın gerekliliğidir. İster figüratif ister soyut için olsun. Görsel anlatım ve aktarım bir başka deyişle sanatsal uğraşı kişiliğin oluşup gelişmesine, yaratıcı gücün artmasına, yaşamsal bir biçimde yerine getirmesine olanak verir ve nihayet toplum içerisinde insanın aktif- dinamik bir varlık olmasının temel koşuludur.

Biçimi olmayan görüntüler düşüncede olmadığı için hayal edemeyiz, diğer bir deyişle soyutta olmayan somuta dönüştürme işlemi olmaz. Sanatçılar beslediği ve hep depoladığı görsel belleklerinde var olanı yaratıcılık ile birleştirip sanat yapıtlarını oluşturmaktadırlar. Aksi takdirde bu taklitçilikten/kopyacılıktan öteye gitmez özgün sanat eserleri üretmezler, sanatçılar görsel anlatım ve aktarımla, bir başka deyişle sanatsal uğraşı kişiliklerinin oluşup gelişmesine, yaratıcı güçlerinin artmasına, yaşamsal bir biçimde yerine getirmesine olanak verir, toplum içerisinde insanın aktif- dinamik bir varlık olmasının temel koşuludur. Görsel algılamanın her alanda olduğu gibi sanatta da etkisi ve öneminin ne denli büyük olduğu bir gerçektir.

Kaynaklar

- BAŞBUĞ, Fatih. (2019). *Türk Resim Sanatında Görsel Algı Üzerine Bir Değerlendirme*. Kalemişi Dergisi, Cilt 7 Sayı: 15.
- BEYOĞLU, Aylin. (2015). *Sanat Eğitiminde Algı, Görsel Algı ve Yansılama: Victor Vasarely'nin Çalışmaları Üzerine Bir İnceleme*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Haziran. Cilt 17 Sayı 1.
- EROĞLU, Özkan. (2011). *Sanatsal Algıda Derin Hislenme Durumu*. Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürlüğü, Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi. Erzurum.
- HAYKIR, Mustafa. (2016). *Sanatta Görsel Önyargılar*. İdil Dergisi, Cilt:5 Sayı:20.
- LAÇINBAY, Kerim. (2020). *Estetik Algılama ve Sanatsal Yaratım Sürecinde Sanat*. *Motivasyonunun Önemi*, GEFAD / GUJGEF 40 (2): 775-795 (2020).
- PARSIL, Ümit. (2012). *Görsel Algılama*, İstanbul, An Yayınları.
- RUDOLF, Arnheim. (2018). *Görsel Düşünme*. (Çev. Rahmi Öğdül) 2. Baskı İstanbul, Metis Yayıncılık.
- TDK, (2011). *Türkçe Sözlük*. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları; 549.

Öksüz Akan Irmaklar

| MEHMET AKİF ŞAHİN

peşimden yürür geç gelen akşam
anlatır gençliğimden kalan anıları
kırılır dizelerim kucağında bin parça
dillenir oturduğum minder beklediğim çayevi
arkadaşların arasında sus işaretiyle büyüyen sır
bir sevdayı taşır yüreğime

demirlediğim liman تنها bir düşün ortası
elini tutup yürüdüğüm sokaklarda
sonbahar ve rüzgar geçip gider omuz omuza
nakış gibi örülmüş adımlarıma dokunan kaldırımlar
aşkı anlatır zamanın terkisinde savrulan bir yaprakla

çalakalem bakar aldırmam güneşin batışına
toprağın içine kök salmış şarklı bir tohum gibi
nemli duyguları nakşederim militan giysilere
bir yangın tutuşur serüveni tenime biriktiren
salıncaklı bir dalda kalırım yerli ve yapraksız
fırtına hoyratça savurur sofi inançlarımı

göz ucuyla süzerim gençlik aşklarımı
hep uzaktan başlar uğultuda farksız şarkılarım
uzaklara gider sevgilerim anasız bir çocuk gibi
koltuğuma aldığım sınırsız sevdalar
büyüler geceleri zifiri bir sessizlik içinde
altı çizilmiş sözlerimi nakarat yaptığım şiirlerim
özlemleri taşır öksüz akan ırmaklara

Ayrık Otları, Filler ve Hikâyeler

| FEYZA KARTOPU

Elias Canetti Körleşme’de, kendisini kitleden ve onu oluşturanlardan korumasını bilmeyenler için şöyle der, “Yapıyorlar, ama ne yaptıklarının bilincinde değiller. Birtakım alışkanlıklar edinmişler, ama bunun nedenini bilmiyorlar; ömürleri boyunca dolaşıp durdukları hâlde yollarını bulamıyorlar. Kitleden ayrılamayan koyun gibi onun peşinden gidenler için doğaldır bunların tümü.” Sürüye kapılıp giden fakat sürünün içinde olduğunu, etrafında kimler olduğunu ve hangi yolun üzerinde olduğunu bilmeyen insanın tek bir derdi vardır: Herkes gibi bir yaşam ve tüm yaşayanların istediği gibi soylu bir ölüm.

Sürüdeki insanın zihnine, içinde bulunduğu kabuğu kırmak ve kendine şöyle bir dışarıdan

bakmak düşüncesi hiçbir vakit misafir olmadığından ne akıntıya karşı durabilir ne de hayatını nasıl geçirdiğiyle ilgilenebilir. Önce diğerlerine bakar, karşısındakilere ve daha öncekilere. Bakar ve onlar nasıl yaşıyorsa, güvenli yol hangisiyse o yoldan gider. Böylece birörnek giyinen, aynı yüze ve bedene sahip, kalemleri hep aynı yazan, aynı şeye küfreden, aynı kadını ve erkeği seven, aynı zamanda gülen ve korkan insanlara dönüşürler. Sürü böyledir. Fark ettirmeden birini, diğerine dönüştürür. Çoğaltılmış kopyalar, biricikliğinden emin, memnun yaşamaktadır.

Üzerinde düşünmeyi gerektirecek hiçbir eylemselliğin olmadığı böyle bir ortamda düşünme melekelerinin dişlileri de çalışmaz.

Paslanır. Hantallaşır. Birbiri üzerine kapanır. Günün birinde sürüdeki herhangi biri, bir sorunla karşılaştığında o zaman düşünmeye ve dövünmeye başlar. Düşünme melekelerinin dişlileri ancak o zaman çalışır. Sesi ilk o zaman duyulur. Karada ve denizde, doğuda ve batıda ölen milyonlarca çocuk ondaki kıpırtısızlığı arttırırken ölen kendi çocuğu olduğunda yalnızca saçlar yolunmaz, bağır dövülmez, acının sesi de duyulur o an. Evindeki çöpü pencereden dışarı taşıyan kadın; evine bir parça toz, tüy, kir bulaştığında sesini yükseltir. Gövdesine mızrak saplanan boğanın ağzından ve bedeninden kanlar dökülürken acıyla bilenmesi, kumlarda debelenmesi, gövdesindeki mızrağı ucunu bulup çıkarmak için aranması, bedenini dişleyerek acıdan hincını alması, karşısındaki piyona saldırmasına benzer bu. O adama, o kadına, o boğaya dokunulmasaydı, acı bulaşmasaydı gövdelerine, sesleri duyulacak mıydı? Harekete geçecekler miydi? Koşacaklar mıydı yine?

Ama bunlar da sonsuza kadar sürmeyecektir elbette; evet, bu da basit bir şey sayılmaz ancak ne de olsa alışıldık bir şey. Acıyla ve sorunla karşılaşan herkesin gösterdiği bildik tepkiler işte. Güçlük ya da sorun, her neyse, başından savdığı anda; kendini, evini, çocuğunu, bedenini güvence altına aldığı anda yani, o bildik hayatına geri döner sürüdeki. Döner ve orada herkes gibi sıradan bir hayat sürmeye devam eder. Ortalama bir insan sürüdeki yerinden memnun ve mutludur. Ne yaşarsa yaşasın değişmez bu. Meşhur tarihçi ve biyografi yazarı Plutarkhos bu değişmezliği ve sessizliği şöyle dile getirir:

“Sorunlara hiç öfkelenmek gerekmez. Hiçbir öfkemiz kaygılandırmaz onları. Ama aklımızın dengesizliklerine hiçbir zaman yeterince kötü sözler söyleyemiyoruz.”

Aklın dengesizliklerine sarf edilen sözler yeri-

Sürüden ayrı düşmek; sürüyü fark etmekle mümkündür.

ne, kendini sağlama almış insanın sözleri dolandır dilinde, “Sesin ve kalbin, zihnin ve ellerin ancak başka ellerle, başka seslerle, başka kalplerle birlikteyken zararsızdır. Sürüye dahil ol. Bir fil gibi yalnız öleceğine, sürünün içinde at son çığlığını.”

Sürüden ayrı düşmek; sürüyü fark etmekle, sürü olmayı sorgulayıp ayrı bir yol tutmakla mümkün. İlk kelime hep o. Fark etmek. Böyleleri, fark edenler yani, hemen her gün yaşadıkları hayatı yeniden düşünmeye ve yaptıklarını tekrar gözden geçirmeye konumlandırılmışlardır. Düşünür ve sorgularlar. Yazdıklarıyla, şiirleriyle ve hayatlarıyla sürüye karşı dururlar. Bilirler ki bir insanın değişmesiyle dünya yepyeni bir hâl alabilir. Bu yüzden kendi evlerini düşündükleri gibi, sokaklarını, caddelerini ve orada yaşayan insanları da düşünürler. Ataklarla, yok olan ormanlarla, akarsu boylarına yapılan demir yollarıyla, içindekilerin yaşamakta zorlanacağı denli denizi kirletenlerle mücadele ederler; kalemleriyle, sesleriyle, hareketleriyle verirler mücadelelerini. Çünkü bilirler ki yaşamak sürüye dahil olmak değildir. Bir ayrık otu olabilir insan. Bir yer altı orkidesi. Uludağ keteni, dağ lalesi olabilir. İnsan düşünme melekelerinin dişlilerini bunlar üzerine sürdüğünde, sürüyle arasına belli belirsiz bir set çekilir. O artık, toprağın altında birbirine geçerek sıkı sıkıya tutunan ayrık otları gibidir. Kök salan, herkes gibi büyüyen ama herkesten ayrı düşen ayrık otları.

Şairin Savunması

| EBUBEKİR YILDIZ

“*Yanına Gittiğimizde*”, Ömer Yalçınova’nın, “*Ömer’in Çatılan Kaşları*”ndan sonra yayımlanan ikinci şiir kitabı. Kitap; “Buzdan Kaleler”, “Kerpiç ve Ahşap” ve “Olmayacak Dua” adlarında üç bölümden oluşur.

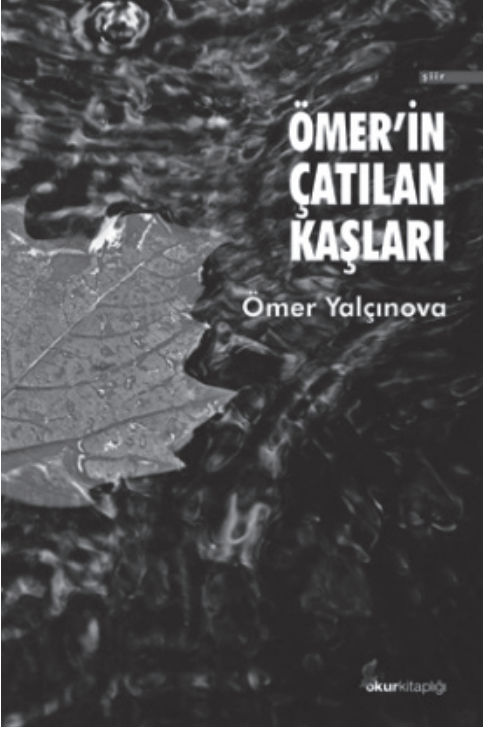
Yalçınova, kendisiyle yapılan bir söyleşide, “iki kitabımı da oluşturan şiirlerin tamamı birer savunmadır.”¹ diyor. Bu cümleden hareketle “*Yanına Gittiğimizde*”nin bütünü okunduğunda şairin söylemek istediği daha iyi anlaşılır. Elbette buradaki savunma, yargılanan bir suçlunun savunması değil muhasara edilen bir kalenin savunulmasıdır.

Çünkü Yalçınova’ya göre şair, hayatın akışı içerisinde tamamen bir saldırıya “maruz kalıyor”. Bu saldırı bütünüyle insana, aileye, topluma ve şairin kendisine yönelen bir saldırıdır. Bu durumu doğrudan doğruya insanın kendisine doğrulan bir saldırı olarak okumak gerekir.

Şair, “Kimseye derdimi anlatamıyorum, bilerek yapıyorlar belki de” dizesiyle “Seni alıp götürmek isteyecekler/İstemediğin yere” dizelerinde bu saldırıya maruz kalışa işaret eder. Aynı şekilde şairin “... Onu bunu bırak ve itiraf et/Herkesin gücü sana yetiyor..... /Ev sahiplerinin düşkünlüğü sana/Belediye memurlarının suçluluk duyguları alınganlıkları sana/Sana yetiyor yer gök ve arızalanan şimşek/Ekranı bozulan televizyon/Ve siyasi tartışmaların en hararetlisi/Ve dönülmeyen telefon çağrıları sana...” dizelerinden insanı savunmasızlaştıran bu saldırının sürekliliği okunabilir.

Dijital çağın sözcükleri soğuk ve metalik de olsa her halükârda insan ruhuna sirayet ederek onu derinden etkiliyor. Ömer Yalçınova’nın şiirlerinden insanın bir biçimde kuşatmaya alınışının trajik boyutu izlenebilir.

Yalçınova’nın şiirinde bütün duygularıyla insan görülür. “Şimdi beni gökkuşağının renklerine raptiyeleyin/Salındığım dünya hayatından çıkarmayın...” dizelerinde insanın kaderine karşı çaresizliğini; “Yaşamaktan kulunçlarım tutuldu/Gözlerimde ne çeşit bir morluk/Dudaklarımda nasıl bir kuruluk/Neler neler özlemişim gibi konuşmaya devam eden ellerimde/Ne çeşit bir hüner...” dizelerinde yorgunluğunu; “Söylediğim hiçbir şeyin onaylanmayışına aldırıyorum/Neden aldırılmayayım ve üzülmemeyim/ille bir cephe mi açayım insanlara karşı/Siz mutlaka

beni anlayacaksınız diye...” dizelerinde huzursuzluğunu; “Yine de anlatamıyorum anladığımı/ Anlatamıyorum dediğim dertlerimi, sıkıntımı ve çöküntümü/ Anlatmaktan vazgeçtim...” dizelerinde umutsuzluğunu; “... Sahiden balık için mi/ Burada bekliyor sanıyorsunuz bu ihtiyarları” umudunu; “...Düşünmek o siyah paltonu/ Kadife siyah pantolonunu/ Başörtülerini renkli renkli/ Tahminim şal takmaya başlamışsındır/ Şal takılmaz örtülür diye düzeltereğin ihtimalini düşünmek” dizelerinde umut kesilmemiş aşklarını bulabilirsiniz.

İnsanı yalın haliyle ortaya koyan, onu gücüyle, zaafıyla, zayıflıklarıyla betimleyen bir şiir Yalçınova'nın şiiri. İnsanı da, mekânı da kendinde bıraktığı izlerle tanımlayan, bunu yaparken (yer yer sert vuruşları olsa da) kendine düşen gölgeyi kendi gördüğüyle tasvir eden bir şiir. “Beklediğim ağaç yağmurdan yapılmış” dizesi bunun örneklerinden biri. Yalçınova'nın “Şiir üzerine

İnsanı yalın haliyle ortaya koyan, onu gücüyle, zaafıyla, zayıflıklarıyla betimleyen bir şiir Yalçınova'nın şiiri.

düşündüm. Ama yazacağım şiiri düşünmedim... Düşünerek şiir yazmıyorum.”² cümlesinden yola çıkarak, şairin şiirlerinin neredeyse bütünü üzerinde çalışma ihtiyacı hissetmeksizin yazdığını görüyoruz. Kitaptaki şiirlerin birçoğunda alenen bu durumu görmek mümkündür.

Ömer Yalçınova, birkaç örnek dışında şiirlerinde imgesel anlatımı tercih etmiyor. Yaşadığı gerçekliği olduğu gibi, bütün çıplaklığıyla ortaya koymayı seçiyor. Belki (yukarıda da söylediğimiz gibi) maruz kalışın bir yansıması, haklı olmanın getirdiği sesin güvenli ve daha gür çıkışı, belki de öfkeli bir iç çekiş halidir. “Kadrolar dolu, dolmuş, ah hiç ihtiyaç yok şimdi/ Atamalara, yeni birimlere; zenginlerin, fabrikatörlerin, esnafın, devletten güçlü kuyumcuların/ Benzin parası namına her gün gelip, internette Facebook takılarak/ Horoz dövüşlerinden hiç ödün vermeyerek/ Aldıkları ay sonlarındaki asgari ücretle dolmuş/ Hanım kızları, gelinleri, ablaları ve dahalarıda- halarıyla dolmuş bütün kadrolara/ Hiç ihtiyaç yok, devlette iş yok...” mısraları anlatılanları örnekler niteliktedir.

“Saklanmayı Bıraktım” adlı şiirinde şair; “Olan oluyor, kalıyor olmayacaklar da Beni olmayacak duaya amin diyenlerle haşreyleyin...” diyerek dileğini, beklentisini bildiriyor.

* Ömer Yalçınova, Yanına Gittiğimizde, Muhit Kitap, İstanbul, 2020.

¹ Yeni Şafak Kitap Eki, 15 Aralık 2020.

² Yeni Şafak Kitap Eki, 15 Aralık 2020.

Çağın Rafa Kaldırdığı Edebî Eser: Mektup

YAŞAR ERCAN

Türk Dil Kurumu, mektubu şöyle tanımlar: Bir şey haber vermek, sormak, istemek veya duyguları bildirmek için birine çoğunlukla posta yoluyla gönderilen, zarfa konulmuş yazılı kâğıt.

İnsanlar arasındaki en temel sosyalleşme gereksinimi olan iletişim kurma, toplumların ve çağın tarihsel ilerlemesine paralel olarak her dönemde gelişmiş, yer yer kolaylaşmış, yer yer karmaşıklaşmış ve çağımızda ise uzak-yakın zıtlığını ortadan kaldırarak bambaşka bir boyuta evrilmiştir. Uzakları yakın eyleyen iletişim araçları her dönemde yenilenirken bana göre içlerinde en samimisi mektuptur. Türk Dil Kurumu mektubu şöyle tanımlar: Bir şey haber vermek, sormak, istemek veya duyguları bildirmek için birine ço-

ğunlukla posta yoluyla gönderilen, zarfa konulmuş yazılı kâğıt.

Telgrafın zahmetli olması, telefonun henüz tüm hanelere girmemiş olması mektupla iletişimi yoğun bir şekilde arttırmış; dolayısıyla okuma-yazma bilen insanlarda yazma alışkanlığını oluşturmuştur. Çünkü mektup duygu ve düşüncelerin tartılıp belirli bir özen çerçevesinde kâğıda döküldüğü özel bir ileti sistemidir. Göndereni de bekleyeni de sabretmeye alıştıran böylesine anlam dolu bir iletişim aracı maalesef günümüzde artık insanların günlük ihtiyaçlarına karşılık verememesinden dolayı neredeyse kullanılmamaktadır. İçinde bulunduğumuz iletişim çağının aceleci ve telaşlı yapısına hiç uymayan mek-

tubun; dikkatsiz, tez canlı, sabırsız bir kitlenin elinde var olma ihtimali de yoktu zaten. Evet, mektup bir iletişim aracıydı ve gereksinimler doğrultusunda yazılırdı. Mesela herhangi biri evde öylece otururken onlarca kişiye aynı anda mektup yazmazdı çünkü duygunun bireyselliği, şahsa özelliği ve en önemlisi vakti oyalayan uyarıların günümüzdeki kadar çok olmaması, insanı ânın güzelliğini yaşamaya teşvik ediyordu. Günümüz insanının âni tüketme çabasının karşısında vakitsizliğe kapılmamak mümkün değilken her geçen gün geçmişe duyulan özlemin yoğunlaşmasına engel olunamazdı. Olunmadı da. Çevremizi, hızla gelişen teknolojinin ağları sardı; sosyal ağlar. Mektubu, e-postayı, telefonu ve televizyonu boyunduruğu altında istediği gibi şekillendiren sosyal ağlar, kendi medya hegemonyasını kurunca bizlere de onun birer kullanıcısı olmak düştü.

Sosyal medyanın iletişim araçları kendi tüketim toplumlarını oluştururken biz bu durumu teknolojik gelişme ve “küreselleşme” diyerek geçiştiriyoruz. Halbuki bir toplumun yozlaşması, başkalaşması ve köklerini terk etmesi onun geliştiği anlamına gelmez, aksine kültürel bir erozyona kapıldığını, engel olunmadığı takdirde nesillerin aidiyet ve kimlik karmaşası yaşamasının kaçınılmaz olduğunu gösterir.

Nesiller arasındaki kültür ayrışması hepimizin malumudur. Günümüzde baba-oğul, dede-torun, amca-yeğen arasındaki sohbetten ne derece bahsedebiliriz? Denilebilir ki bir mektup yazmanın eksikliği bu kadar şeyi doğurmuş olamaz! Sorun mektubun eksikliği değil, mektubun hayatımıza kattığı anlamların bir bir ortadan kalkmasıdır. Siz hiç, aylarca görmediğiniz evladınızdan gelecek bir mektup için kapıda postacı yolu beklediniz mi? Çağımızda buna gerek yok çünkü görüntülü konuşma ile ne kadar uzak olursanız olun sevdiğinizle istediğiniz saatte, istediğiniz kadar görüşebiliyorsunuz. Bu, hayatımızı kolaylaştıran bir gelişmedir kuşkusuz. Burada sosyal ağlar salt kötüdür, demiyorum.

Sosyal ağlara takılan bizler, bazı anlamları hatta hisleri kaybetmeye başladık. Örneğin komşuluk, dost sohbeti, aile ziyaretleri gibi geleneklerin bize kazandırdığı kültürel mirasları hızla terk ettik. Buna da gerekçe olarak vakit kıstıtlılığını gösteriyoruz. Anlamını ve önemini yitiren birçok şey gibi insan ilişkileri de postacının kapımızı çalma ihtimali gibi eridi.

Diyalogların yerini monologlar aldı. Bir gereksinim olan iletişim, yeni iletişim araçlarıyla modern zamanların bağımlılığı haline geldi. Artık iletişim araçları iletişim kurmak için değil, zihnimizin bir köşesinde yer edindiği için elimize yapışıp kaldı. Her an sosyal medya hesaplarını kontrol etmeden durabilen kaç kişi kalmıştır dünyada? Sürekli bir haber ya da gelişme olabileme ihtimali, elimizi sosyal ağlara mahkûm kıldı. Farkında olmadan artık sürekli hesaplara girip çıkıyoruz, hem de günde onlarca kez. Sosyal mi medya? İnsanın bu aceleciliği ona ne katmış olabilir? Koca bir hiç.

Şimdilerde yerini whatsapp’a bırakan mektubun yanlışlıkla yazılma ve gönderilme ihtimali yoktu. Facebook bildirimleri gibi insanları taciz de etmiyordu. Siyasilere ya da şirketlerin önemli gün mesajlarıyla sık boğaz da etmiyordu. Mektup, bu yüzden özeldi. Bireyselliği temsil ediyordu, bireye değer veriyordu.

Mesajdan önce anlam taşıyordu. Ara sıra açılıp okunduğunda aynı duyguları yeşertip insanı o âna götürebiliyordu. Neyse ki her güzel şey gibi o da maziye gömüldü. Edebiyat dergilerinin artık yer vermediği bu edebî türün gücüne, samimiyetine, işlevine inanan insanlar olarak kabul etmemiz gerekir ki artık zamanın rastgele tüketildiği şu günlerde onun sükunetine ihtiyacımız var.

Birçok ünlü yazarın kitap isimlerinde yaşayan mektup, şimdilerde devlet kurumları ve bir avuç nostaljiseverden başkası kalmayan, yazınsal iletinin atası olarak tarihteki yerini aldı. Söz uçtu, yazı kaldı.

Kahve Kokusu

| FURKAN EREN

Kalabalığın içinde yorgun adımlarla ilerliyordum. Elleri cebinde, üzerinde çok da kalın sayılmayacak, biraz içini üşüten bir manto... Sanki her adımı, bir yıla denk gelir gibi adımlarımı ağır ağır atıyordu. Kimdi, ne yapıyordu, gökdenlerin bir canavar gibi üstüne üstüne geldiği bu şehirde. Karmakarışıkta kafası. Bunca yıl ne için yaşamıştı, gençliğini neyin uğruna heba etmişti bilemiyordu.

İkinci vaktiydi, artık tanıyamadığı İstanbul sokaklarında yüzünü tarihi yarımadaya döndü... Bir güz ayının ikinci vakti. Hafif bir rüzgâr yüzünü yalayıp geçti. Denizin hırçınlaştığı, gök-

yüzündeki o gri bulutların gelip gidip üzerini kapladığı ve içine karamsarlığın oturduğu anda birden yağmur serpiştirmeye başladı. Halk temkinli ve tedarikliydi. Kimileri kapüşonlarını başlarına geçirdiler, kimileri şemsiyelerini açtılar. Bakakaldı arkalarından. Seyyar satıcının tezgâhında renk renk şemsiyelerin yüzü gülüyordu. Havanın sert ve hırçın tavrına karşı pazar şenliği oluşmuş, satış yapmanın sevinci içlerini ısıtmıştı. Ekmeğin sıcaklığı yağmurun bereketiyle çoğalmış çoğalmıştı. İnsanlar, sırlıslık olmamak için seçmeden aldıkları şemsiyelerini alışılmış hareketlerle açmış, etrafındakilere yine

alışlageldiği gibi gülümsüyorlardı. Bir anlık duraksamalarla bir şeyleri izah ediyor, yağmurun ardına gizledikleri yüzlerinde kaygılarını halden hale dönüştürüyorlardı. Yetiştirilmesi gereken ne çok işleri vardı. Birbirlerine değmeden binlerce insan akıp gidiyordu. Binlerce, milyonlarca insan birbirini görmeden hep birlikte bir şemsiyenin altındaymış gibi yaşıyordu. Kafasını kaldırdı, göğe baktı; egzoz dumanlarına karışmış yağmur kokusunu kesik kesik içine çekti. Birbirine karışan sesler arasından kendi sesinin kenarına ilişti. Dağınık sözlerine bir çerçeve buldu; dijital çağın her şeyi öngören çağrılarında, haber bültenlerinden, hava durumlarından, ekonomik göstergelerinden ürktü.

İnsan seline karışarak, türküler mırıldandı, güzel dileklerini yerin ve göğün sahibine emanet etti; köprüden geçip Yeni Cami'nin oralarda kapalı mekânlardan birine sığındı. Puslu, yağmurlu camların ardından uzun zamanların özlemiyle Boğaz'ı düşledi. Boğaz'ın renklerini sevdi, içindeki seslerin bir kısmını kovdu bir kısmını ağırladı âdeti. Burada, her şeyin yeniden kurulduğunu, yeniden dağıldığını hatırladı. Yüzyılların tecrübesi şehri, onarıırken bundan payına düşenin ne kadar az olduğunu, şehrin anlamını yitirdiğini, varlığına yabancılaştığını kendine itiraf etti. Gençlik günleri aldanişla geçip gitmiş, her şeyin durağanlaştığı bir vakte erişmişti. Yağmurun soluklandığı arada o da kahvesini bitirmişti. Kendini dışarı attı. Kapalı Çarşı'nın yolunu tuttu. Bu sefer şanslıydı yağmurun kaşla göz arasında yeniden başlamasına yakalanmadı. Saçaklara sığınan güvencinler gibi sığındı asırlık Mısır Çarşısı'na. Bir müddet kapıda yağmurun oyunlarına daldı, düşlerin sıcaklığına bıraktı kendini. Havanın serinliğini üzerinde hissedip titrediğinde yeniden kendine geldi. Dükkânların önünde ilerlemeye başladı. Vitrinlerin önünde duruyor, insan elinin değdiği, emekle yoğrulmuş her bir ürüne uzun uzun bakıyordu. Ortalık biraz sakindi. Alışveriş yapan birkaç turist, kendisi gibi buranın havasını

koklamaya gelmiş üç beş aylak vardı ortalıkta. Asırlık çarşının çeyrek esnafıyla, Ahi Evran geleneğini bir an canlandırmak ve hatırlatmak düşüncesiyle hareketlendi; bir dükkândan içeri dalyordu ki birden vaz geçti. Artık esnafın huyu suyu değişmişti. Selam ve esenlik dilekleriyle hayır dualar almanın, varlıkta ve yoklukta bir olmanın yerini, illaki bir şeyler satmak isteyen pazarcı bir mantık almıştı. Oysa kendisi oturup çayın buğusunda muhabbet etmek istiyordu. Yâr olmak, yâran olmak; gönül dağına yaslanmak, can özünden besmeleyle âlemleri seyretmek istiyordu. Hiçbir şeyin eskisi gibi olmadığı söyleyle bir yere döndü; “ahh!” dedi. Ah'lara, ahi yerde kalmayacaklara, yazıklanan bütün zamanlara bir damla yaş dökmeyi arzuladı. İçinin oyuklarında, bekleşen narin sözlere kulak verdi. Kuşların, ağaçların, çocukların, ihtiyarların toprağın hatırına inandı. Bir kere olanın bir daha olacağını, iyiliğin ölmeyeceğini bildi. “Nerde o eski günler?” diye sorduğunda yerde, cevaplar; gökte, cevaplar sıralandı. Her doğan insan bir imkândı; doğan her günle birlikte. Başını göğsüne indirdi, umutsuzluk, ölümcül hastalık, umut, hep var, diye düşündü. Güneş, dürülünceye, dağlar yürütülünceye kadar umut hep vardı. Ona düşen aramaktı. Hâlâ bir yerlerde kalmış olmalı, eskinin o huzur veren kokusu, o eski samimiyet, eskimeyen dostluklar.

Aheste adımlarla dükkânların önünden geçti; bir geçtiği yerden bu esnada kaç defa geçtiğini hatırlamadı. Bazı yerler, bazı yüzler çok tanıdık geldi. Tuhaf bakışlara aldırmadı. Lakayt tavırları tebessümle geçiştirdi. Çarşının çiçek pazarına vardığında yağmurun hırçınlığının, bulutun griliğinin gittiğini gördü. Kendini sokağın kalabalığına bıraktı. Sokağı saran, gerçekten kırk yıllık hatırı olan kahve kokularını içine çekti. Hem kendine, hem de kime kismetse diyerek meçhul kişilere kuru kahveden aldı. Sımandığı güzelliklere yeni güzellikler, güzel kokular ekleyerek çarşıdan çıkmıştı.

Hareketliliğin cirit attığı akşamın o vaktinde,

Galata Köprüsü üzerinden denize baktı; camı sigara çektı. Tütünün kokusu da kahvenin kokusu gibi içinde dolaştı. Hava şartlarının böyle olması içindeki hüüzün iklimine hapsedmişti onu. Dillerine sancısı dizilip söyleyecekleri üşüyen, ilkin susmayı öğrenip sözcükleri diri diri yüreğine gömen biriydi. Dalgaların kıyıyla dansını görünce bu ağır ve sıkıntılı havayı solumak istedi. Denizin sesinden başka bir şey duyulmuyordu, lodos yüzünden dalgalar dalgakıranda patlıyordu. Sahile indi, dolaştı amaçsızca. Denizin bu çıldırmış haline bakan bir lokantaya girdi. Lokanta neredeyse toplanmıştı. Üç masa bırakılmıştı onun gibi gecikmiş tatilciler için. Lodosun etkisi miydi herkesin sus pus olması yoksa yaz bitti diye bir hüüzün mü çökmüştü içlerine bilemiyordu.

Etrafa bakındı. Açıkta ki masalardan birine oturdu. Elini çenesinin altına koyup uzun uzun baktı karanlık, yorgun, durmadan sahili yalayan dalgalara... Etraftaki masalarda birileri oturuyordu. Kaşık çatal sesleri, arada gelen bebek ağlamaları. Kimse konuşmuyordu, sadece gereken sözler söyleniyordu. Bazen de zoraki bir sohbet başlıyordu kısa cümlelerle kısa süren bir sohbet. Tam dalmışken dalgalara ince, cılız bir ses geldi sanki uzaktan "Abi ne alırsın?" Kafasını kaldırdı, "Ne varsa getir. Ama acele olsun, çok açım." dedi.

Aç falan değildi aslında ama bir şeylerle oyalanmak istiyordu. Yemek iyi bir bahane olabilirdi. "Tamam." dedi garson gitti. Denize baktı, kurşuniydi, çılgındı. Dalgaların üzerinde bir çöp bile tutmaya niyeti yoktu. Sanki kıyıya kusuyordu içindeki kini, nefreti, öfkeyi...

Yemekten sonra yine sahilde yürüdü, kafasını boşaltmak için iyi bir yöntemdi. Hiçbir şey yoktu içinde hiçbir şey hissetmiyordu, ne sıkıntı ne yorgunluk, ne mutluluk ne acı. Ama kendisi de kaybolmuştu, hiçbir şey hissetmiyordu, hiç olmuştu sanki. Kendini dinlediği yoktu, düşüncesinin kırıntısı bile yoktu kafasında. Sadece

kulaklarında hırçın dalgaların kıyıya ulaştırdığı uğultular. Varlığını hissetmiyordu. Yoktu sanki saf bir dinlenmeyi onun için bu sahil yürüyüşü.

Sahilin sonunda bir otel ilişti gözüne, temiz ve yeni bir yere benziyordu, orada kalabileceğini düşündü ve otele doğru gitti. Ara ara islanmıştı yağmurda, üşüyordu sanki biraz da. Isınıp dinlenmek iyi gelecekti. İçeri girdi, etrafa bakındı. Güzel, yeni bir oteldi. Hoş bir koku karşıladı onu, büyük işlemeli mermerlerle kaplanmış bir lobide. Resepsiyona yaklaştı yorgun ayaklarla. Kimseler yoktu. Seslendi artık "Affedersiniz biri var mı acaba?" Çıkıp dinlenmek istiyordu. Az sonra bir ayak sesi duyuldu uzaktan. Tik tik tik tik. Gelenin zayıf, narin bir bayan olduğunu anlayabiliyordu artık. Nazik bir ses "Hoş geldiniz, buyurun, nasıl yardımcı olabilirim?" "Bir oda, lütfen!" dedi yorgun bir sesle. "Bir oda istiyorum ama denize bakan tarafta olsun lütfen!" diye ilave etti. Resepsiyondaki bayanın gülümsemesi biraz ısıtmıştı yüreğini ama şimdi şimdi artık kendisinin de dinlenmesi gerekiyordu.

Odasına çıktı, çantasını koydu çalışma masasına, balkonun kapısını açtı, tekrar uzun uzun baktı kararmış, hiddetlenmiş denize. Şimdi daha az öfkeli gözüküyordu sanki yukarıdan. Dalgaların şiddeti daha da kırılmıştı. Yoksa artık düşüncelerinden sıyrıldığı için kendisine mi öyle geliyordu. Derin bir nefes çekti içine, bir kez daha hissetti iliklerine kadar toprağın o rahatlatıcı kokusunu. Döndü içeriye aldığı kahveyi hazırlamak için, çantasından çıkardığı kitabını eline aldı. Oturdu denize doğru, bir yudum aldı kahvesinden, eski güzelliklerin, dostlukların sıcaklığı dolmuştu içine. Kitabını açtı, sayfaların arasında tanıdık yüzler gördü; umutlu, esenlikli yüzler... Çabının, sabrın acı tarlalarında pişmiş, gözlerinde gün ışığının parlantısı başlar gördü birbirine omuz vermiş. Eşikten adımını attı yüklerinden sıyrılmış olarak.

Masadaki Sır

MAŞİDE DİNÇER

Evde kullandığımız eşyalarla aramızda güçlü ve duygusal bir bağ olduğuna inanmışımdır her zaman.

Evimdeki kapıyla bile aramızda gizli den duygusal bir bağ vardır. Biraz hızlı kapatsam incindi mi acaba diye düşünürüm. Belki de çok eskiden, babamdan kalma bir nasihattir bu bana, babam evde kapıların yavaş kapatılmasını ister bizi de her zaman “Kapıları yavaş kapatın.” diyerek tembihler, biraz hızlı kapatsak “Bu kapının bile üzerimizde hakkı var.” derdi.

Evimizde ahşap merdiven vardı, gece su içmek için kalktığımda, o merdivenlerden aşağıya inmek zorundaydım. Parmaklarımın ucuna basarak iner, kalbimin sesini elimle bastırırdım. Demek ki yanıma su almak aklıma gelmezmiş.

Mesela, evdeki eşyalarımın konuşma huylarım vardır. Mutfakta yemek yaparken kaşıkla, çatala, tencereyle, tavayla konuşup, hamur kabarmadıysa söylenmişliğim bile vardır. Ocakta yemek pişirirken elim yanırsa ocağa çok fena halde kızmışımdır. Selahattin Yusuf, Eve Dönemezsin kitabının bir sayfasında, insanın içinden ya da dışından kendi kendine eşyalarla konuşmasını “zihinsel geviş getirmek gibi bir şey” olarak özetliyor.

Geçenlerde çay demliyorum, çaydanlık ocağın üzerinde bir türlü durmak istemedi. “Seni gidi yaramaz bu akşam inadın tuttu durmayacaksın değil mi? O zaman biz de başka çaydanlıkla demleriz çayımızı.” dedim. Dönüp çaydanlığa tekrar baktığımda sanki bana “Bunca yıldır kahrımı çekiyorum, bir ocağın üzerinde durmadık diye oldu mu şimdi.” der gibi sitem ettiği hissine kapıldım. “Tamam tamam hadi sen de inat etme ocağın üzerinde dur da, içelim çayımızı güzel güzel.” dedim. Mutfakta beni izleyen kızımı fark etmemiş olacağım ki “Anne sen çaydanlıkla mı konuşuyorsun? Ne anlayacak ki!” dedi. Aslında onun da eşyalarla arası iyidir, özellikle bazı kulan-

dığımız eşyalara isim takmayı çok sever! Arabamız küçük olduğu için ismini “findık” koymuştu, araba demiyor her zaman “findık” diye hitap ediyorduk.

Kullandığımız her eşyanın hatta toprağın, suyun, her bir zerrenin üzerimizde hakkının olduğunu düşünmüşümdür. İncitmekten korkarak yürümüşümdür toprağın üzerinde. Her su içtiğimde sanki son kez içiyormuşum gibi kana kana içmişimdir. Ben kendimi bildim bileli evimizin köşesinde tahta bir masa durur. Her gece masanın ayaklarını kurtçuklar kemirir. Sabah uyandığimde masanın ayağının dibinde toz zerrecikleri birikmiş olurdu. Süpürerek atardım.

Babam bir gün masanın ayağının çok eskidiğini ve kurtların kemirdiğini söyleyerek, masanın ayağını kesip, masaya yeniden ayak yaptı. Çok eskimesine rağmen masa atılmamıştı. Neden atılmadığını bir türlü anlayamadım. “Masa işte, atın gitsin her gece bunun sesini mi dinleyeceğiz.” Masadan gelen kurtların kemirgen, sesleri insanı rahatsız etmeyecek gibi de değildi.

Her gittiğimde masa yine yerinde duruyor. Bir gün anneme dedim ki “Anne bu masayı bana ver üzerinde yazı yazayım, kitap okuyayım, hatıra diye saklar ayaklarını bir güzel yaptırırım.” Annem gözlerimin içine bakarak “Ben ölene kadar bu masa burada duracak, üzerine çiçeklerimi koydum, masa bana babandan ve abilerinden yadigar, her bir yerinde el izleri var.” dedi. Masanın üzerindeki çiçeklere baktım öyle güzellerdi ki, mora yakın yaprakları, minik pembe çiçekleri, odaya ayrı bir hava katıyordu. Her sabah çiçekleri sevgiyle suluyordu. Annem çiçekleri sularken konuşmayı ihmal etmiyordu. Çiçekleri sevmeyi annemden öğrenmişim. Masa hakkında söylediklerimden dolayı biraz mahcup olmuşum. Masa orada öylece duruyor, ayaklarını kurtlar kemirir de duruyor.

Suların Rengi

İMDAT AKKOYUN

Fotoğraf: Arif Avize

Renklerin büyüü.

Yaprakların büyüü dalları unutturuyor dedi. Dalların büyüü ise dağları. Dağları, güneşi ve suyu.

Yokuşun hemen sonunda, şehre kuşbakışı bakan tepenin tam ortasında oturmuştuk. Büyük bir tepenin başında yavrularını kanatlarının altına toplayan anaç bir tavuk gibi uzun kollarıyla gölgesi koyak bir çalı dalmın dibine. Yaz günü gölgede, terlemiş tenlerimize vuran serinliğin kalbe uzandığı bir huzur halkasıydı handiyse bu. Anlatıyorduk. Herkes sırasıyla kendi sadırına düşeni sofraya koyuyor ve sonra herkesi buyur ediyordu. Sofranın bereketi sofraya kurulanların hallerinden mesut, mütebessim çehrelerinden belliydi. Söz bitecek gibi oluyor sonra yeniden anlatıyorduk. Gölge gittikçe uzuyordu. Gölgenin devamlılığı için ağacın köküne devamlı su taşıyorduk. Muhabbet

için gölge, gölge için ağaç, ağaç için su vazgeçilmezdi. Bizim içinse muhabbet. Bu yüzden sık sık içimizden biri suya gidiyordu. Bakraç bakraç su taşıyorduk. Bozkırın ortasındaki bu tek gölgelik ağacın dev gövdesine.

Osman Efendi bu ulu ağacı şehre gittiğinde uğradığı hancının bahçesinden almıştı. Hancı ketum ve tasarruf sahibi bir insan. Temizliği seven hancı tam bir tertip düzen hastasıydı. Aharlar, su kovaları, samanlık hepsi yerli yerinde temiz ve pak idi. Onun en büyük özelliği yediği hiçbir meyvenin çekirdeğini atmamasıydı. Bahçeye, saksıya, tarlaya gömü gömüverirdi. Yeter ki toprakla buluşsun derdi. Osman Efendi bir Perşembe günü eşeğini bağladığı handan çıkarken bir saksıda gördüğü o dallardan birini koparıp heybesine koyup gelmişti. İşte o dal büyüdü, büyüdü de büyüdüyü de gölgesinde ne ömürler eskitti.

Değirmencinin gelişiyle halka tamam oldu. Selam ile biraz daha arkaya çekilip açıldılar. Bu ağaç gölgesinde eksikliği en çok hissedilen değirmenci idi. Bu yüzden onun yeri her zaman hazırdu. İçlerinde latifeyi en çok o yapar, eskilerden en çok o laf açar, en olmadık şeyleri ballandıra ballandıra anlatırdı. Çoğumuza göre basit ve sade bir şey onun dilinde ağzı açık bırakan, nutku tutturan efsaneye dönüşürdü. Ağaca sırtını dayayıp da derin bir soluklandı mı suyun rengi gelmiş demektir.

Birazdan usul usul bir yolunu bulur akmaya başlardı. Yoksa bu iri göğsü, koca göbeği tek başına sabit tutabilmesi mümkün değildi. İçlerinden biri, yaşı altmışları henüz aşmış; siyah upuzun bıyıkları, kırçillaşmış sakalları, kasketli şapkasıyla hafif öne doğru eğildi. “Sıbğatullah!” Bu kelimeyi oradakilerden ancak sayılı olanlar duymuştu. “Allah’ın boyası!” O devam etti. Herkesin yaptığı küçük tuvalerin aksine dev bir tablo idi önümüzde arzı endam eden.

Sular duruldukça renkler berraklaşıyordu.

Hiçbir soru gereksiz değildi. Ve sorular cevap buldukça kalpler mutmain olurdu. Öyle ya sahi bu renkleri kim karıyordu hemen her mevsim böyle ince fırçalarla göğe? Bizim kelimelerle güç yetiremeyeceğimiz anlatmaya. Ey renkleri Allah’ın arzından tuvallerine taşıyan ressamalar siz söyleyin neydi bu gizemin sırları? Yeryüzünde bütün sanatlar bu gizemin sırrını inşa etmek için vardı. Fakat hiçbiri tam olarak mahir değildiler bu konuda. Şairler kelimeleriyle, ressamalar, mimarlar bu eşsiz güzellikleri çizgilerle, çizimlerle, resimlerle, kelimelerle nakşetme kaygısındaydılar.

Sonra uzun süredir karşı dağlarda, tepelerde gezdirdiği başını önüne eğdi. Ve elindeki kitabı sesli okumaya devam etti: “Sağanak altında asfalt yollar şıkr şıkr parlıyordu; otomobiller nasıl koşuyor; halk nasıl kaynaşıyordu! Tramvay çanlarıyla korna seslerini sanki duyuyor, dinliyordu. Pence-reden bakıverse o manzarayı görecekti sanki...

Hâlbuki dışarıda, duvar artlarına sinmiş kerpiç

evleriyle, her dönemeçte çıkmaz sanılan eğri büğrü, çoktan el ayak kesilmiş dar sokaklarıyla koyu karanlık, çürük bir kasaba leşi yatıyor.

Gözleri doldu, Beyoğlu Caddesi o mahşer kalabalığı ve iki keçeli ışıklı vitrinleriyle hatırıma gelince içini çekmekten kendini alamadı. Geçen yıl, bu mevsimde ve bu saatlerde sinema çıkışı kız, erkek bir sürü arkadaşla pastacılar uğrayıp ne isterlerse atıştırmış, üstelik kutu kutu doldurup apartmana götürmemişler miydi? Ya, dadandığı muhalebeci... Keşkül üzerine dondurma yerler ve tekrar sinemaya koşarlar, gece seansına yetişirlerdi.

Geçti o günler, bitti o bolluk! İstanbul çok uzaktı... İçinde kendisinin bulunmadığı İstanbul’un gene eskisi gibi, bildiği parlaklığı ve kalabalığıyla yaşamakta devam ettiğine sanki inanamıyordu.” Refik Halit kalbi titreten anlatımıyla devam ediyordu Nebile’nin o iç yakan kayboluş hikâyesine.

Tam o esnada gölgedeki insanların yanına, karşı çadırdan beli bükülmeye yüz tutmuş, titreten elleri tuttuğu tepsisi de titreten, yüzü izohips bir coğrafya haritası kadar kırışık, buruşuk bir kadın çıkıp geldi. Elinde bir tepsi, üzerinde birkaç çay bardağı. Süzgeçsiz olduğu her halinden belli bardakların handiyse yarıya yakını çay yapraklarıyla doluydu. Kızaran yanaklarıyla çoğunluğu evladı yaşındaki herkese ikram etti kendi elleriyle.

Suyun rengi değişti.

İlk bardaklar uzanırken yüzleri kapsayan arzu yerini yavaş yavaş hafif bir dudak bükümüne bırakmıştı. Bu Perşembenin gelişini haber veren Çarşambanın rengiydi. İkinci bardağı çok azı istedi. Hatta hiç istemediler desen yeriye. Çaydanlığın rengi, bardağın rengi, içinde yüzen çay yaprakları, tepsiyi tutan eller, o ellerdeki katran karası tetirler. Hepsi de içlerindeki muhabbeti harlandırarak arzuyu erteledi.

Suyun rengi kaçtı. Dal hafiften hafiften sararmaya başladı. Gölge gittikçe çekildi. Derken yaprak dökülmeye, ağaç kurumaya başladı. Sular gittikçe

çekiliyordu. Suların çekilmesi salt toprağın kuruması, çatlaması değil, gölgenin de çekilmesi, kara kavruk yüzlerin tozu dumana katılarak yokluğa duçar olmalarıydı.

Sular çekiliyor.

İçlerinde belki de en genci olan. Yirmilerinde bir delikanlı. Saçları siyah, ortadan biraz kısa boyu, kısa kollu ve yakasız gömleği, güneşin esmerleştirdiği yüzüyle o genç ben bir tane daha alayım dedi utana sıkıla. Fakat bir şükran bildiren mütebessim çehreyle. Kadın elindeki ise boyanış kara çaydanlıkta ne kadar varsa hepsini döktü. Tanrı misafiri bu evlada ikramda bulunmanın verdiği hazla. Çöp, çay, dem, sevgi, muhabbet, tecrübe, ihtiyaç, edep, vefa. Hepsini beraber döküldü bardağa. Biri öksürecek gibi oldu. Birinin genzine bir şey kaçmış da çıkaracakmış gibi yaptı. Diğeri iri yumruklarını sert sert indirdi onun sırtına. Bir başkası gitme vaktini haber veren gizli bir sinyal gibi gerindi, geçirdi, esnedi.

Gölge uzadı. Kurumaya yüz tutmuş dal yeşerdi. Uzun zaman aldı bu.

Derken herkes ayaklandı, yola revan olmak için. Herkes giderken bir şeyler aldı eline. Gölge herkesin nasibini yanına vermişti. Dönüp baktıklarında herkes suların renklendirdiği o gölgeyi o nasiple riyle hatırlayacaktı. Zira herkes oturduğu gölgeden nasiplerine düşeni ceplerine doldurup öyle kalkmışlardı. Kimi haset, kimi kibir, kimi hasbilik, kimi kırgınlık, kimi üzgünlük, kimi neşve, kimi kuş formunda, kimi yorgun ve mutsuz, kimi mutlu ve mesut. “İyiliğin karşılığı iyilik değil midir?” (Rahman-60) dedi çayı ikinci defa doldurutan ve ağzını dolduran teşekkürle kalkan muhabbet sofrasından gün ortasında.

Vakit daima ikindi... Kendisiyle... Sadece kendineydi konuşmaları. Gülmeleri de böyleydi. Çok da umursamıyordu ona bakıp deli diyeceklerine. Nefesinde nutku tutturan bir ezgi buğulanıyordu. Dilinin ucundan damağına doğru yayılan bir damla su. Biraz trak... Acımtarak, yeşilimtrak.

Mavimtrak. Ekşimtrak. Yüzü ekşir gibi oldu. Suların tadı kaçtı.

Gün Mahmutlar'ın üzerinden Çanakçı'nın alaca yüzlerini yalayarak elvedaya hazırlanıyordu. Birazdan gün hepten karacak ve dünya derin bir sessizliğe bürünecekti. Yetişemediği ne varsa geride kalacaktı. Bu hepten handiye kulağını kurutan değişme-değişim, gelişme-gelişim kaygıları ebedi dincek ve dingin bir vakit başlayacaktı. Ömrü su değirmenine su taşımakla geçmişti. Çarkın daha hızla dönmesi için en vazgeçilmez şey daha fazla su idi. Bu ise daha fazla, daha fazla, daha fazla. Bitmeyen daha fazlalar yumağı idi. Tekasür suretini okurdu böyleleri zamanlarda hemen.

Biraz tembellik sözünü hatırladı. Suların henüz yüzlerinden çekilmediği sırtını dala dayamış adamın.

Peşinden koştuğumuz her şey biraz daha tembellik demekti. Tembellik ise içe dönük bir huzur. Kendimize ayrılmış vakitler. Fakat olmadı. Gelişim, değişim, tembellik, huzur ve mutluluk. Bu hiç olmadı. Geceler dinlenmekti ya onu bile kırıp dökmüşlerdi işte. Güneşin dağların arkasına saklandığı vakitleri ışığı keşfederek açık etmişlerdi. Çünkü karanlıkta kuyulardan su çekmek mümkün olmuyordu. Çeksel de suyun su olup olmadığından daima kuşku duyuyorlardı. Ah! Şu hep daha fazlası. Eskiden gündüz çalışır gece dinlenirlerdi. Loş odalarda eğlenceler çıkarırlardı. Daha fazla su için gündüzü üç vardiya yapmışlardı. Çark yorulmuyordu, doymuyordu. Bize lazım gelen ona lazım değildi. “Nehirde ıslandığımız su, akıp giden suyun son damlası; akıp gelen suyunsu ilk damlasıdır,” diyordu zaman için Leonardo da Vinci.

Gün geldi çark hepsini yedi bitirdi.

Nereden geldi bilmiyorum. Bir ses yeri göğü inletiyordu: Yenildin ey insan!..

Sayıklayıp durdu. Ne söylediğini anlamadı. Ne yazdığını da.

Dilinde bir virdi zebun gibi o kelime: Suyun rengi kaçtı.

Düştü Günün Yüzü

| MEHMET MORTAŞ

Araladı sessizlik usulca bulutları
 Kalbimin atışlarıydı gök gürültüsü
 Odamın içi birden gök mavisi bir deniz
 Suskunluk ıslaktı derinlik kuru
 Silikti mevsimlerin düşlerinde zemheri
 Süzüldü tenhalık sessizce pencereye
 Kar taneleri üşüdü benliğimde izi
 Utandı aynalar yer yarıldı düştü deniz
 Güneş sünger gibi çekildi erimedi karanlık
 Vermedi seslerin gürültüsü kelimelere renk
 Belirdi kalbimde biriktirdiğim çocukluğum
 Vurdum en narin geceyi düştü günün yüzü

Geldi can sıkıntısı can yakıcı ışıktan mızraklar
 Dünya yuvarlandı avuçlarımda çırpındı okyanus
 Aynalarda ceberuttum yansımın nutuklara
 Bakışları topladım tan yerinde kurumadı
 Ayaz üşümesi yoktu gölgemin suretinde
 Korkularımnda mesnetsiz masallar can çekişiyordu
 Dipdiriyydi saniyeler saatleri ölünün üzerinde unuttum
 Biçimsizdi ateş güllerinde yanan gönüller
 Gururumdan hafızama düştü günün yüzü

Kuş yüreğinde kımlıdayan ürkek sonsuzlukta
 Kırk boğum hayaller düşünürken öldü
 Ağzının kenarına damlayan kelimedede
 Yaşayarak geçti elekten sır dolu sözcükler
 Hüznü topladım gözlerinde yarım kalmış
 Günün darasını aldım düştü günün yüzü

Sözler yivli ince uzundu dilimin ucunda
 Gölgesiz sesler benliğimde harfler
 Güneşte sararmış menkıbeler içi boş
 Sırttan darağacında sallanan kahkahalar
 Gecenin bakışları suya daldığımda
 Yeryüzüne düştü günün yüzü

Mahkûm

| SAİT ALTIN

Gecenin hüznü yanağını okşadı, bir ürperti hissetti yorgun bedeninde ve ardından da tüyleri diken diken oldu. O... O geliyordu! Üzerinde dalgalı karanlık kumaştan diktirdiği uzun pelerini ile gölgenin egemenliği başlıyordu yeniden. Vakit çok geç olmuştu ve günahların ikinci perdesi başlamak üzereydi. Sokaklarda sadece iki çift ayak dolanıyordu: Mahkûm ve o. Bu kaçınıcı oyun ve bu kaçınıcı seanstı kim bilir? Bunu mahkûm da bilmiyordu. Akşamın geceye dönen yüzünde, perdeler usulca açılıyor ve derin bir uykuya dalana kadar devam ediyordu.

Biraz sonra başlayacak esashı oyun. Salon zifiri karanlık olacak, gören gözlerin üstü kararacak. Biraz aksırık, biraz öksürük ama çoğu da sessizlik... Kendinden emin biri çıkacak sahneye; elindeki küçük çubuğuyla, anlamsız gelen hareketlerle doludizgin dalgalandıracak müziğin akışını. Fırtına

öncesi sessizliği andıran bir senfoninin sözsüz girişgâhı gibi başlayacak ve gittikçe hırçınlaşacak, müziğin melodisi. Ölüme kapı aralayan bir uyanış gibi gelecek tınılar. Mahkûm, hayaller kuracak her zamanki gibi. Ömür törpüsünün cenderesinde bırakan müsebbipler düşecek aklına. Ellerine birer enstrüman olarak ölümcül darbelerini teker teker vuracaklar onun tahayyüllerinde. Evet, bir senfoni eşliğinde başlayacak oyun: Kimi yalan söyleyecek ona, kimi sırtından vuracak, kimi de... Bir değil, binlerce fırtına aynı anda kopacak büyük bir gürlütleyle. Yıldırımlar düşecek sükutuhayale uğramış kırık kalbine. Yağmurlar yağacak bardaktan boşanırcasına. Kar ve tipi eşlik edecek yağın yağmura. İklimler iç içe girip karışacak; donarken yanacak, yanarken solacak. Dalgalandan müziğin sesine, fırtınalar yoldaş olacak. Her dalгада boğulacakmış gibi olacak, fırtınaların etkisiyle savrulacak maziden maziye. Mazi boğuk, mahkûm ise soluk olacak.

Biraz sonra başlayacak oyun. Zaman gittikçe daralmakta... Yaklaşan ayak sesleri, saatin tik tak seslerini çağrıştırmakta. Mahkûm, beklemekte ama o eksik: Siyah pelerinli! Yüzü karanlık, tıpkı dalgalı pelerini gibi... O gelmeden olmaz! Mahkûm, "Bugün de eksik olsun, gelmesin!" diyor içinden. Hayat onsuz da geçiyordu ne de olsa. Onsuz da birileri işkence edebiliyor ve onulmaz yaralara tuz basabiliyordu. Fakirhanesinin daimi misafiriydi beklediği kişi. Bir o geliyordu zaten. Yıkık dökük kulübesinin gıcırdayan kapısında, sadece onun parmak izleri vardı yabancı olarak. Başka biri uğramazdı harabe olmuş o dört duvarın arasına. Geceleri evinden kaçarcasına çıkıp gittiği zamanlarda bile kurtulamazdı ondan. Bu sefer de sokaklarda yakalanırdı ona. Koluna girer, sokaklarda gezdirir ve nihayetinde evine zorla misafir

olurdu. Mahkûm artık istemiyordu onu. Geceleri çat kapı içeri girmesinden, uykularını bölmesinden, sokaklarda yolunu kesmesinden, içinden çalkalmaz düşüncelere salıvermesinden bıkmıştı.

Zamanı ve mekâmı önemsemeden çoğu zaman ansızın belirliyordu siyah pelerinli. Bazen de ayak sesleri duyuluyordu, tıpkı bu gece olduğu gibi. Gene ona sokaklarda yakalanacak mahkûm. Önce hayaller kurduracak mahkûma ve sonra da ölümlerden ölüm beğendirecek. Mesela, gecenin bir vaktinde, ay ışığıyla aydınlanmış karla kaplı bir bozkırda, trenle silyaya doğru gittiğini hayal edecek. Daldığı hülyanın iç ürperten pişmanlığı sarsa da ruhunu, acıdan zevk alacak bazen; bitmesin isteyecek trendeki yolculuğu. Sadece ay ışığında aydınlanan kompartımanından etrafa bakarken, hayatı bir film şeridi gibi geçecek yılın gözlerinin önünden. Ay ışığında parlayacak özelemleri. Ay ışığı, umut ışığı gibi gelecek ona; söneceğini bile bile. Bir gülücük atacak parıldayan aya, teşekkür edersesine. Zaman geçecek ve uçsuz bucaksız zannettiği bozkır bitecek. Dağlardan, tepelerden, derin vadilerden geçecek yolu. Dağlar, üzerine üzerine gelecek; içi daralıp, ruhu sıkılacak. Bir kaçış yolu arayacak. Dağları delen tünelleri, kurtuluşa uzanan bir yol zannedecek ama girdiği her tünelde ansızın irkilecek ve korkunun girdabında bulacak kendini. Trenin kara dumanı girecek kompartımanın içine. Bir karabasan gibi çökecek üstüne. Yarım kalmış her şeyin yürek burkan ağıtı kulaklarında yankılanacak. Çıldırarak gibi olacak. Daha sonra kendini teskin etmeye çalışacak. Bildiği tüm gurbet türküleri sırayla dolanacak diline. Her şeyin yoluna girdiğini düşünecek ama çok geçmeden silyaya gideceğini zannettiği her yol gene gurbete çıkacak. Sıla kokularını ardında bırakırken bir hançer gibi saplanacak kalbine, hiç yaşanmamasını istediği yaşanmışlıklar. Yaralı bir serçe gibi hissedecek kendini ve korku dolu melul bakışlı gözlerle etrafını süzecek. Yem olmamayı dileycek yarıtıllara. Paramparça olacak mahkûm, körpecik bedeni lime lime olurken. Yarım kalmış her şeyin tamamlanması umuduyla defalarca çırpıp kurtulmaya çalışacak fakat nafile... Hayalini

kurduğu trenden dışarı atılacak. Geçip giden ömür treninin arkasından hesapsızca bakıp duracak. Bir zamanlar gökkuşağının tüm renklerine benzeyen sevgi dolu bakışları hüznün tutsağı olup hüküm giyecek bir ömür boyu.

Karanlıkta gölgeler oluştu nihayet. Geldi... O geldi: Siyah pelerinli. Perdeler açıldı ardına kadar. Senfoninin ilk notaları, kuş tüyü gibi süzül-düler boşlukta ve akabinde de oyun başladı tüm ihtişamıyla. İçin için yakan pişmanlıklar, akışına bırakılmış ve kanıksanmış sorgular, ömürden ömür götüren acılar...

Kaldırım taşlarına bakarak “Niye geldin?” dedi mahkûm senfoninin sonunda. Bu, sıradan bir durum değildi: O gelince hiç soru sormazdı.

“Sen istedin, ben de geldim.” dedi bir ses. Tuhaf... Tuhaf olan bir şey vardı ortada: Mahkûma cevap veren ses, gene mahkûmdan geliyordu. Hem soru hem de cevabı sessizdi ve içten geliyordu, samimiydi ve usulcaydı. Geç de olsa, sorulması gereken sorular sorulmaya başlanmıştı. Bu bir yüzleşmeydi. Farkına varsa da konuşmaya devam etti mahkûm:

“Kimsin sen ve neden her gece gelip bir ucube gibi ıstıraplar yaşıyorsun bana? Neden beni kendine müptela etmek istiyorsun? Zaten kapkaranlık baktığım her yer! Ne alacakaranlıklar benzer bu duruma ne de şafağın en yakın olduğu zaman dilimindeki gece. Kifayetsiz kalıyor ağzımdan çıkan her sözcük ve her hece. Sayamadım kaç yıl oldu, kaç koca sene geçti bu ahvale duçar olalı. Haydi, söyle bana kimsin sen?”

“Benim adım yalnızlık! Dedim ya, sen istedin ve ben de geldim. Yalnızlığın kime mahsus olduğunu düşünmeden çağırdın beni. Peki, sen kim olduğunu biliyor musun? Kaldırım taşları gibi gündüzleri ezilip geceleri yalnızlığa mahkûm olmaktan bıkmadın mı?”

Bu sualler, yıllardan beri beyni tutukluk yapan mahkûmu düşündürse de yanıtız kaldı ve gölgeler ege menliğini bir kez daha ilan etti.

Büyük Kaplumbağa Ülkesine Yolculuk

| SALİH GEBEL

Fotoğraf: Burak Tunç

Kaplumbağa, kabuğundan kafasını çıkardı. Büyükleri, atalarının sözünden çıkmaması konusunda kendisini uyarılmışlardı. Kalmasını ve kışı burada geçirmesini söylüyorlardı.

Kimseyi dinlemeden hızlıca yola koyuldu. Ne de olsa yolda yemek vardı, su da olmalıydı. Çok uzakta, ara sıra dostlarıyla bir araya geldiği asmanın yaprakları arasından sarkan üzüm salkımlarını gördü. O salkımlardan birkaç üzüm tanesi de yere düşmüş olmalıydı. “İlk molayı orada vermeliyim,” dedi. Hem birkaç tane üzüm yiyip karnını doyururdu. Adımlarını daha sıkı atmaya başladı. Hayatını geçirdiği yerlere son kez iyice baktı ne de olsa tekrar dönmeyecekti. Bildiklerinin, anladıklarının, duygularının peşinden gitmeliydi. Çevresine şöyle bir daha baktı. Etrafını bu kez daha farklı görmeye başlamıştı. Daha önce büyük bir orman gibi gördüğü bu asmayı bu kez sıradan ve çorak bir arazinin

küçük bir parçası gibi gördü. Asmanın altına her ulaştığında yapraklar yağmur olup yağardı üzerine. Kabuğundan çıkardığı kafasına yaprakların arasından güneş ışıkları vururdu. Gözlerini kapayıp yaprakların hışırtısını az dinlememişti bu asmanın altında. Şimdi bu gölgeliğe son kez uğrayacaktı. Dostlarıyla buluştuğu bu mekâna ve buradaki bütün anılarına veda edecekti. Ne de olsa büyük kaplumbağa ülkesine göç başlamıştı artık.

Büyük kaplumbağa ülkesinin bir ütopya olduğu konusunda ısrar ediyordu bütün çevresi. Bunun ancak bir hayal olduğunu, birkaç deli kaplumbağanın zırvasından başka bir şey olamayacağını söylüyorlardı! Ancak kendisi oraya ulaşmakta kararlıydı. Kaplumbağaları toplamış onlara büyük kaplumbağa ülkesinin bir hayal olmadığını uzun uzun anlatmıştı. “Örneğin” diyordu, “Yolların, kaldırımların, çeşmelerin, kaplumba-

ğalara göre tasarlandığı bir yer neden olmasın? Hepimiz böyle bir yerin rüyasını görmedik mi? Hepimiz sokaklarda, caddelerde özgürce yürümenin hayalini kurmadık mı? Hayalini kurduysak, o ülke vardır!” diyordu.

Hayallerinin, rüyalarının peşinde bir kaplumbağa olmanın gururuyla yürümeye devam etti. Tek başına yolculuk ne de zordu. Yaşadığı bu ‘kır kent’ten bir ‘kent ülke’ olan büyük kaplumbağa ülkesine ulaştığında geriye dönecek ve uzaklardaki dostlarına seslenecekti, “Bakın! Gördünüz mü, gördünüz mü! İşte benim ülkem!” diyecekti. Düşündükçe ayaklarına güç geliyordu. Gerçi ayaklarının bir kısmı kendi kabuğuna çarpa çarpa yaralanmıştı ama “Olsun,” diyordu, “Bunları unutacağım günler çok yakındır.”

O kadar çok düşünmüş ve yürümüştü ki artık yorulmaya başlamıştı. Kafasını kaldırıp asmaya doğru baktı, hedefine yirmi metreden az kalmıştı. En az yetmiş metre yürümüş olmalıydı. Artık yaşadığı ‘kır kent’ geride kalmış, asmayla arasında sadece insanların ve gürültülü arabaların geçtiği bir yol kalmıştı.

Yoldan geçerek yürümeye devam etti. Gözlerini hedefine dikmiş soluk soluğa ilerliyordu. Birden büyük bir acıyla bağırdı. Ayağına diken batmış olmalıydı. Aslında diken de değildi, bu bir çivi idi. “Kahretsin, insanoglu bize hep mi tuzak kurar!” dedi. Ayağındaki çiviyle yolun karşısına geçip asmanın altına geldi. Saatlerce ayağındaki çiviye çıkarmaya çalıştı. Çivi daha çıkmadan gün akşama dönmüştü. Nihayet çabaları karşılık vermiş, çiviye çıkarmış ve asmanın altında üzüm aramaya başlamıştı.

Birkaç tane üzüm bulup yedikten sonra yola koyuldu. Artık biraz daha iyi hissediyordu kendini. Şimdi kimse ona engel olamazdı. Toprağa güvenle basıyordu artık. Karnı doymuştu, bu toklukla en az bir gün yol yürüebilirdi.

Kendini güvende olmanın huzuruna bırakmış yürürken büyük bir gürültüyle sarsıldı. Birden

gökyüzünün akşamüzeri lacivertini gördü ve pis pis sırttan bir çocukla göz göze geldi. Ayakları havada, boşlukta hareket ediyordu. Bir insan yavrusunun tekmesiyle sırtüstü dönmüştü. “Acaba başka bir yoldan mı gitseydim.” dedi. Bir sesin, “Yavrum ne yaptın sen öyle, yazık değil mi kaplumbağaya?” dediğini duydu. Ve aynı sesi sahibi kendisini kaldırdığı gibi ilk yürümeye başladığı yere bıraktı.

Yılmak yoktu, sabah tekrar yola çıkmalıydı. O kadar emek, yürüdüğü o kadar yol birdenbire boşa gitmişti. “Bu sefer başka bir yol denemeliyim,” dedi. Ayağına batan çivinin verdiği acı kaybolmuştu. Şimdi daha güçlü hissediyordu kendisini. Gecenin ardından yeni bir yol tayin etmeliydi, kendine. Bu sefer çıkacağı yol daha tehlikeliydi. Belki de bir insan kentinin tam da içinden geçiyordu. Uzunca planlar yapması gerektiğini düşündü. Ne de olsa eskiye, atalarına ve nesline başkaldırıyordu.

Sabah gün doğmadan başka bir yoldan tekrar adımlamaya başladı. Önüne çukurlar, tümsekler, kayalar çıkıyor ama vazgeçmiyordu. Engelleri bir bir aşmanın mutluluğunu yaşıyordu.

Uzun ve yorucu bir yürüyüşün ardından hava kararmaya başlamıştı. Eski ülkesi olan ‘kır kent’ tepelerin ardında kalmıştı artık. Geride kalan kente karşı buruk bir özlem duydu bir an. Dinlenmeliydi artık, yavaşça bir ağacın altına geçip uyumaya başladı. Büyük kaplumbağa ülkesinin krahı olarak görüyordu kendisini rüyasında. Güçlü kaplumbağaların çektiği heybetli bir aracın üzerinde büyük bir toplantıya gidiyordu. Etrafına gururlanarak bakıyordu. Eski dostlarına söyleyeceği çok şey vardı, bütün sözlerini tekrar tekrar düşünüyordu. Sonra rüzgâr esmeye başladı ve daha ne olduğunu anlamaya çalışırken kendini yerde buldu bir anda. Gözlerini açtı; irkildi önce, gözlerini kapatıp tekrar açtı ve şöyle dedi: “Lanet olsun! Yine aynı çocuk, yine aynı gökyüzü!”

Kültür - Sanat ve Şehir Dergisi

EVELÄHİR

2. Sayısı Çıktı!

@evelahirdegisi

@evelahirdegisi

KAHRAMANMARAŞ'IN ÖYKÜLERİ BİR ARAYA GELDİ!

Öğün Atlayan Baba

| HÜSEYİN BURAK US

Sözünü tuttun hep hoşça kaldın baba
incir ağacına çay buğusuna halay başlarına
Boşluğu izleten derdi nasıl anlatayım
yırtık renkli bu Maraş havasına

Yorar toprağa bakmak yetim çocukları
Günler inceler göz altlarında
Asılı silah gibi durur takvim yaprakları
İyiym demek dokunur geride kalanlara

Kervan sesi duyulmaz böyle havalarda
Dağlar sussa da şehir çok konuşur
Konuşur gökler Perşembe ertesini
Oysa hayat ortasından buruşur

Derelerin kara akan bir yerinde
Öğün atlayan hayatları yıkadım ben
Yaprağı güzel odaları Lirik yatakları
Koştuğum yolları sildim terimden

Baba
İyi bildirdik diye söyledi herkes adımı
Neylersin Bekliyoruz işte
gelen şerhlerin hayrını

Yağlıboya: Ümit Parsül

